

Lidelse, frakobling, og strategisk unngåelse

**Om ikke-nyhetslesere mellom 25-30 år i et
nyhetssamfunn**

Anders Helgerud

**Masteroppgave i medievitenskap
Institutt for informasjons- og medievitenskap
Universitetet i Bergen
Høsten 2015**

Forord

Ingen mann er en øy. Jeg vil først og fremst takke min familie, og mine venner, som alle har støttet meg gjennom arbeidet og opprettholdt det sosiale i mitt mest anti-sosiale år som student. Takk til min bror Magnus, som har gitt meg inspirasjon til å selv skrive en masteroppgave. Takk til alle som har bidratt med korrekturlesing og tilbakemelding på min tidvis usammenhengende logikk. Særlig Yvonne Røysted og Magnus Hoem Iversen. Obrigado também para o tempo que passei em Portugal com os meus amigos Simon e Jasper, e minha amiga Bette. Tenho saudade!

En stor takk til veileder Jan Fredrik Hovden. Takk for at du viste interesse for studiet allerede fra prosjektskissestadiet og for at du fikk meg til å tro på en mulighet til å bidra i forskning. Jeg håper det blir mulighet til å bidra senere også. Takk også for tålmodighet, faglig alvor, og faglig humor.

Den største takken til Anna, min kjære, som har vært der for meg hele veien og støttet meg når kneikene ble for mange og for lange. Nå er det din tur til å klatre, og min tur til å bære. Lykke til!

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1: Innledning.....	8
1.1 Tema og problemstilling.....	8
1.2 Avgrensing.....	9
1.3 Oppgavens struktur.....	10
Kapittel 2: Teoretisk bakgrunn.....	11
2.1 Den informerte borgeren.....	11
2.1.1 Et nytt borgerideal.....	13
2.1.2 Modeller for demokrati.....	15
2.2 Nyhetsvaner i endring.....	17
2.2.1 Underholdningsvekst.....	17
2.2.2 Valgoppslutningsfall.....	18
2.3 Forklaringer til endringene i nyhetsbruk.....	18
2.3.1 Sivilsamfunnets endringer og implikasjoner for tillit.....	19
2.3.2 Tegn i tiden.....	20
2.3.3 Fragmentering.....	22
2.3.4 Nyhetsunnavvikere.....	24
2.3.5 Compassion fatigue.....	25
2.4 Nyhetslesing en plikt?.....	26
Kapittel 3: Metode	27
3.1 Studiets forskningsdesign.....	27
3.1.1 «Grounded theory».....	28
3.1.2 «Middle range theory».....	29
3.2 Informanter.....	29
3.2.1 Rekruttering av informanter	30
3.3 Intervjuguide.....	32
3.4 Intervjuetikk.....	34
3.5 Intervjusamtalen.....	35
3.5.1 Etter intervjuene.....	35
3.6 Transkribering og analyse.....	36
3.7 Vurdering av gjennomføring og metode.....	37
Kapittel 4: Tre typer ikke-nyhetsleser.....	39
4.1 Den lidende.....	39
4.1.1 «Håpløsheten».....	39
4.1.2 «Nødt til å være ekstrem».....	41
4.1.3 «Da så jeg en liten gutt bli drept».....	41
4.1.4 Flyttet til «gokk».....	41
4.1.5 «Vi må slutte å lete etter olje».....	42
4.1.6 «Jeg fikk så mye kjeft».....	43
4.1.7 Støtte til rusavhengige.....	43
4.1.8 «Jeg stoler ikke så veldig mye på media»	44
4.1.9 Bevisst egoist.....	45
4.1.10 «Rar og utenfor».....	45
4.1.11 Oppsummerende beskrivelse: den lidende.....	46
4.2 Den frakoblede.....	47
4.2.1 «Veldig mye sladder».....	47

4.2.2 TV2 Nyhetskanalen «er døden».....	48
4.2.3 «Boikotter NRK fullstendig».....	48
4.2.4 Ikke behov for at alle er «helt oppslukt».....	49
4.2.5 «Jeg syns de gjør det så tørt».....	49
4.2.6 «Forventning i samfunnet».....	50
4.2.7 «Jeg vet jo ikke helt hva jeg stemmer for».....	50
4.2.8 «Jeg gjør jo mitt for å bidra».....	51
4.2.9 Oppsummerende beskrivelse: den frakoblede.....	51
4.3 Den strategisk unngående.....	52
4.3.1 «Tid er jo en stor grunn til det».....	52
4.3.2 «Personlig utvikling».....	52
4.3.3 «Det er stort sett negative ting».....	53
4.3.4 «Mista helt tilliten».....	54
4.3.5 Andre er mer «pålitelige kilder».....	55
4.3.6 «Folk tenker det er mitt valg».....	55
4.3.7 «Det er veldig mye passivitet».....	56
4.3.8 Oppsummerende beskrivelse: den strategisk unngående.....	56
4.4 Oppsummering.....	57
Kapittel 5: Ikke-nyhetslesere om seg selv, nyheter, og borgerplikt.....	59
5.1 De lidende.....	59
5.1.1 Motløshet.....	60
5.1.2 Depresjon.....	61
5.1.3 Stabilitet.....	61
5.2 De frakoblede.....	62
5.2.1 Manglende interesse/opplevd relevans/relasjon til politikk.....	62
5.3 De strategisk unngående.....	63
5.3.1 Begrenset tid og nytte.....	64
5.4 Viktige nyheter?.....	65
5.4.1 Hva er nyhetsmediers funksjon?.....	66
5.4.2 Hvordan oppfyller nyhetsmediene den funksjonen?.....	67
5.4.3 Hvilke nyhetsmedier er dårlige og hvilke er gode?.....	69
5.5 Nyheter overalt.....	70
5.5.1 Hvordan får de med seg nyheter?.....	71
5.6 Nyheter som norm og plikt.....	73
5.6.1 Rolle og plikt som borger.....	74
5.6.2 Politisk involvering og engasjement.....	76
5.6.3 Hvordan reagerer andre?.....	79
5.6.4 Finnes det ulemper?.....	81
5.7 Oppsummering.....	81
Kapittel 6: Oppsummering og konklusjon.....	83
6.1 Oppsummering.....	83
6.2 Veien videre.....	86
Litteraturliste.....	88
Vedlegg.....	93
Vedlegg 1: Intervjuguide.....	94
Vedlegg 2: Samtykke.....	98

Kapittel 1: Innledning

Nyhetsbruk trekkes ofte frem som en del av et velfungerende demokrati, og historisk har nyhetsinnhold vært svært tilstedeværende i nordmenns mediehverdag. Mediepolitikken i Norge har skapt en tradisjon for lokalaviser, og satt en sterk allmennkringkaster i spissen for det nasjonale meningsskiftet, som har bidratt til at befolkningen har god tilgang på informasjon om politikk og samfunnsspørsmål. Nyhetslesing er en dyd i dette, «verdens mest avislesende land». Imidlertid har utviklingen i medielandskapet siden midten av 90-tallet ført til en hardere konkurranse mellom nyheter og annet innhold, som har ført til en nedgang i nyhetslesing (Blekesaune, Elvestad og Aalberg 2010:9). Det har blitt langt enklere å unngå nyheter fullstendig, enten man gjør det ved å aktivt unngå eller utelukke nyhetsmedier fra den daglige mediedietten, eller ved en passivitet som følge av lav interesse for politikk. Man ser også at mediepreferanser er en stadig viktigere prediktor for politisk kunnskap (Prior 2005). Dersom nyhetsmediene mister sitt publikum kan det true ordskiftet og engasjementet i demokratiet. Etablerte forestillinger som denne ønsker jeg å komme nærmere til bunns i.

1.1 Tema og problemstilling

Mens mye forskning rettes mot hva folk gjør med medier, er det i dag også nødvendig å undersøke hva folk ikke gjør på grunn av den utvidede muligheten til å velge vekk innhold. Ved å undersøke medieunvikelse kan man grave frem både den spesifikke måten medieunvikere relaterer seg til media, og de sosiale normene rundt mediebruk og misbruk de posisjonterer seg mot (Woodstock 2014:839). Jeg skal derfor undersøke hvordan ikke-nyhetslesere forklarer og reflekterer rundt deres eget lave nyhetsbruk. Det finnes statistikk som gir oss noen grove ideer om sosial bakgrunn, alder, utdanningsnivå etc. (Vaage 2015), men vi vet svært lite om hvordan ikke-nyhetslesere forklarer og tenker omkring sin mediebruk, og hvor homogen gruppen er. Et medielandskap som gir mulighet til å dyrke sin lidenskap kan gjøre generaliteten i nyhetsmediene foreldet, og muligens kan et konkret engasjement føre til et ønske om mer konkrete kilder. Imidlertid kan det tenkes at de også er frakoblet utover den medierte offentligheten. Jeg vil undersøke dette gjennom kvalitative intervjuer med 25-30-åringer med svært lavt nyhetsbruk, som i praksis kan kalles ikke-nyhetslesere. Problemstillingen er tredelt:

- (1) Hvordan reflekterer 25-30-åringer med lavt nyhetsbruk rundt sin relasjon til og bruk av nyheter?*
- (2) Hvilket syn har de på nyhetsmedienes demokratiske funksjon?*
- (3) Hvordan passer nyhetslesing inn i deres forståelse av borgerens rolle i et demokrati?*

1.2 Avgrensing

Jeg vil først argumentere for to avgrensinger i forhold til problemstillingen, relatert til aldersgruppen og nyhetsbegrepet. Jeg valgte nordmenn i aldersgruppen 25-30 år hovedsakelig av to årsaker. For det første har disse opplevd både den digitale tidsalderen og tiden før. Internett og ubegrenset tilgang på informasjon har ikke alltid vært en del av dagliglivet deres. Hvilken innstilling de har til disse endringene er interessante, nettopp på grunn av at de har erfaringer med en annen tid, i motsetning til yngre generasjoner. For det andre er dette en aldersgruppe som også har vært gjennom overgangen fra å bo hjemme, til å bo hjemmefra. I løpet av den tiden har de fått nyttige erfaringer gjennom arbeid eller studier, og er nærmere å finne sin plass i samfunnet. Det er også grunn til å tro at tilknytningen til samfunnet øker i løpet av 20-årene. Bergh (2013) peker på at «etter hvert som man blir eldre, blir integrert i et lokalsamfunn og kanskje stifter familie, øker interessen for politikk». Denne effekten illustreres blant annet gjennom tall som viser lavere valgdeltakelse hos velgere tidlig i 20-årene, og en økning når de nærmer seg 30 år (ibid.). Også avislesing øker i samme livsperiode (medienorge 2015a). Årsakene til en slik endring avhenger selvsagt av individet og generasjonen. For disse informantene vil dette kunne innebære at de enten har endret sin nyhetslesing, eller at den har forblitt den samme gjennom ustabile år. Hvilke erfaringer informantene har gjort seg underveis er interessante, både dersom det har bidratt til fortsatt lavt nyhetsbruk eller endring fra høyere til lavt nyhetsbruk. Det kan for eksempel fortelle om en motstand eller en oppdaget motstand overfor et borgerideal der nyhetslesing har verdi, og der lavt nyhetsbruk stigmatiseres.

Jeg valgte også å begrense informantene til norske statsborgere som har stemmerett fordi jeg ikke ønsket å trekke inn debatten om integrering og læring av kultur. I stedet fokuseres det på hvordan de som har vokst opp i «verdens mest avislesende land» går i mot akkurat denne delen av kulturen. Bortsett fra dette skillet er det ikke gjort andre begrensninger relatert til sosial tilhørighet, klasse, arbeidsområde, eller andre demografiske indikatorer. Formålet er heller ikke å undersøke lavt nyhetsbruk innenfor en spesiell gruppe, men en gruppe som kan sammenlignes med en bredere del av befolkningen.

Opgaven fokuserer primært på lav bruk av det som tradisjonelt har blitt kalt «harde» nyheter, som er nyheter som dekker politikk og samfunnsspørsmål (Reinmann et al. 2012), samt lav bruk av tradisjonelle nyhetskanaler. Det betyr ikke at andre typer nyheter og andre kanaler ikke kan være viktige for politisk deliberasjon (e.g. Gripsrud 2009), men at «myke» nyheter som kultur- og sportsnyheter, og ulike nye medier ikke like eksplisitt er rettet hovedsakelig mot politikk og samfunnsspørsmål (Reinmann et al. 2012). For å undersøke dette forholdet er det også undersøkt hvorvidt informantene får med seg nyheter fra de andre kanalene, og de «myke» nyhetene.

1.3 Oppgavens struktur

I neste kapittel vil jeg gå gjennom de teoretiske perspektivene som er relevante for studiet. Det innebærer demokratisk teori som har ulike syn på nyhetslesing og samfunnsengasjement relatert til borgerrollen. I tillegg vil jeg trekke frem statistikk relatert til endringer i mediebruk, nyhetslesing og valgdeltakelse. Deretter vil jeg presentere hvilke mulige forklaringer som er forsket på i forbindelse med endringer i nyhetsvaner, deriblant omkring begrepene sosial kapital og fragmentering, samt et studie gjort på nyhetsunnavikere.

Det tredje kapitlet tar for seg det kvalitative intervjuet som metode, og de metodiske valgene jeg har tatt underveis i studien relatert til utvalg og rekruttering av informanter, innsamling av materiale og analyse. Jeg vil også vurdere intervjuetikk og datakvalitet.

Deretter går oppgaven videre til selve analysen, der de tre spørsmålene i problemstillingen blir analysert i to forskjellige kapitler. Første analysekapittel er en personsentrert analyse som presenterer hvordan tre av informantene forklarer sitt lave nyhetsbruk. Disse tre forklaringene eksemplifiserer en typologi studiet forelår, som skiller mellom tre typer: den lidende, den frakoblede, og den strategisk unngående. Gjennom den personsentrerte analysen kommer vi nærmere informantens liv, som kan bidra til å forstå bedre disse tre typene, og hvordan den lave nyhetslesingen går inn i deres øvrige mediebruk og liv.

I andre analysekapittel går jeg videre til en temasentrert analyse, der informantene analyseres opp mot tematiske enheter relatert til problemstillingen. Først blir de tre typene i typologien nyansert ved hjelp av hele informantutvalget. Deretter undersøker jeg hva informantutvalget forteller om nyheters rolle i samfunnet, hvorvidt og hvordan de får med seg nyheter, hvordan nyhetslesing passer inn i en demokratisk borgers rolle, og hvorvidt de opplever stigma eller ulemper som følge av sitt lave nyhetsbruk. Gjennom den temasentrerte analysen kan vi bedre forstå hvordan informantene er like og ulike hverandre på disse områdene.

I siste kapittel samler jeg trådene, og peker på hva denne studien har lært oss om den norske ikke-nyhetsleseren mellom 25-30 år. Til slutt antyder jeg et behov for videre forskningen på lavt nyhetsbruk.

Kapittel 2: Teoretisk bakgrunn

I dette kapittelet skal jeg undersøke nærmere teoretiske perspektiv på nyhetslesing. Først ved å trekke frem diskusjonen omkring den informerte borgeren som et demokratisk ideal, og hvordan ulike teorier anser nyhetslesing som en del av borgerrollen. Deretter gir jeg en kort oppsummering av statistiske endringer relatert til nyhetslesing og valgdeltakelse i Norge. Til slutt søker jeg ut mulige forklaringer til endringene i synkende nyhetsbruk, særlig blant yngre, i form av generell samfunnsteori og mediebruksforskning, med vekt på synkende nyhetsbruk blant unge.

2.1 Den informerte borgeren

Utviklingen av demokratiet har siden antikken berodd på en tanke om den opplyste borgeren som en forutsetning for aktiv deltakelse i det politiske liv, og dermed elementær for samfunnets suksess (Gripsrud et al. 2011a:xxxvii). I dagens norske demokrati kan man finne igjen dette idealet implisitt under §100 i Grunnloven (1814), som krever at staten skaper de nødvendige forhold for å fasilitere en åpen og opplyst debatt. Habermas (1962, oversatt til engelsk i 1989) så den offentlige sfæren som et begrep som omfatter de institusjonene som skaper den, men også som et begrep med normativt innhold som fremmer prinsipp for demokratisk legitimitet. Normene i demokratiets offentlige sfære krever åpenhet rundt statens handlinger, og at statens handlinger inngår i en vekselvirkning med makten fra frie borgere i en deliberativ offentlighet. Filosofen John Dewey (1946, referert i Wyatt 2010:284-285) mente at nettopp kommunikasjon var én av nøklene til et fullendt demokrati, og at man ved hjelp av pressen kunne skape en engasjert offentlighet som ville ta vare på samfunnet. Aviser, så vel som skoler og frivillige organisasjoner ble sett på som arenaer der demokratiet kunne utvikles. Slike høye forventninger til borgerne sto i kontrast til Walter Lippmann, en kontemporær skikkelse i journalistikken som så store begrensninger i det han opplevde som borgernes manglende vilje til å forstå og mestre emnene i demokratiet. Lippmann mente demokratiexperimentet var feilslått og måtte avsluttes. I det nye samfunnet ville journalistikken skiftes ut med intelligensbyråer bestående av en elite av samfunnsvitere. De er mer kvalifisert til å vurdere styresmaktenes handlinger, og analysen deres vil forme den offentlige opinionen. Dermed kreves det ingen deliberasjon av folket, kun aksept for intelligensbyråenes analyse (ibid.).

Dewey og Lippmanns modeller krever svært ulik grad av deltakelse fra borgerne i samfunnet med hensyn til nyhetslesing. Nordmenn har i lengre tid vært i verdenstoppen over tid brukt på aviser, og til tross for nedgang beholder vi plassen ettersom andre land synker mer, eller har et lavere utgangspunkt (Aalberg, Blekesaune og Elvestad 2013). Selv om det er en nedgang kan man trygt hevde at det finnes en kultur for nyhetslesing i Norge, fordi majoriteten av befolkningen

fortsatt gjør det¹. Dette, hevder Blekesaune, Elvestad og Aalberg (2010:13-14) vil kunne bidra til en stigmatisering av de ikke-lesende i større grad enn i et land som Hellas, der det er langt høyere forekomst av ikke-lesere². Det ansees at en av årsakene til store nasjonale variasjoner på dette området har bakgrunn i mediepolitikken som er med på å definere nyhetsmediers rolle og økonomiske miljø i samfunnet (Aalberg et al. 2013.). Mediene kan ha en sentral rolle i nasjonsbygging gjennom å skape «imagined communities», et argument og begrep formulert av Benedict Anderson (1991). Begrepet beskriver hvordan medier er en nøkkelmekanisme som knytter folk sammen som ikke kan møtes ansikt til ansikt, slik som nyhetslesere, radiolyttere, og TV-seere. Dermed er det å dele historier om nyheter og aktuelle saker viktig fordi det bidrar til å integrere medlemmer av samfunnet og styrker fellesskapsfølelsen, såvel som at det er viktig på demokratisk og politisk grunnlag (Blekesaune et al. 2010:3). Man kan si at den norske mediepolitikken har vært rettet mot å bygge et fellesskap som foster demokratisk deltakelse og engasjerte borgere, slik Dewey ønsket seg og Lippmann tvilte på. Grunnlovens (1814) §100 har forsøkt å sikre en arena for dette fellesskapet, et politisk krav som har hatt stor betydning i utviklingen av statskanalen NRK. Detaljkrav til både bredde i programinnhold og til utbyggingen av radio og tv-sendere har vært svært fokusert mot en tanke lik «imagined communities» (Østbye og Aalberg 2008:91). Utover det ansvaret som NRK ble pålagt, har også den trykte pressen vært sterkt delaktig i opprettholdelsen av norske borgeres informasjonsgrunnlag. Utviklingen av avisnorge var lenge styrt av partipolitiske koblinger, men gjennom 60-tallet og begynnelsen av 70-tallet ble alle formelle bånd brutt og byttet ut med uavhengighetsprinsipp (ibid.:95). Pressen som en arena for åpen debatt gjenspeiler seg også i punkt 1.2 av Vær Varsom-plakaten (VVP), der det står: «Pressen ivaretar viktige oppgaver som informasjon, debatt og samfunnskritikk» (Norsk Presseforbund 2013).

Både statlig mediepolitikk og medienes egne normer i VVP åpner for borgernes aktive deltakelse i form av for eksempel nyhetslesing og å bidra til debatt med innlegg, men det er ingen krav om at man benytter seg av muligheten. På samme måte gir Valgloven (2002) § 2-1 og § 2-2 en mulighet for at borgere som har fylt, eller fyller 18 år innenfor valgåret kan stemme ved stortingsfylkestings- og kommunevalg, men det kreves ikke at de gjør det. Demokratiske samfunn krever i det hele tatt svært lite av borgerne sine foruten å være loyldige (Wyatt 2010:284). Den offentlige sfære må derfor også skape og bevare insentiver for å delta, og i følge statsviter Bhikhu Parekh (1993, referert i ibid.:286) er det de menneskene som føler tilhørighet til et samfunn som vil delta aktivt i det. Deres iboende og rasjonelle ønske om å bevare og bedre det kollektive livs kvaliteter

---

1 Kun 1 prosent av Norges befolkning følger verken nyheter på TV, radio, eller papiraviser (Blekesaune et al. 2010:9). Nyhetsbruk på internett er ikke inkludert i statistikken.

2 15 prosent av Hellas befolkning følger verken nyheter på TV, radio, eller papiraviser (Blekesaune et al. 2010:9). Nyhetsbruk på internett er ikke inkludert i statistikken.

gjør at de føler seg moralsk forpliktet til å delta i offentlig liv, heve stemmen når urett blir begått, og beskytte integriteten til den offentlige sfæren der offentlig diskurs foregår (ibid.). På bakgrunn av blant annet den aktive mediepolitikken kan man si at det imaginære samfunnet Norge har tradisjoner for å oppmuntre til deltakelse i den offentlige sfæren. Og samtidig som Anderson (1991) peker på at medier kan være med på å bygge en nasjon, vil det være nærliggende å tro at endringer i mediebruken også kan bygge om en nasjon. Blekesaune et al. (2010:13) mener den økende nedgangen i interesse for nyhetsmedier er en utfordring for demokratiets kvalitet. Om et demokrati fungerer best hvis lederne er valgt og holdes ansvarlig av et informert samfunn, er uinformerte borgere uønsket i det moderne demokrati.

2.1.1 Et nytt borgerideal

I boken «The Good Citizen» (1998) stiller Michael Schudson spørsmål om hvorvidt det demokratiske borgeridealet som lå til grunn for debatten mellom Dewey og Lippmann lenger er nyttig. Schudson betviler om man i det hele tatt kan måle en nedgang i offentlighetens helse, og tilbyr en nyansert lesing av endringene gjennom en historisk analyse av samfunnsutviklingen i USA. Selv om de historiske detaljene er annerledes for USA enn Norge, er Schudsons analyse relevant ettersom konseptene også kan brukes på andre historiske kontekster. Mens han mener et fall i sosiale nettverk er negativt, mener han også at den økte individualiseringen er positivt for samfunnet. Den offentlige diskursens kvalitet har ført til en råere, mer usivilisert stil, om enn ærligere og mer inkluderende i henhold til hvem som har tilgang til debattfora. Sosiale endringer i forbindelse med kampen for opprettholdelsen av individuelle rettigheter har større plass i den offentlige diskursen, og står langt sterkere i dag enn tidligere (ibid.:304-308).

Det nåværende borgeridealet, der man er en god borger blant annet dersom man leser nyheter, kaller Schudson «the Informed Citizen». Imidlertid mener han at dette er utdatert, ettersom det ikke tar hensyn til hverken den historiske utviklingen, eller den økte informasjonsmengden som er nødvendig for å være opplyst om hendelser i offentligheten (Schudson 2000). Han forklarer:

Walter Lippmann was right: if democracy requires omniscience and omniscience from its citizens, it is a lost cause. There must be some distribution across people and across issues of the cognitive demands of self-government (Schudson 1998:310).

Særlig kampen for like borgerrettigheter er sentral i en mulig løsning på problem knyttet til idealet om den informerte borgeren. En sentral fare med denne løsningen er at borgeren kan bli egoistisk i

stedet for altruistisk, og kun delta i offentlig liv når det gagnar en selv (ibid.:308-311). Han argumenterer videre:

We have arrived, in short, at a division of labor between expertise and self-help that gives credit to both. We do this in politics, too, but without having found a place in either popular rhetoric or democratic theory for the use of specialized knowledge (ibid.:312).

Altså mener Schudson at man må tillate en viss uoppmerksomhet på enkelte felt, og samtidig anerkjenne ekspertise. Han foreslår dermed et modifisert ideal, «the Monitorial Citizen», der borgeren ikke behøver å lese mer enn overskriftene og holde et overblikk, heller enn å drive med konstant informasjonssamling. En type borger som ikke er fraværende, men alltid på vakt, selv når han eller hun gjør andre ting (ibid.:310-311). Couldry, Livingstone og Markham (2007:10) advarer mot at en normalisering av uoppmerksomhet til det generelle politiske nyhetsbildet også innebærer en risiko for at uoppmerksomheten blir permanent. Schudson er klar over dette, og, slik Dewey gjør, legger han også stor del av ansvaret på samfunnet og skolesystemet til å oppdra borgerne i en forståelse av demokratiske rettigheters viktighet (Schudson 1998.:310-311).

Schudsons kritikk mot idealet om den informerte borger deles av John Zaller (2003), som mener det er irrelevant å bruke i den nye mediesituasjonen. Tidligere var det enklere og mer realistisk å holde seg orientert på politiske nyheter, blant annet siden antallet land i den «siviliserte» verden som kunne produsere nyheter var færre (ibid.:114). Ettersom «the Monitorial Citizen» ikke har samme informasjonsbehov som «the Informed Citizen», mener Zaller at man også må endre standarden som man måler nyhetskvalitet etter (ibid.:118). I den nye standarden som Zaller foreslår, kalt «the Burglar Alarm news standard» er nyhetsmedienes viktigste oppgave å slå alarm når noen begår et overgrep mot samfunnet (ibid.:110). Schudsons borger engasjeres gjennom massiv dekning av en sak, som fører til et kritisk punkt der nyhetsinformasjonen også gjennomsyrrer andre medieformer. Zaller legger også vekt på at borgerne forholder seg annerledes til nyhetsinformasjon. Han viser til økonomen Anthony Downs (1967, referert i ibid.:119) som mente en rasjonell borger ikke vil søke å analysere informasjonen, men heller søker ut et nettverk av kilder som gjør dette for han. Nettverket kan bestå av organisasjoner, politiske partier, og nyhetsmedier, men også venner og familie kan fungere som ressurspersoner, en arbeidsfordeling lik den Schudson mener har gjort seg mer gjeldende i senere tid. En slik nettverksbeskrivelse ligner teorien om opinionsledere utviklet av Katz og Lazarsfeld i deres bok «Personal Influence» (1955). Den beskrev hvordan enkeltpersoner er ressurser for andre som søker å forstå informasjon, eller gjøre et valg. Siden det er tematikken som

bestemmer hvem som har den nødvendige kunnskapen til å fungere som opinionsleder er maktforholdet skiftende. Slik sett er det annerledes enn Lippmanns intelligensbyråer, samtidig som det også er valgfritt hvilken kilde man bruker som analysator.

Forflyttingen av ansvar fra den generelle borgeren til profesjonelle, slik Schudson (1998:310) beskriver, innebærer således et økt press på enkelte til å følge mer med på nyheter enn andre. De med et høyere konsum enn gjennomsnittet kaller Prior (2007b:13) nyhetsjunkier, og ifølge han virker de som utmerkede overvåkere relatert til Schudsons ideal og Zallers borger. Den nye mediesituasjonen gjør at de konsumerer mer nyheter enn før internett (Prior 2007a), og samtidig benytter de seg av de nye mediene til å dele og debattere informasjonen de finner. Det viktigste er likevel at de ikke har noe i mot ansvaret, de har glede av å følge med på nyhetene. Prior skriver at «new media may strengthen accountability because some citizens, news junkies and “amateur watchdogs,” become more knowledgeable and can more effectively monitor elected officials» (Prior 2007b:13). Imidlertid trekker Prior frem problemer med å legge ansvaret over på en mindre gruppe. Om færre oppsøker nyhetsmediene direkte og heller henvender seg til en opinionsleder, må man være oppmerksom på hvem opinionslederne er. Det er viktig at de er demografisk og politisk representative for resten av befolkningen, og særlig at det finnes representanter for de som ikke leser nyheter (ibid.:14) ³. Enda er mye uvisst, og spesielt to områder må forskes videre på: (1) for å forstå hvor effektive nyhetsjunkier kan være, må man vite hva de kan lære fra media, staten, og interessegrupper, og (2) hvordan og hvor effektive kan nyhetsjunkier og andre vaktbikkjer alarmere sine medborgere (ibid.:19-20).

2.1.2 Modeller for demokrati

I denne debatten mellom Dewey, Lippmann, Schudson og Zaller om normative krav til borgere, er forståelsen av hvordan demokratiet fungerer, og bør fungere svært forskjellig. Strömbäck (2005) kritiserer samtlige parter for ikke å spesifisere hvilken demokratimodell som ligger til grunn. Han legger frem fire modeller som innehar ulike normative forventninger for borgerne, for journalistikken, og for mekanismene som skal sikre felles goder. Forventningenes omfang øker for hver modell, og som regel tar de med seg kravene fra den forrige, eller endrer de fra børs til katedral. Det understrekes at et land ikke nødvendigvis vil samsvare med en enkelt modell på alle felt. Snarere kan man se det nødvendig å bruke flere modeller i en analyse av et demokrati (ibid.:331-332). Strömbäcks fire modeller (2005) karakteriseres slik: (1) *Procedural democracy*.

---

3 Imidlertid viser statistikk fra SSB at nyhetslesing er skjevt fordelt i befolkningen. Nordmenn med utdanningsnivå universitet/høgskole, lang, har en totalt nyhetslesing på papir- og nettaviser på 90 prosent, mens den samme statistikken for nordmenn med utdanningsnivå videregående skole viser 79 prosent (Vaage 2015:65).

Borgerne kan bruke tiden slik de ønsker, uten normative krav for deltakelse i offentlig liv, men de kan ikke krenke grunnleggende demokratiske friheter og rettigheter. Valg skal være frie, og rettferdige. Mediene skal være markedsstyrt, men i følge modellen har vaktbikkjefunksjonen tilstrekkelig kommersiell verdi til at den opprettholdes. (2) *Competitive democracy*. Borgerne forventes å ha meninger og kunnskap om politisk debatt, og styrende parti, men kravet kan møtes tilstrekkelig ved å overvåke nyhetsbildet. Valg skal være drevet av konkurranse, lik et marked. Mediene skal legge til rette for basiskunnskap om samfunnet, og om politiske prosesser. De skal overse politiske aktører, og tiltrekke oppmerksomhet til ugjerninger. (3) *Participatory democracy*. Demokratiet bygges gjennom et sterkt sivilsamfunn, og blomstrer sammen med økt sosial kapital. Borgerne behøver kunnskap om hvordan man skal ta del i samfunnet, og må aktivt ta en del i samfunns- og politisk liv. Tillit og samarbeidsvillighet er viktige faktorer. Nyheter skal dekke politikk på en måte som mobiliserer borgernes interesse og deltakelse i politikk, samt forenkle tilgangen til politisk deltakelse. Nyheter skal også vise at problemer løses. (4) *Deliberative democracy*. Deliberative diskusjoner skal foregå blant alle deler av befolkningen og deres representanter. Borgerne skal streve for å tilegne seg faktakunnskap, være upartiske, og interessert i å delta i rasjonelle debatter. En dydig borger lytter, er samarbeidsvillig, og viser tillit og evne til å endre mening i møte med ny informasjon, ettersom man slik når målet om konsensus. Kravene til nyheter er lik den deltakende modellen, men media er i økt grad ansvarlig for en deliberativ diskusjon som preges av rasjonalitet, upartiskhet, intellektuell redelighet, og likhet.

Modellene bygger på en logisk sammenheng mellom de normative kravene til de tre aktørene: borger, nyhetsmedier, og øvre instanser. Det er en likevekt som man ikke kan regne med å finne like klart skissert i eksisterende demokratier. Det er også lite sannsynlig at innbyggerne i et land vil dele oppfatning av hvilke normative krav som skal stilles, og på hvilket grunnlag. Imidlertid vil majoritetskulturen ha en effekt på hvilke verdier som ligger i et enkelt samfunn, eksemplifisert gjennom anslaget til Blekesaune et al. (2010:13-14) om at stigmaet knyttet til den aktuelle gruppen er større i Norge enn land med høyere andel ikke-nyhetslesende. Dermed kan man anta at demokratiske borgere i Norge pålegges et større press som innebærer at de skal være kunnskapsrike og kompetente nok til å forstå hvilke meninger som ligger i nyhetstekster. Et slikt ideal ligger tett opp til det Umberto Eco kaller «the Model Reader» (Gripsrud 2011:212). Måler man modelleseren opp mot borgeridealet er det innforstått at man både må lese lokalavisen og se på Dagsrevyen hver dag. Strömbäcks (2005) modeller kan nyttiggjøres til å finne ut hvordan dette studiets informanter uttrykker seg om demokratiet. Det er viktig å undersøke hvordan og hvorvidt normene som er diskutert over kan finnes igjen hos informantene, både med hensyn til deres rolle i samfunnet og nyhetsmedienes rolle.

2.2 Nyhetsvaner i endring

Dagens unge voksne i 20-årene kalles ofte «meg-generasjonen» med grunnlag i et like ofte uttrykt fokus på individualisering (se for eksempel Lund 2012). Couldry et al. (2007:34) mener individualisering er en vedvarende prosess der sosiale distinksjoner som klasse, kjønn, etnisitet, og religion, får mindre betydning for hvordan man lever livet sitt. Slik Schudson tidligere advarte mot kan det skape egoisme, men Couldry et al. (ibid.) peker på at det også kan føre til en ny frihet gjennom «self-actualisation and intensified reflexivity». Sosialdemokratiet Norge har, som tidligere nevnt, historiske utviklingstrekk som handler om fellesskap gjennom et unikt tilfelle av høy avistethet, og en prominent historisk rolle for public service-kanalen NRK. Fra slutten av 90-tallet har også Norge vært en del av nedgangstrenden i nyhetslesing som synes ellers i Europa og i USA (Aalberg et al. 2013; Mindich 2005). Ksiazek, Malthouse og Webster (2010) finner at de som ikke leser nyheter deltar mindre, og er mindre politisk interessert enn andre. Imidlertid øker graden av både deltakelse og politisk interesse substansielt selv med liten mengde nyhetseksposering (ibid.:552). Fremveksten av internett som primærmedium har samtidig gjort det enklere å unngå nyhetskilder, både passivt og aktivt, dersom man ikke har en preferanse for politiske nyheter (Prior 2005). Måten man bruker internett på gjør det også mindre sannsynlig å ramle innom en nyhetskanal slik man gjør på radio og TV (ibid.). I det følgende skal vi se hvordan nyhetslesing i Norge har endret seg, samt hvorvidt disse endringene henger sammen med statistikk relatert til tidsbruk, og deltakelse i samfunnet forøvrig.

2.2.1 Underholdningsvekst

Nedgangen i nyhetslesing i Norge er moderat sammenlignet med de fleste andre steder i Europa og i USA. I Norge har total andel som leser papiraviser og nettaviser en gjennomsnittsdag sunket fra 79 prosent i 2001, til 75 prosent i 2014 (medienorge 2015a). Størst endring vises hos unge mellom 18-24 år med 73 til 66 prosent i samme tidsperiode, men tall for denne aldersgruppen har vist seg å være langt fra stabile og årene med prosentandel lavere enn 70 opptrer unntaksvis. Fjernsynsseere i Norge bruker i økende grad tiden på TV-serier og underholdningsprogram (Vaage 2014), mens tall for folk som daglig ser nyhetsprogram på TV forteller om en nedadgående kurve fra 69 til 50 prosent mellom 2001 og 2014 (medienorge 2015b). Samtidig har TV også mistet sin plass som viktigste kilde for nyheter, en endring hjulpet frem av kombinasjonen av nettaviser, smarttelefoner, og sosiale medier som spreder av nyhetsstoff (Bjørnstad 2014). Mens unge mellom 15-29 år trekker frem nettaviser og TV som de viktigste kildene til nyheter, mener 39 prosent at Facebook også er viktig, 10 prosent flere enn papiravisen i samme aldersgruppe (ibid.). Fordi Facebook brukes av

mange, kan dette og andre sosiale medier være en viktig kanal for opprettholdelsen av et grunnnivå av samfunnsinformasjon blant yngre.

2.2.2 Valgoppslutningsfall

Couldry et al. (2007:188) argumenter for at nyhetskonsum kan være stabiliserende for befolkningens oppmerksomhet mot offentligheten. Sviktende oppmerksomhet kan være en del av årsaken til at det også er en nedgang i oppslutningen ved stortingsvalg. Fra 1965 til 1989 lå valgoppslutningen stabilt over 80 prosent, med et gjennomsnitt på 83,07 for hele perioden. Ved hvert av valgene fra 1993 til og med 2013 har oppslutning vært under 80 prosent, med et gjennomsnitt på 77 prosent for samme periode. Valgoppslutningen har aldri vært lavere enn i 2001, hvor 76 prosent av befolkningen stemte (SSB 2015). Mens det foregår endringer i alle aldersgrupper er det hos de under 40 at nedgangen har vært størst siden 1985. Aldersgruppen på 26-29 år, som er nærmest dette studiets, viser et fall fra 80 til 69 prosent fra 1985 til 2013 (Bergh 2013). Samme gruppe har imidlertid sett en økning ved de tre siste valgene. Bergh (ibid.) peker på at valgoppslutning for generasjonene født mellom 1961-1974 og etter 1975 øker i perioder der en spesifikk hendelse eller debatt er i søkelyset. To slike tilfeller var miljødebatten før valget i 1989, og fokuset på unge som politisk engasjerte som oppstod etter 22. juli 2011, der tallene gikk opp for valget i 2013. Zaller (2003:121) beskriver at nyhetsmedier lykkes med å spre informasjon til hele befolkningen blant annet gjennom en «media frenzy», der blikket rettes mot en enkeltsak over lengre tid. I begge disse tilfellene har mediene benyttet seg av en slik teknikk, som har vært bidragsytende til økt oppslutning ved valg. Selv om dette fører til en høyere valgoppslutning ved enkelte valg, er det ingen garanti for at det kan være med på å endre mønsteret. Kun fremtidige valg kan fortelle om effektens varighet på samme generasjon. Skulle den fortsette kan det være argument for at «meg-generasjonens» tilsynelatende egoistiske prosjekt også kan føre til samfunnsengasjement.

2.3 Forklaringer til endringene i nyhetsbruk

Med en mediebruk som totalt sett vender seg sakte, men stabilt mot underholdningsmediene, og et fall i valgoppslutningen fra tidligere, vil enkelte mene at demokratiet står i fare. W. Lance Bennett (1998:755) mener folks psykologiske investeringer og verdier over tid har vendt seg bort fra sentrale politiske og økonomiske institusjoner til lokale og personlige prosjekter. Er den tradisjonsrike norske dugnadsånden i ferd med å forsvinne? Hvilke grunner er det til nedgangen i nyhetslesing? Når underholdningsmediene vokser, kan populærkulturen bidra til deliberasjon? I det følgende trekker jeg frem mulige forklaringer på disse spørsmålene. Innledningsvis ved å se

hvordan fallet i nyhetslesing relateres til endringer i andre sosiale forhold, og hvordan kulturen kan bidra til opprettholdelsen av offentlig tilkobling. Et annet sentralt perspektiv kommer fra kvantitative studier relatert til fragmentering, som har fått utstrakt oppmerksomhet i forskningen. Til sammenligning er kvalitative studier der ikke-nyhetsleserne selv forklarer mangelen på nyheter i deres mediediett nærmest ikke-eksisterende. Et hederlig unntak er Woodstocks (2014) studie av mennesker som bevisst begrenser, men ikke fjerner, nyheter fra sitt informasjonskonsum. Ettersom studier som Woodstocks er sjeldne, er det også nødvendig å trekke frem de som følger nyhetene og hvordan de oppleve deler av innholdet, for eksempel hvordan nyhetsseere opplever synet av lidelse (Höijer 2004).

2.3.1 Sivilsamfunnets endringer og implikasjoner for tillit

I Robert Putnams bok «Bowling Alone» (2000) måles nedgangen i det amerikanske samfunnets sosiale kapital (som en samlet verdi av de sosiale nettverkene vi har) og deltakelse i offentligheten gjennom et fall i frivillig organisasjonsarbeid. Et studie av tilknytning til frivillige organisasjoner i Norge viser at sammenhengen mellom sosial kapital og deltakelse i offentligheten finnes også her (Wollebæk og Selle 2003:85). Sosial kapital har falt, kanskje fordi kvinner har kommet inn i arbeidslivet, kvinner som tidligere var opptatt av å pleie sosiale forhold. Nå har de ikke tid til det lenger (Putnam 1995:667). Nyhetslesing er en av faktorene sosial kapital måles etter, og Wollebæk og Selles studie fant at nyhetslesing var høyere hos de med tilknytning til sivile organisasjoner, enn de uten (ibid.:79). De tilknyttede viser også større grad av samfunnsengasjement, og lav aktivitet innen flere organisasjoner har mer å si for grad av samfunnsengasjement enn høyintensiv deltakelse i en organisasjon (ibid.:83-84). Tilknytningen med lav aktivitet, eller passivt medlemskap, vil si gjennom økonomisk støtte og mottakelse av medlemsinformasjon i posten. Samtidig går det norske organisasjonssamfunnet fra å knytte det lokale og det nasjonale sammen ved hjelp av samfunnsorientering til å bli mer individorientert. Med unntak av en økt lokalsamfunnsorientering er organisasjonslivet hovedsakelig et sted der nordmenn lever ut sine fritidsinteresser, men også viljen til å bruke tid på dette er i nedgang. Nedgangen kan føre til en svekkelse av organisasjonssamfunnets funksjon som demokratisk infrastruktur som motvekt mot stats- og markedsdominans (Selle og Wollebæk 2012:188-192). Forskerne mener organisert sivilsamfunn er sentralt i dannelsen og bevaringen av tillit mellom mennesker, samt tillit rettet mot staten. Tillit skapes hovedsaklig av institusjoner og i møter mellom mennesker (ibid.), og Couldry et al. (2007:14) argumenterer for at vi, uavhengig av tillitsnivå og sosial kapital, behøver praksisfellesskap som gir en forståelse av at et aktivt borgerskap er noe individer kan gjøre og burde etterstrebe. Med praksisfellesskap menes ikke bare frivillige organisasjoner, men også medierte

nettverk og rutiner, for eksempel på internett. De trekker frem to abstrakte konsept som kan være nyttige i sammenheng med variasjonen i mediert offentlig tilknytning (ibid.:70). Det ene konseptet, kalt «'pure' public connection», innebærer en tilkobling til offentligheten, men er fritt for mediekonsum. Det andre konseptet, kalt «'pure' media connection», innebærer konsum av medier, men er uten tilknytning til offentligheten.

I hvilken grad det legges opp til praksisfellesskap, og disse bidrar til tillitsbygging i Norge er ikke sikkert. Sikrere er det at tillitsnivået i Norge er høyt, og det forholder seg stabilt sammenlignet med andre land (Skirbekk 2012:12). En Gallup/World Service survey (BBC Press Office 2005, referert i Couldry et al. 2007:16) viste at kun i skandinaviske land, i tillegg til Sør-Afrika, tror majoriteten av innbyggerne at landet styres av folkets vilje. Morrisett (2003, referert i ibid.:193) legger vekt på at folk ikke vil bruke tid på deliberasjon eller på å følge nyheter, med mindre de har tiltro til at staten vil følge opp tilbakemeldingene. Selle og Wollebæk (2012:193) mener derimot at bevaringen av tillit står i fare om nordmenns bruk av praksisfellesskap fortsetter å synke, noe som vil kunne føre til grunnleggende endringer i samfunnet og demokratiet. Det er vanskelig å vite hvilken andel av tillit som er optimal for et demokrati, og Schudson (1998:301) peker på at mistillit utvilsomt har stått sentralt i utviklingen av demokratiet. Viktige politiske gjennombrudd og lovendringer har funnet sted på grunn av et folks mistillit til styresmaktene, eller til de normative prosessene som styrer samfunnet. Man finner mange slike eksempler om man underøsker diskrimineringens historie og hvilket grunnlag som lå til rette for å nekte stemmerett, og dermed fullverdig borgerskap til blant annet kvinner og minoriteter. I vår tid er kjønnsbalanse og ekteskap for homofile to slike kamper. Denne typen eksempler finnes over hele verden, og mye har skjedd de siste hundre årene. Hendelsene har utgangspunkt i at det demokratiske idealet har endret seg i ulik takt, og med ulike metoder. Dermed kan avstand til den, gjennom for eksempel avholdenhet fra å stemme, være en form for protest, og dermed en dyp form for samfunnsengasjement (Wollebæk og Selle 2003:89).

2.3.2 Tegn i tiden

Et skille mellom nyhetskonsument på den ene siden, og kulturkonsum (sport, musikk og film) på den andre, kan virke unyansert. Ifølge Schudson (1998:295) finner politisk handling sted i flere områder enn det rent politiske. Kulturen har alltid vært en viktig arena for debatt, og underholdningsbransjen kan også være med på å sikre at politisk deliberasjon foregår. Satiriske nyhetsprogram som «Nytt på nytt» og «Hallo i uken» nyter relativt høy popularitet i Norge, men vi må ut av landet for å se hvilke muligheter som ligger i formatet. Da det ble kjent at den populære komikeren Jon Stewart skulle forlate posten som programleder for «The Daily Show», publiserte den engelske avisen The

Guardian en liste over hans 10 beste øyeblikk (Heritage 2015). De utropte samtidig at programmet var blitt en av verdens viktigste nyhetskilder. En bombastisk uttalelse, men populariteten til program som «The Daily Show», og mer nylig «Last Week Tonight with John Oliver», strekker seg over den engelskkyndige verden på en måte et enkelt nyhetsprogram ikke kan.

Nyhetsmedier og nyhetsrettede satireprogram er heller ikke alene om å være arnested for politiske debatter. En artikkel i Dagens Næringsliv (Larssen 2014) døpte 2014 til «popfeminismens år» på bakgrunn av en rekke hendelser der popkulturen ble politisert. Spesielt innslaget i popdronningen Beyoncé's verdensturné, da ordet «FEMINIST» dukket opp på storskjermen bak henne under sangen «Flawless». Time Magazine, sitert i samme artikkel, hevdet Beyoncé maktet å bringe feminismen til folket, noe aktivistene ikke hadde klart, og dermed endret holdningene til begrepet feminisme. Andre eksempler er skuespiller Emma Watson tale til FN om like rettigheter for kvinner og menn, og debatten som oppstod etter Radioresepsjonens Tore Sagen omtalte bloggeren Sophie Elise Isachsen som «knulledukke». Jostein Gripsrud (2009) argumenterer for at kulturinnhold, gjennom musikk som eksempel, er sentral i menneskers forståelse av demokratiet som levd erfaring. Han påpeker at deliberasjon også pågår i kultursfæren, og han merker seg at demokratiteori i veldig liten grad regner med kulturen som en viktig politisk arena (ibid.:204). Det er på ingen måte et nytt fenomen at kulturen kan danne grunnlaget for en økt oppmerksomhet mot et tema. Når man i dagens mediehverdag kan, om man vil, effektivt stenge dørene til kanaler som rapporterer om det en artist synger om, er det viktig å forstå hva ikke-nyhetsleserne får ut av denne sfæren.

Underholdningsprogram og populærkultur viderebringer informasjon på hver sin måte. Mens analysens saklighet og relevans kan kritiseres er det ikke her deres hovedfunksjon ligger, med unntak av hos satireprogram. Hilde Sandvik, kultur- og debattredaktør i Bergens Tidende, fremhever at «kulturen er limet i samfunnet» (Gjerstad 2014). Imidlertid peker Couldry et al. (2007:30) på at mediert tilkobling ikke er det samme som en tilkobling rettet mot tema i offentligheten. De skriver videre:

Writers who have celebrated popular culture for democratising an old-fashioned and elitist political culture underestimate a fundamental divide in how audiences orient themselves to the world, namely distinguishing public from leisure spheres (ibid.:182).

Deres studie viser for eksempel at det er få tegn på at å følge kjendis- og reality TV indirekte fører til en mer generell interesse i nyhetsagendaen (ibid.:187). Andre mediepreferanser kan ha en annen

effekt, og forskning på hvilken innvirkning forskjellige deler av den kulturelle sfæren har på den offentlige sfærens funksjoner er enda mangelfull (Gripsrud et al. 2011b:x). I dette studiet vil et av områdene som undersøkes være hvordan interessene til informantene, og det sosiale nettverket de har, kan bidra i forståelsen av samfunnet rundt dem. Det er også relevant å vite hvilke medier de faktisk bruker tid på, og i hvilken grad disse diskuterer nyhetsstoff og tegn i tiden.

2.3.3 Fragmentering

Som nevnt har fragmenteringsperspektivet nytt stor oppmerksomhet i forskningen de siste tiårene. Med et bredere spekter av medier å velge mellom, blir det enklere for folk å finne sitt foretrukne bruk av innhold. Konsekvensen mener man er, slik vi har sett, en nedgang i nyhetslesing og en oppgang i bruk av underholdningsmedier. Fragmentering pekes ofte på som en årsak til lav deltakelse hos deler av befolkningen, blant annet ved at mediepreferanser – i større grad enn variabler som alder, kjønn, inntekt, og utdanning – predikerer politisk kunnskap (Prior 2005:583). Tradisjonelt har særlig utdanningsnivå blitt sett på som en sterk prediktor på nyhetslesing. Prior (ibid.:578) fant også at preferanse for politisk medieinnhold bedre forutså velgeroppmøte, og de nyhetsinteresserte stemte oftere enn de som hadde andre mediepreferanser. Couldry et al. (2007:169) finner en lignende tendens i sin survey, der de med lav politisk interesse i mindre grad enn andre deltar ved valg, og i mindre grad enn andre følger nyheter. Respondentene med lav politisk interesse har også en sterk oppfatning av at nyhetsmedier dekker saker som er irrelevante for de. Samtidig viser Shehata et al. (under publisering) at andelen nyhetsunnnvikere øker både blant politisk interesserte, såvel som uinteresserte.

Prior (2005) mener det hovedsaklig er mangel på motivasjon, ikke manglende evne, som er hovedutfordringen for nyhetsmedier i å nå ut og opplyse folket. Et argument for dette er Van den Bulcks (2006) funn av at intensjonell unngåelse av nyheter ofte relaterte seg til uttalelser om at det alltid finnes mer interessante ting på TV enn nyheter. Frykten er at fragmentering vil sørge for en polarisering blant folk, og en unnvikelse, intensjonell eller naturlig, fra informasjon som motstrider egne syn, såkalte «ekkokammer» (Enjolras et al. 2013:131). Dermed vil den fundamentale demokratiske evnen til deliberasjon bli svekket hos befolkningen. Et slikt forhold kan finnes igjen i studier som peker på at folk som har valgt en politisk side i større grad bruker nyhetskilder som representerer deres syn enn de med lavere grad av tilknytning til en politisk retning (Hollander 2008:29). Samtidig er dette også med på å holde oppe nyhetskonsument, og de med lavt nyhetskonsument og en mindre klar politisk tilknytning har lettere for å bruke underholdningsmedier fremfor nyheter (ibid.:33). Webster og Ksiazek (2012) studie av 236 forskjellige mediekanaler i USA, viser imidlertid at det er et høyt nivå av overlappende mediebruk, heller enn at man finner

grupperinger som er isolert fra hverandre (ibid.:39). Med andre ord finner de liten grad av medievalg basert på politiske ideologier (ibid.:50), selv i det politisk polariserte miljøet i USA. Dette betyr at det er høy sannsynlighet for at to tilfeldige mennesker har noe til felles i mediebruk selv om ikke alt er likt. Til tross for denne overlappingen påpeker forskerne at dette perspektivet er mangelfullt fordi det ikke finner hvilken informasjon leserne henter ut i fra de forskjellige nettsidene (ibid.:51).

Strömbäck, Djerf-Pierre og Shehata (2012) har analysert statistikk fra Sverige vedrørende nyhetslesing samlet årlig fra 1986-2010, som viser at nyhetssøkende og nyhetsfravikende blir mer polarisert. Det er viktigere i dag med politisk interesse for at nyhetene ikke skal bli nedprioritert i dagens flervalgssamfunn. Forskerne mener at dersom politisk interesse fortsetter å spille en rolle for nyhetsmediebruk vil det kunne åpne et nytt demokratisk skille der læringen om politikk og demokrati får konsekvenser. Det trekkes frem at relasjonen mellom politisk interesse og nyhetsmediebruk kan være gjensidig, men at det ofte er slik at politisk interesse spiller større rolle for nyhetsmediebruk enn omvendt. I et samfunn som har få valgmuligheter vil de individuelle preferansene ha en begrenset innvirkning på nyhetskonsum, ettersom den gjeldende preferansen hos politisk uinteresserte er ønsket om å konsumere medier. Likevel er det ikke slik at de som mangler politisk interesse holder seg unna nyheter fullstendig, men man ser at total nyhetsmediebruk og politisk interesse stiger samtidig (ibid.).

Ved flere anledninger har internett blitt utropt som løsningen på et informasjons- og deltakelsesproblemet, siden det demokratiserer tilgangen til den offentlige sfære, i tillegg til at det er plass til langt flere saker på en nettavis enn i en fysisk avis, eller i en nyhetssending på tv. Bucy og Gregson (2001, referert i Ksiazek, Malthouse og Webster 2010:564) argumenterer for at deltakelse gjennom nye medier kan erstatte tradisjonell ansikt-til-ansikts deltakelse for noen borgere. Utvilsomt er blogging, og diskusjoner i forum og på Twitter blitt en viktig del av mange borgeres dagligdagse politiske diett. Man har også sett en sammenheng mellom nyhetslesing og bruk av verktøy for online-deltakelse som blogging (Shah et al. 2007). Imidlertid peker Couldry et al. (2007:188) på at byggingen av sosiale og personlige vaner er avgjørende for å opprettholde lesertall i det lange løp. Hvem som leser hvilke blogger, og hvem de følger på Twitter, bør undersøkes nærmere. Forskere har vært uenige i effektene av det nye medietilbudet, men Prior (2005) finner at både optimistene og pessimistene kan ha rett. Mens noen bruker det utvidede nyhetstilbudet slik at det øker deres kunnskap, og aktivitet i valgprosessen, gjør andre det motsatte, og fjerner nyhetene fra mediedietten. De blir mindre kunnskapsrike om politikk, og stemmer sjeldnere (ibid.:587).

2.3.4 Nyhetsunnvikere

Mens de kvantitative studiene tilbyr en oversikt over det store perspetivet, kan kvalitative studier bidra til å forstå hvilke forklaringer som ligger bak lavt nyhetsbruk hos enkelte. Blant kvalitative studier av mediebruk er det relevant å trekke frem medieunnvikere. Medieunnvikere forhandler og begrenser eksponeringen etter eget valg (Woodstock 2014:837), med andre ord en bevisst form for selektiv eksponering. I et nyere studie fra USA fant Woodstock (2014) at nyhetsunnvikere ikke nødvendigvis var uengasjert i samfunnet rundt seg. Hun intervjuet mennesker som bevisst begrenset sin kontakt med nyheter, men samtidig hadde et nyhetskonsument som gjorde at de fikk med seg akkurat nok til å følge nyhetsbildet. Den minskede kontakten med nyheter viste ingen tegn til de negative konsekvensene Woodstock mener antydes av det hun kaller «the news-democracy narrative», slik som naivitet og tilfredshet. Tvert i mot snakket informantene hennes lidenskapelig om tema de brydde seg om og valg de hadde tatt i sitt dagligliv som følge av nyhetsinformasjon. Informantene utøvde både borgerlige plikter som å stemme, så vel som å engasjere seg, ved å skrive under på underskriftskampanjer, donere penger, delta i opptog, og en rekke andre ting (ibid.:835).

Nyhetsunnvikerne ender opp med å trekke seg tilbake fordi de ikke stoler på nyhetene. Hun skriver: «These individuals say news consumption *hinders*, rather than enhances, their willingness to participate in public life» (Woodstock 2014:835). Informantene så ofte nyheter som skapte og ikke representative for den ekte verden (ibid.) Journalister og forskere har lenge pekt på at journalistikken er i krise, det samme gjør studiets informanter som mener problemet med å delta ligger i nyhetsmediene selv (ibid.:839-840). Dersom man argumenterer med manglende tiltro til pressens oppfyllelse av sin demokratiske rolle, kan begrenset nyhetsbruk trolig sidestilles med avholdenhet fra å stemme som en dyp form for samfunnsengasjement.

Woodstock (2014:845) diskuterer også bruken av nære relasjoner til å hente inn nyhetsinformasjon. En av informantene forteller at det er et behov for mennesker som følger med på nyhetsinformasjon, men at ikke alle behøver å gjøre det ettersom man kan få det fra andre kilder (ibid.). Woodstock trekker en parallell mellom dette utsagnet, til tostegshypotesen, som er utgangspunktet for teorien om opinionsledere nevnt tidligere. I denne hypotesen viderefremmes mediens innhold, eksempelvis nyhetsinformasjon, fra enkeltpersoner til et større publikum som enten ikke har sett samme program eller ikke har tolket innholdet på lik måte. Slik kan de fungere, bevisst eller ubevisst, som opinionsledere for én eller flere sider av en sak. For eksempel kunne samtaler med slektninger om egne erfaringer med helsevesenet bidra mer til en diskusjon enn nyhetene (ibid.:841). Couldry et al. (2007) har beskrevet dette slik:

Broader orientations to social networks and family (positive of course in themselves)

are more likely to be associated with such a non-public media connection: people in other words may have *positive reasons for being disconnected* (ibid.:182).

Woodstock (ibid.) fant også at nyhetsunnvikere så på nyheter som uviktig i forbindelse med gjennomføringen av den rollen eller de ønskene de hadde for seg selv i livet. Å se nyheter ble forbundet med følelser av sinne, sorg, og manglende kontroll på verden. Fraværet av nyheter bidro til at følte de seg roligere, og til at de fikk et mer positivt menneskesyn. Noe som kunne gi dem mer energi til å være en god demokratisk borger ved å delta i frivillighet, være sosial, og være positiv i jobbsammenheng. Forekomsten av selektiv eksponering på en slik bakgrunn har blitt diskutert, og funnet, av flere studier (Hollander 2008:24).

2.3.5 Compassion fatigue

Grafiske bilder av død og menneskelig lidelse fyller rutinemessig nyhetsmedier. Naturkatastrofer, uhell i trafikken, krig, og sult tar alle plass ofte nok til at nyheter kan virke som en endeløs strøm av slike bilder. Mens nyhetsmediene i Norge har en lov- og normgitt oppgave å fungere som en arena for debatt, er dekningen av slike hendelser en oppgave som har bakgrunn i moralske koder som styrer både journalistikken og det internasjonale samfunnet, heller enn lover og normer (Höijer 2004:513). Normene som omfatter dekningen av lidelse har imidlertid begrensninger, som i VVP punkt 4.6, som oppfordrer til hensyn av ofre og pårørende (Norsk Presseforbund 2013), samt NRK-plakaten som forteller at barn skal skjermes for skadelige former for innhold (Norsk Rikskringkasting 2015). Imidlertid er det ingenting som begrenser dekningen av dette innholdet av hensyn til det allmenne publikumet. Boltanski (1999:20-21) peker på at den ønskede effekten av en slik dekning er å inspirere seeren å gå til handling, og alt annet enn direkte handling innebærer moralske komplikasjoner i varierende grad. Samtidig har studier relatert til kultivasjonsteorien funnet at overdekning av lidelse og kriminalitet fører til en endring av en seers persepsjon av fare i den virkelige verden (Newhagen 1998:267). Dermed er det også moralske komplikasjoner i medienes dekning, og hvordan det brukes «ideelle offer» som salgsvarer for slike innslag (se nærmere Höijer 2004:516-517).

Tester (2001, referert i ibid.:528) stilte spørsmål til hvorvidt en slik dekning kan føre til «compassion fatigue» hos seerne. Begrepet, som beskriver en følelsesmessig avstumpethet, er nært knyttet til psykologiske trekk ved helsepersonell som har behandlet traumeofre (Figley 1995). Symptomene er like, men det er medierte opplevelser som er utgangspunktet. Birgitta Höijer (2004:529) fant at langvarig dekning av en situasjon kunne endre medfølelse til en slik avstumpethet. Hun argumenterer at det ikke nødvendigvis er en permanent situasjon, og at

medfølelse kan vokse frem igjen fra lik dekning av en ny sak. Videre fant hun fant fire former for medfølelse: sentrert rundt barmhjertighet; anklagende sinne; skamfølelse, enten fra egen manglende involvering eller at en selv har det bedre; og en følelse av maktesløshet (ibid.:522-524). Det var vanligere at menn i mindre grad ble emosjonelt beveget og viste tegn til likegyldighet, mens kvinner reagerte sterkere, spesielt på rapporter om menneskerettighetsbrudd (ibid.:528-529). Et tidligere studie har også vist at TV-nyheter generelt ikke bidrar til å bedre humøret til personer som lider av depresjon (Potts og Sanchez 1994:87). Forskning har vist at en av de mest fordelaktige atferdsmestringsstrategier er å øke hyggelige opplevelser (Beckham og Adams 1984, referert i ibid.:80), eventuelt fjerne negative opplevelser, som var en medvirkende faktor til at Woodstocks (2014) informanter innskrenket nyhetskonsument sitt.

2.4 Nyhetslesing en plikt?

Som vi har sett er det uenighet mellom demokratiteoretikere i hvilken grad en demokratisk borger er pliktig i å følge nyhetsbildet. Schudson (1998) og Zaller (2003) legger vekt på en begrenset nyhetslesing, men Wollebæk og Selle (2003) korrelerer lavere nyhetlesing med lavere politisk interesse, og lavere engasjement. Samtidig forteller Woodstocks (2014) informanter om et tydelig samfunnsengasjement, og som bevisst begrenser nyhetskonsument kraftig. Det samme studiet viser at nyheter både sees som nødvendige i hverdagen, og at å se nyheter fører til negative følelser. Det komplekse forholdet mellom nyheter som plikt og individuelle behov er sentralt i dette studiet. I det neste kapittelet vil jeg beskrive hvordan jeg har gått frem for å finne svar på forskningsspørsmålene i problemstillingen.

Kapittel 3: Metode

Det finnes flere kvantitative studier av de med lavt nyhetsbruk, enten som spesifikk gruppe eller opp mot andre lesevaner (se f.eks. Mindich 2005 og Strömbäck, Djerf-Pierre og Shehata 2012). Imidlertid er forskningsfeltet lite utviklet relatert til forklaringer på lavt nyhetsbruk. Trolig kan man finne igjen lignende forklaringer hos informantene i dette studiet som i Woodstocks (2014) studie av begrenset nyhetslesing, men muligens vil forklaringene være forsterket. Det er også grunn til å tro at det kan være forklaringer til lavt nyhetsbruk som kun finnes hos ikke-nyhetslesende. Dermed er det et behov for forskning på disse som en egen gruppe, og det er en rekke årsaker til at et kvalitativ studie er bedre egnet i denne sammenhengen. Et kvantitativt studie er vanskelig å gjøre, blant annet fordi vi vet lite om disse menneskene, og kvalitativ forskning kan gi et bedre innblikk i deres livsverden (Kvale 1997:13). Dette kapittelet vil diskutere valg av forskningsdesign, utvalg og metode med dette som utgangspunkt.

3.1 Studiets forskningsdesign

I dette studiet ville jeg studere hvilke forklaringer ikke-nyhetslesende nordmenn gir på sitt eget lave nyhetsbruk, og hvordan de reflekterer rundt det. Ettersom man kan si at dette er et avgrenset fenomen i norsk sammenheng, med kun 1% ikke-nyhetslesende på landsbasis (Blekesaune et al. 2010:9), var et kasusstudie velegnet (Gentikow 2005:40). Ved hjelp av individuelle, semi-strukturerte dybdeintervju av et lite antall informanter kunne jeg se nærmere på detaljene som omringer fenomenet. I mediebruksforskning benyttes ofte gruppeintervjuer for å få frem en diskusjon mellom informantene selv, men i denne sammenhengen ble gruppedynamikken ansett som mindre interessant enn individuelle intervju.

Som tidligere nevnt er grunnforskning på denne gruppen lite utviklet, foruten at gruppen er inkludert i enkelte kvantitative studier. En slik “kulturell uvitenhet” (ibid.:38) kan bidra til en skjerpet bevissthet på å fjerne seg fra fordommer, og heller forsøke å forstå de man studerer (ibid.:39). Når gruppen man skal studere handler ulikt fra resten av samfunnet kan det også dukke opp ambivalens i deres uttalelser, og dybdeintervjuer regnes som bedre enn spørreundersøkelser til å utforske dette (ibid.:37). Ettersom intervjuene var nokså lange ga det god mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål, som bidro til å gi et mer komplekst inntrykk av hva informantene tenker om sitt mediebruk. Spesielt viktig var det å forstå hvem disse menneskene er, i hvilken grad de er ensartet, eller om man kan identifisere ulike undergrupper.

Slik Gentikow (ibid.:40) påpeker vil ikke en forskningsmessig mangel på et felt bety at forskeren ikke har hypoteser eller forventninger til informantenes svar. Jeg har benyttet meg av tidligere forskning og utviklede teorier, både relatert til å finne frem til studiets problemstilling og

til analysen av informantenes forklaringer. Nyhetslesing i seg selv er godt utforsket, og andre lesergrupper kan fortelle om lignende refleksjoner omkring nyheter, uten at det innebærer lavt nyhetsbruk. Særlig nyttig var Woodstocks (2014) forskning på mennesker som bevisst har begrenset sitt nyhetsforbruk, og Höijers (2004) undersøkelser av medfølelsesreaksjoner på konfliktjournalistikk. Under intervjuene la jeg vekt på at informantene først skulle fortelle om sitt forhold til og lave bruk av nyheter mest mulig fritt, før jeg forsøkte å se etter tilleggsforklaringer som de ikke hadde oppgitt. Deretter ba jeg de om å diskutere dette og andre temaer relatert til nyheters funksjon i samfunet, og deres egen rolle som borgere i et demokrati, også ved åpne spørsmål med mer direkte spørsmål i etterkant.

3.1.1 «Grounded theory»

I sammenheng med lite utviklede forskningsfelt var det relevant å se til metodologien «grounded theory», som ble utformet av Glaser og Strauss (1967). Ved å bruke «grounded theory» utleder og knytter man studiets empiriske eksempler til dens teori, slik at teorien blir relevant for de sosiale handlingsmønstrene de forsøker å beskrive og forklare (ibid.:1-3). Dette mener Glaser og Strauss (ibid.) tilbyr oss relevante forutsigelser, forklaringer, tolkninger, og bruk. Dette stiller tydelige krav til at forskeren må finne frem til og være sikker på at dataene er fullstendig relevant. I dette studiet er det sosiale handlingsmønsteret at enkelte ikke leser tradisjonelle nyheter. Hvorvidt intervju og analyse finner og trekker frem den mest relevante dataen diskuteres senere.

Glaser og Strauss kritiserer forskning med hypotesetesting som formål, ettersom det kan bli en selvoppfyllende profeti (ibid.:3). Om man leter lenge nok dukker det opp et eller flere eksempler som kan verifisere hypotesen. Kvantitative data peker ofte på et skille i nyhetslesing mellom utdanningsnivå, der begge stiger i korrelasjon med hverandre (se f.eks. Vaage 2015:65). Å se på forskjeller og likheter mellom ikke-nyhetslesende på ulike utdanningsnivå kan problematiseres av denne kritikken mot hypotesetesting. Formålet med dette studiet er derfor ikke å teste slike hypoteser, men å bidra med nye perspektiv på et lite utviklet felt.

«Grounded theory» gir rom at forskeren kan være inspirert som grunnlag for valg av studiefelt. Glaser og Strauss (ibid.:45) kaller dette «initial decisions», og påpeker at de ikke er basert på et forutinntatt teoretisk rammeverk, men generelle sosiologiske perspektiv, et generelt tema, eller et generelt problemområde. I denne oppgaven er det generelle temaet lavt nyhetsbruk og informantenes egenforklaringer på dette handlingsmønsteret, altså hvorfor det er et fenomen i det hele tatt, ikke at det er problematisk. Inspirasjonen til det kommer fra mine egne opplevelser av behovet for å utelukke deler av den digitale informasjonsflommen, og at man kan oppleve å bli stigmatisert dersom man velger å utelukke nyheter. Underveis i studiet er forskeren imidlertid

avhengig av å være teorisensitiv. Teoretisk sensitivitet er evnen forskeren utvikler (i økende grad) til å konseptualisere og formulere en teori ved kontinuerlig innsamling og bearbeidelse av data (ibid.:46). «The researcher does not go blank or give up his knowledge. He goes sensitive with his learning which makes him alert to [the] possibility of emergence and how to formulate it conceptually» (Glaser 1998:123). Skulle forskeren låse seg fast til en bestemt teori eller rammeverk vil denne evnen potensielt være forapt (Glaser og Strauss 1967:46).

For å analysere materialet beskriver Glaser og Strauss (ibid.) en kontinuerlig komparativ metode i fire steg: (1) kodingen av data, der hendelse sammenlignes med hendelse, (2) konseptualisering, der hendelsene sammenlignes med et utviklet konsept, (3) kategorisering, der konseptene sammenlignes med hverandre og snevres inn. Utviklingen er særlig knyttet til stadige tilbakesyn til tidligere steg i prosessen. Alt er i endring før det endelige steget, (4) der teorien skrives ut. Jeg benyttet meg av en slik prosess i analysearbeidet, særlig i utviklingen av de tre typene ikke-nyhetslesende studiet finner frem til. Memoskriving (ibid.:113) viste seg også være særlig relevant for utviklingen av analysen. Jeg skrev notater og spørsmål på siden av artikkelutskrifter, og brukte notatblokk underveis i intervjuene for å notere mulige koblinger til teori.

3.1.2 «Middle range theory»

Forskning på begrensede sosiale fenomen har fellestrekk med «middle range theory», utviklet av Robert K. Merton (1949). Man begynner med et empirisk fenomen hvis data brukes til å forme en teori som forklarer dette forholdet. Denne teorien kan, gjennom nærliggende abstraksjoner, også brukes til å utvikle en generell teori, med den hensikt å teste den på en større gruppe (ibid.:39). I dette studiet har jeg, av hensyn til størrelseskrav, måttet velge ut en liten gruppe som passer innenfor kriteriene. Jeg ønsker likefullt å nå frem til en diskusjon utenfor gruppen, både om hvordan folk bruker mediene, og om nyheters rolle i dag. Med et slikt mål ville det ikke være mulig å benytte seg av et kasusstudie uten forståelsesgrunnlaget beskrevet av Merton. Intervjuer med en minoritetsgruppe gir også muligheter til å fortelle noe allment, men for å kunne generalisere må et kvalitativt studie på en slik gruppe nødvendigvis utfylles av større eller mindre studier fra samme felt, som Woodstock (2014) og Höijer (2004).

3.2 Informanter

Studiet tar utgangspunkt i intervjuer med 10 nordmenn mellom 25-30 år, ett gjort høsten 2013, og 9 gjort høsten 2014. Dette er i tråd med Gentikows (2005:77) anbefalinger for et minimumsantall på 10 informanter for et kvalitativt studie. Gentikow (ibid.:81) anbefaler også å gjøre et pilotstudie, og

høsten 2013 gjennomførte jeg et pilotstudie for å forsøke og utvide kunnskapen i forkant av dette studiet. Pilotstudiet søkte å undersøke holdninger hos 18-30 åringer som i liten grad, eller ikke i det hele tatt leste nyheter. Det inneholdt intervjuer med to informanter, der den ene la hovedvekten på et ønske om å unngå innhold han mente var fordummende, og hadde forkortede argumenter, mens den andre fortalte om vanskeligheter med å se lidelse som hun ikke kunne gjøre noe med. I særskilt grad var det andre intervjuet med på å åpne horisontene for en variasjon av forklaringer, ettersom det antydte andre enn de tradisjonelle forklaringene der lavt nyhetsbruk knyttes opp mot lav politisk interesse. Dette intervjuet ble også inkludert som en del av dette studiet.

Til dette studiet ble målgruppen innsnevret til nordmenn mellom 25-30 år som ikke leser nyheter. Det vil ikke si at de ikke får med seg nyheter, men at de ikke selv oppsøker det, som i praksis gjør de til ikke-nyhetslesere. På grunn av dette ble ordlyden i problemstillingen «lavt nyhetsbruk». Den øvre halvdel av aldersgruppen mellom 18-30 år assosiert med en økning i nyhetslesing og oftere stemmegivning ved valg, relatert til den nedre halvdel (Bergh 2013). Dette er ofte forklart i sammenheng med en stabilisering av livssituasjonen, gjerne relatert til økt interesse for politikk som følge av integrering i lokalsamfunnet og familiestiftelse (ibid.). Det betyr at aldersgruppen i større grad enn i pilotstudiet er homogen. Samtidig kan denne aldersgruppen ha en sterkere refleksivitet og lenger erfaring knyttet til det å være en ikke-nyhetsleser.

3.2.1 Rekruttering av informanter

I dette studiet snakket jeg med 25-30-åringer med norsk statsborgerskap som ikke leser nyheter, uten noen øvrige grupperinger. Utifra eksisterende statistikk på nyhetsbruk er det ikke særskilte grupper, geografisk eller sosialt, som kan identifiseres med lavt nyhetskonsum⁴. Det vil late til at heller ikke utdanningsnivå påvirker i noen dramatisk grad (Elvestad og Blekesaune 2008). Derfor henvendte jeg meg til Facebook, ettersom jeg selv er i aldersgruppen, og muligheten var tilstede for at bekjente av meg visste om aktuelle informanter. Den 10. september 2014 la jeg ut følgende statusoppdatering:

*Hei alle sammen,
Jeg behøver hjelp. Året som kommer skal jeg bruke til å skrive en masteroppgave om nyhetslesing, eller rettere sagt, om fravær av nyhetslesing. I den forbindelse ønsker jeg å intervju 10-15 norske statsborgere i aldersgruppen 25-30 som ikke leser nyheter, og som ikke oppsøker rene nyhetskanaler (sosiale medier er ikke en nyhetskanal). Med nyheter menes kort sagt informasjon om politikk, og samfunn. Det*

---

⁴ Se for eksempel Tabell 6 i Vaage 2015:17.

ekskluderer dermed sportsnyheter, kjendisnytt, og det meste av kulturstoff. Spørsmålene vil dreie seg rundt hvorfor de ikke leser nyheter, hva de tenker om det, og hva annet de bruker tiden sin på. Jeg følger forskningsetiske retningslinjer, og vil beholde anonymiteten til de intervjuede. Kjenner du noen? Tenk deg godt om, og ta kontakt på tlf. 90188723, e-post andershelgerud@gmail.com, eller privat melding her på Facebook.

For å gjenta. Er du norsk statsborger mellom 25-30? Leser du ikke nyheter? Da vil jeg snakke med deg.

*Blir veldig takknemlig om statusen deles. Jeg behøver masse hjelp.
Ha en fin dag!*

Denne metoden for å få tak i informanter ligner en kombinasjon av selvseleksjon (Gentikow 2005:80), der man henvender seg til f.eks. et nettsted og inviterer personer til å la seg intervju, og snøballmetode (ibid.), ettersom jeg ba om hjelp til å få tak i informanter. Selv om det ikke er helt likt, inneholder det også en pragmatisk holdning som kan minne om tilgjengelighetsprinsippet (ibid.). Ettersom jeg ikke hadde en bedre idé om hvor informantene kunne finnes, valgte jeg å holde meg til de informantene som kom frem på denne måten. En slik metode kan kritiseres på bakgrunn av at man kan ende opp med et utvalg som er lik en selv eller ens venner, særlig dersom spredningen er lav.

Statusen ble delt av 35 personer. I dagene etter kom det tips om personer som kunne være aktuelle, mens noen av informantene også tok kontakt selv. Facebook-statusen var dermed mer effektiv enn forventet, og det ble ikke nødvendig med flere utlysninger etter informanter. Etter litt over én uke med kontinuerlig korrespondanse med mellom 15-20 mennesker ble ni intervjuer avtalt med informanter som passet kriteriene. Intervjuene ble gjennomført i fire byer og større tettsteder i Sør-Norge i perioden september-desember. Intervjuene ble i de fleste tilfeller foretatt i hjembyen til informantene, kun med ett unntak.

Informantene var demografisk varierte, foruten aldersgruppen. Det var fem kvinner og fem menn. Bosted varierte mellom mindre og større byer. Grovt sett er livssituasjonen mindre variert gjennom at de fleste er studenter. De fleste av de studerer yrkesrettede utdanninger, med representanter fra både administrative og kreative fag, helse, og IT-fag. Også humanistiske og samfunnsvitenskapelig disipliner er representert i utvalget.

Det er lite trolig at informantene jeg intervjuet er representative eller dekkende for ikke-

nyhetslesende nordmenn mellom 25-30 år. Nesten alle av informantene har fullført, eller er i høyere utdanning. Lavt nyhetsbruk er knyttet til negative stereotypier som kan ha bidratt til en terskel for å melde seg som frivillig til å delta. Det er aller mest nærliggende å tro at jeg, med denne rekrutteringsmetoden, ikke vil finne mennesker som isolerer seg fra digitale medier. Det kunne det vært en interessant stemme, men gitt at utgangspunktet deres for mediebruk er så fundamentalt annerledes fra de fleste andres fortjener de heller en helt egen undersøkelse.

3.3 Intervjuguide

Intervjuguiden⁵ ble utarbeidet med en inndeling knyttet til tre sentrale tema: egenforklaringer på lavt nyhetsbruk og forhold til nyheter, nyhetsmediers funksjon i samfunnet og oppfyllelsen av denne funksjonen, og nyhetslesing som del av borgerplikten og øvrige krav til borgere i et demokratisk samfunn. Med egenforklaringer menes det hvordan informantene selv forteller om bakgrunnen for sitt lave nyhetsbruk, og hvilke refleksjoner de gjør rundt dette fenomenet. Som tidligere nevnt er kvalitative intervju egnet til å finne frem til informantenes livsverden (Kvale 1997:13). Dermed var også bakgrunnsinfo (utdanning, arbeidsbakgrunn, hobbyer osv.) og informasjon om øvrig mediebruk viktig å undersøke.

I forkant av temaendringene ga jeg en kort innledning til tematikken⁶, som fungerte forklarende til hvorfor jeg ønsket å snakke om nettopp disse temaene. Innenfor nyheter var det innledende spørsmålet «Kan du fortelle om ditt forhold til, og din bruk av nyheter?» det viktigste. Siden gruppen i liten grad følger nyheter fra nyhetsmedier var jeg også interessert i å høre hvilken type informasjon som er viktig for de. Ut ifra dette kom spørsmål om årsaken til informantenes lave nyhetsbruk, hvorvidt de fulgte mer med før, og hva som eventuelt var årsaken til at dette forandret seg. For at de skulle diskutere effekten av handlingene deres spurte jeg om de så på det som et problem. Denne diskusjon ble fortsatt gjennom spørsmål omkring den eventuelle påvirkningen på deres sosiale liv, og om det noen gang var et problem i daglige samtaler. Spørsmålet «Er det noen som har reagert på at du ikke følger med på nyheter?» fungerte også som en test på hvorvidt de hadde opplevd noen form for sosial stigma. Jeg ønsket også å høre hvordan de oppførte seg under samtaler om politiske saker, og om de var en del av debatten, som en innledning til neste tema.

Under temaet politikk var jeg først og fremst interessert i å vite om det er politiske saker informantene er interessert i, og om de har engasjert seg i den/de. Dette for å kunne utfordre den ofte påpekte sammenhengen mellom ikke-nyhetsleserne og lavt samfunnsengasjement, slik man kan se i ulike studier (se f.eks. Wollebæk og Selle 2003). Uavhengig av svaret var det også relevant å

---

⁵ Vedlegg 1.

⁶ Se intervjuguide, vedlegg 1. Alt merket med kursiv i intervjuguiden henviser til disse innledningene.

undersøke i hvilken grad de tenkte at de hadde mulighet til å bidra til endringer i samfunnet, både lokalt og nasjonalt. Etter dette sporet samtalen tilbake på nyheter, og hvilken funksjon informantene har lært og tenker nyheter har i samfunnet. Samtidig ba jeg informantene reflektere rundt spørsmålet «hva er nyheter?», og om de anså at nyhetsmedier fulgte disse kriteriene godt. Jeg var interessert å se om nyheters funksjon som nødvendig for den demokratiske borger var en idé som man kunne finne igjen i denne gruppen. Denne idéen inngikk også i del to av temaet samfunnsroller, nemlig hvordan de så sin egen rolle i samfunnet, hvilke plikter de hadde, og hvordan de kunne bidra. Tanken om nyhetslesing som en plikt var allerede utforsket under spørsmål om de så problemer med deres valg, men det ble tatt opp igjen her gjennom at de fortalte om hvilket kunnskapsgrunnlag de har for stemmegivning ved politiske valg.

Det var viktig å ta høyde for at temaene som ble tatt opp kunne vise seg å være tema informantene hadde liten kunnskap innenfor, og dermed kunne misforstå. Dette gjaldt i særlig grad for de normative kravsspørsmålene omkring samfunnsroller. Kvale (1997:122-123) anbefaler å lage to intervjuguider: en tematisk, med forskningsspørsmålene som oppgaven søker å finne svar på, og en tematisk og dynamisk, som gjør om forskningsspørsmålene til spørsmål som skal stilles under intervjuet. Den store forskjellen ligger i at forskningsspørsmålene i seg selv ikke vil føre til noen informelle, og spontane svar fra den intervjuede. I dette tilfellet var den tematiske intervjuguiden de tre forskningsspørsmålene som sammen utgjør problemstillingen. Eksempelvis ble det tredje forskningsspørsmålet i problemformuleringen, som lyder «hvordan passer nyhetslesing inn i deres forståelse av borgerens rolle i et demokrati?», operasjonalisert gjennom spørsmålet «kan du fortelle om hvordan du ser på din funksjon som en del av det norske samfunnet?», med oppfølgingsspørsmål «har du noen plikter?».

I forbindelse med intervju der informantens handlinger kan innebære stigmatisering fra samfunnet, kan man argumentere at for at det er ekstra viktig at spørsmålsstillingen burde være åpen, og ikke ledende. Derimot anbefaler Kvale (ibid.:146) å bruke ledende spørsmål for å prøve påliteligheten i svarene som gis, og verifisere eller avkrefte intervjuerens tolkninger. Jeg benyttet meg av slike spørsmål underveis, blant annet for å forsikre meg om at jeg hadde forstått riktig. Eksempelvis etter et av de første spørsmålene som stilles, om forhold og holdning til nyheter. Ofte enn ikke resulterte spørsmålet i en lengre tankestrøm som foregrep flere av temaene og spørsmålene i intervjuguiden. Når så områder som ble nevnt innledningsvis dukket opp senere, kontrollerte jeg enkelte uttalelser og ba om en utdypende forklaring. Slike kontrollspørsmål ble også brukt om betrakninger, eller hypoteser vedrørende informantens forklaringer som formet seg underveis i intervjuet.

Et annet viktig aspekt knyttet til intervjusamtaler om et stigmatiserende tema, er at

intervjueren forsøker å skape en atmosfære der informanten føler seg komfortabel med å fortelle om det som kan være stigmatiserende (ibid.:138). Jeg forsøkte å bygge opp under dette ved å formidle at jeg var interessert i hvilke tanker og følelser de hadde om temaet, og at jeg ikke var ute etter et fasittsvar. Dette ble gjort både under den opprinnelige kontakten da intervjudtidspunkt ble avtalt, og innledningsvis før spørsmål om deres nyhetsbruk ble tatt opp⁷.

3.4 Intervjuetikk

Kvale fremmer kriterier for intervjuetikk (1997:142-144). Intervjuet bør skje på bakgrunn av at informanten gjennom et informasjonsskriv er gjort kjent med hvilken tematikk som skal tas opp, og hvilke konsekvenser dette kan ha. Informasjonsskrivet bør beskrive hvilke rettigheter forskeren har overfor informasjonen den intervjuede gir, samt hvilke rettigheter den intervjuede har i forbindelse med tilgang på informasjonen og informasjonens konfidensialitet, spesielt med hensyn til den intervjuedes identitet. Før intervjuet startet ble informantene bedt om å lese gjennom og signere en kontrakt⁸ som inneholdt denne informasjonen. Der ble de også forsikret om at deres navn aldri ville lagres i forbindelse med hverken lydfiler eller transkripsjon. Informantenes navn er dermed fiktive, og beskrivelsene av deres livssituasjon, bosted og arbeidsplass er uspesifikke av hensyn til konfidensialitet.

De hadde blitt opplyst om kontrakten i forkant av intervjuet, og i noen tilfeller hadde de også lest den på forhånd. I etterkant av intervjuene fortalte jeg hva problemformuleringen min var, og forklarte litt hvordan jeg ønsket å bruke svarene deres. Ved to tilfeller hadde informantene dårlig tid, og derfor ble dette gjort senere på Facebook. Ingen av informantene har virket negative til intervjuene hverken i forkant, underveis, eller i etterkant av.

Skulle det være slik at intervjueren ønsker å stille spørsmål, samt tolke svarene i intervjusituasjonen, vil det i noen tilfeller kunne fremkomme informasjon av svært privat karakter, som ikke bør kommenteres på en ukritisk måte (ibid.). Pilostudiet gjorde meg forberedt på å møte informasjon av sensitiv karakter. Det ble også aktuelt i disse intervjuene, da flere av informantene fortalte om psykisk vanskelige tider i livet deres, for eksempel i forbindelse med spørsmålet om hvilket forhold de har til nyheter. Selve essensen av studiet kan også sies å være av sensitiv karakter fordi de på et vis bryter med utbredte normer, som igjen kan være stigmatiserende. Når så mennesker som forteller om psykiske plager gjennom livet blir konfrontert med at de bryter disse normene, kan man stå i fare for å skade informantene, samt hindre innsamling av den mest relevante dataen. Som nevnt må intervjueren skape en atmosfære for å snakke om kontroversielle emner, men

---

⁷ Se innledning under «Egne erfaringer med nyheter» i intervjuguide, vedlegg 1.

⁸ Vedlegg 2.

også være følsom, og vite når et tema er for følsomt til å spørre om (ibid.:138).

Det mest relevante eksempelet på et følsomt tema er å finne i det tredje intervjuet, der den kvinnelige informanten fortalte om et krevende liv som mor for et barn med spesielle omsorgsbehov. Jeg opplevde at hun stadig vekk kom tilbake til dette, men jeg ba henne likevel ikke å slutte og nevne det, ettersom det, naturlig nok, er svært sentralt for hennes liv. I stedet unngikk jeg å stille oppfølgingsspørsmål om barnet, med unntak av da det ble knyttet til temaer som mediebruk og øvrig fritid. Behovet, og muligheten for å fortelle en utenforstående om problemene sine er viktig å anerkjenne, og rollen som medmenneske kan ta overhånd. Forberedelsene til dette intervjuet gjorde at jeg var oppmerksom på hennes situasjon. Det ga meg mulighet til å være bevisst på at jeg skulle fungere som forsker, ikke terapeut, slik Kvale (ibid.:118) advarer mot.

3.5 Intervjusamtalen

Flere av informantene fortalte at de hadde tenkt gjennom sin egen begrunnelse for deres lave nyhetsbruk i forkant av intervjuet. En slik reaksjon var jeg bevisst på i forkant, og begrenset derfor detaljene omkring spørsmål jeg skulle stille til det aller mest nødvendige. De hadde fått opplyst litt om hva intervjuet skulle handle om, og hvor lenge intervjuene ville vare. Pilotintervjuene hadde vart under 40 minutter, og ettersom intervjuguiden var mer omfangsrik ble intervjutiden forespeilet å ligge mellom halvannen til to timer, som også viste seg å være rett i de fleste tilfeller. Det korteste intervjuet varte 1 time og 15 minutter, mens det lengste intervjuet varte i 2 timer og 28 minutter.

Intervjuene begynte med at vi småpratet litt, mens jeg serverte kaffe og vann. Deretter ba jeg de lese kontrakten og skrive under på den, samt stille spørsmål dersom de lurte på noe. Intervjuene foregikk for det meste på arbeidsrom i tilknytning til universitet eller bibliotek. Dette ga ro og mulighet til å fokusere på samtalen uten forstyrrelser. Slike steder kan også få forskeren til å fremstå som autoritær, men, som tidligere sagt, forsøkte jeg å skape en behagelig atmosfære.

Intervjuene forløp stort sett uten stopp, men ved to anledning var forberedelsene for intervjusted dårlige, som resulterte i stadige avbrytelser. Det sjette intervjuet ble gjort på et pauserom en lørdag. Det niende intervjuet foregikk på et arbeidsrom, men ble stoppet etter 15 minutter og flyttet til et kontor, ettersom rommet vi brukte hadde blitt booket av andre. På kontoret forekom det også noen avbrytelser.

3.5.1 Etter intervjuene

Da intervjuet var ferdig og opptaket var stanset brukte jeg mellom 5-15 minutter på å fortelle mer konkret hva jeg ønsket å gjøre med svarene de hadde gitt meg underveis. Jeg leste opp problemformuleringen, og fortalte om forskningen som var blitt gjort på dette området.

Eksempelvis om forskning som peker på mediebruk knyttet til identitetsskapelse, og debatten jeg ønsker å fremme om nyhetenes rolle i det norske demokratiet. Noen var nysgjerrige og stilte spørsmål, mens andre hadde ikke tid til en lang forklaring. Noen kom med nye refleksjoner rundt sine egne svar, og rundt deler av debatten som hadde foreløpt under intervjuet. Dessverre valgte jeg å stoppe opptaket i forkant av dette, og jeg la også fra meg skriveblokken. Argumentet for dette valget var bundet i at jeg ønsket å holde mine meninger og teorikunnskap på avstand under intervjuet. Imidlertid var denne sesjonen klar skilt fra selve intervjuet, og jeg ser tydelig at også dette burde vært en del av datainnsamlingen.

Etter at informanten hadde forlatt rommet slo jeg på opptakeren igjen og brukte 5-15 minutter på å reflektere høyt over hvordan intervjuet hadde gått. Jeg gikk gjennom hvordan informanten var å intervju, hvordan spørsmålsformuleringen, og rekkefølgen fungerte, hvordan kroppsspråket var, og så videre. Denne monologen var nyttig, ettersom jeg tok opp igjen hvilke deler av intervjuene som burde endres. Intervjuguiden viste seg å inneholde noen spørsmål informantene ikke forstod på grunn av dårlig formulering, slik som «I hvilken grad føler du at du er en del av Norge?». Dette ble mer forståelig etter en omformulering til «I hvilken grad føler du deg som en del av det norske samfunnet?». I tillegg ble spørsmålsbolken omkring øvrig mediebruk kortet ned til spørsmålet om hvilken underholdning som er deres favoritt og hvorfor. I løpet av intervjuet hadde dette feltet gjerne blitt dekket, ettersom informantene fortalte om det i relasjon til andre spørsmål.

3.6 Transkribering og analyse

Materialet ble transkribert i første del av 2015. Totallengde på intervjuene var rett over 16 timer, og til sammen ble disse intervjuene til en samlet lengde på 285 sider.

Slik «grounded theory» foreslår i sin komparative metode for kvalitative analyse, foregikk teoretiseringen kontinuerlig gjennom forskningsperioden. Fra og med første intervju ble konsepter gjennomgått i sammenheng med hvordan dataene skulle kobles med tidligere teori og fakta til en beskrivelse av et handlingsmønster, og implikasjonene de har for nyhetsmedier. Som nevnt ble analysen foretatt i alle møter med relevant teori, og i samtale med andre. Tanker ble skrevet ned ved siden av den relevante teksten i artikler eller bøker, gjerne markert med hvilken informant det var relevant for, slik memoskriving foreslår.

Når alt materialet var transkribert begynte analyseprosessen i en organisert form. Intervjuene ble gjennomgått ved å markere uttalelser etter hvilken tematikk de berørte. En slik kondensering av materialet kan hjelpe til å binde sammen utsagn som kan benyttes til å argumentere for en spesiell tolkning (Gentikow 2005:118).

Analysen i seg selv ble inndelt i to deler: en personsentrert analyse som maler et portrett av tre

informanter, og en temasentrert analyse av alle informantenes svar relatert til sentrale spørsmål. Gentikow (ibid.:135) peker på at en personsentrert analyse kan gi leserne en «forståelse av informantenes univers», og man kan få innsikt både i «hva informantene sier, men også hvordan de sier det». Inkluderingen av en personsentrert analyse ble gjort særlig på bakgrunn av den manglende kvalitative forskningen på ikke-nyhetslesere. Forklaringer på dette fenomenet, og argumentasjonsrekkene som ligger bak er således interessante på bakgrunn av denne mangelen. Mens Gentikow (ibid.) anbefaler 1-2 informanter i en personsentrert analyse tilhørende et lite studie, valgte jeg å ha 3 stykker. Dette henger sammen med at typologien denne delen forsøker å skildre var delt i 3 typer. Informantene som ble benyttet i den personsentrerte analysen ble valgt ut på bakgrunn av at de best mulig passet den typologien de skulle være et eksempel på, samtidig som de skulle utfylle eller komplementere hverandre der det var mest interessant. Den temasentrerte analysen bidrar til å kunne sammenligne informantenes likheter eller ulikheter rettet inn mot spesifikk tematikk (ibid.:136). Studiet ønsket også å se hvordan informantene så på nyhetsmediers funksjon i et demokratisk samfunn, og deres egen rolle som borger i et demokratisk samfunn. Den andre delen av analysen ga mulighet til å finne frem til felles oppfatninger, og tilfeller der det var uenighet om sentrale spørsmål knyttet til disse temaene.

3.7 Vurdering av gjennomføring og metode

To av informantene (nummer fem og seks) hadde jeg gått på ungdomsskolen med. I samarbeid med veileder vurderte jeg at de likevel skulle intervjues, ettersom jeg ikke hadde hatt kontakt med de siden. Problematiseringen ble likevel bragt tilbake etter at intervjuene med de var gjennomført. Det var en helt annen tone oss i mellom, enn med de jeg ikke kjente, og det var vanskeligere å etablere en forsker og informant-relasjon. Begge to oppga lav interesse som hovedårsak til å være ikke-lesende, men det kan være at jeg har gått glipp av relevant informasjon. Kanskje har vår allerede eksisterende relasjon gjort at den mest personlige og sensitive informasjonen har uteblitt fra samtalen. Et generelt problem med kvalitativ forskning, er at man kan ilegge informantene større oversikt over sitt indre liv, og handlingsårsaker, enn de egentlig har. Likevel er dette et tilfelle der andre kanskje kunne fått mer ut av de enn jeg gjorde, som en følge av vårt bekjentskap.

Tidligere forklarte jeg tankene bak intervjuguidens utforming, og at det ble gjort justeringer etter intervjuene når noe ikke fungerte. Generelt sett fungerte intervjuguiden dårligst når informantene oppga som årsak at de ikke interesserte seg for politiske nyheter. Særlig under delen om politikk og samfunnsroller var det vanskelig å få svar som var substansielle. Det kan være fordi lav interesse også bidrar til lav kunnskap (Prior 2005), men det kan også være at min forståelse av det å være borger ikke stemmer overens med deres, eller at jeg i for liten grad forsøkte å «bore»

meg frem til de gode svarene (Gentikow 2005:93). Dersom de ser seg som nærmere knyttet sine venner og sitt arbeid, er det ikke like naturlig at de er kunnskapsrike om samfunnsanliggende. Imidlertid kan mangelen på en slik kobling også trekkes frem som et funn.

Kapittel 4: Tre typer ikke-nyhetsleser

Analysen av informantene er inndelt i to kapitler. I inneværende kapittel gjøres det en personsentrert analyse av tre informanter, mens det i neste kapitlet gjøres en temasentrert analyse, der hele informantutvalget sammenlignes innenfor ulike temaer. Begge disse kapitlene søker å belyse studiets forskningsspørsmål, som lyder slik: (1) *Hvordan reflekterer 25-30-åringer med lavt nyhetsbruk rundt sin relasjon til og bruk av nyheter?* (2) *Hvilket syn har de på nyhetsmedienes demokratiske funksjon?* (3) *Hvordan passer nyhetslesing inn i deres forståelse av borgerens rolle i et demokrati?*

I dette kapitlet gjøres altså en personsentrert analyse. Ut i fra egenforklaringer informantene jeg har intervjuet gir på sitt nyhetsbruk kan man finne tre typer (den lidende, den frakoblede, og den strategisk unngående). Jeg vil presentere tre av informantene hver for seg som eksempler på de tre typene, henholdsvis Nora, Maren, og David. En slik fremstilling kan minne om Webers ideelle typer (Burger 1987:127-128), der en del av fenomenet får særlig mye oppmerksomhet, og benyttes til kategorisering av informanter. De ideelle typene er konseptuelle, og rene, men kan ikke gjenfinnes i empirien. Dermed brukes informantenes svar i dette kapitlet til å illustrere det som hovedsakelig er skillet mellom typene, nemlig hva de forteller om bakgrunnen for deres lave nyhetsbruk.

I første del undersøker jeg hvordan informanten beskriver årsaker, deres tanker og handlinger omkring deres lave nyhetsbruk. Deretter går jeg over til hvordan informanten beskriver nyhetenes rolle i samfunnet, og hvordan de opplever at rollen utspilles. I siste del undersøker jeg hvordan informanten beskriver forståelsen av sin egen rolle som borger i demokratiet, og hvordan nyheter passer inn i den, samt hvilke reaksjoner og eventuelle ulemper informantene har opplevd som følge av deres lave nyhetsbruk.

4.1 Den lidende

Nora er student innen helsefag bosatt i en mindre by i Sør-Norge. Nyhetslesing var en integrert del av dagen hennes da hun gikk på videregående, og hun leste gjerne papiravisen eller sjekket nettaviser under frokosten. Hun var, og er fortsatt politisk interessert, og hun engasjerer seg i lokalpolitiske saker der hun bor og studerer. Imidlertid har hennes nyhetsbruk blitt lavere i sammenheng med at hun føler på en maktesløshet når hun ser lidelse i nyhetsbildet. Hun forteller at hun har tatt bevisste grep for å hankses med dette, og med andre problemer i livet sitt.

4.1.1 «Håpløsheten»

Da Nora var liten og på besøk hos besteforeldrene så de voksne ofte på nyhetene, men Nora og de

andre barna fikk ikke lov til å være i rommet mens nyhetene sto på, og ble forvist til kjøkkenet. Nora forteller at hun reagerte med å bli «blodfornærma» for at hun ikke fikk være med.

Men jeg skjønner nå hvorfor han ville at ikke vi skulle se sånne fæle ting på TV når vi var små da. Og når en tenker på hva en viser på tv i dag i forhold til da så er det, så er det jo, det blir jo bare verre og verre på en måte.

Hun opplever det som vanskelig å møte lidelsen som kommer frem i dekingen av krig og katastrofer: «Hvis det kommer et eller annet sånn fra Syria om unger som er skutt ihjel som, jeg bare begynner å grine med en gang.» Når Nora observerer slike hendelser føler hun på en håpløshet: «Den håpløsheten av at det ikke er noe du kan gjøre er mye av grunnen til at jeg prøver å skjerme meg selv fra masse nyheter». Hun forteller videre om at hun er et ansvarsmenneske:

Mamma har alltid sagt at jeg har en tendens til å ta på meg litt for mye ansvar. Jeg vet ikke om det er fordi jeg er eldst av tre søsken eller hva det er, jeg vet ikke om det stemmer heller, men hun sier i hvert fall det. Så jeg tror jeg har veldig lett for å ta sånne ting inn over meg, og jeg føler liksom ansvar for å ordne ting, hvis jeg ser noe som er galt så vil jeg fikse det. Og når en ser på nyheter så er det jo ikke mulig å løse alle verdensproblemer alene, så da ender det bare opp med at jeg blir gående og tenke på det.

For å beskytte seg for disse følelsene av håpløshet forteller Nora at hun har gått aktivt inn for å ikke oppsøke nyhetsmedier selv. Likevel får hun stadig små glimt av nyhetsbildet gjennom Facebook, når andre deler på sin egen vegg eller sender en lenke til henne privat. Imidlertid blokkerer hun de som deler slike saker, eller ber venner slutte å sende lenker av hensyn. Slike hendelser er sjeldne, men når de forekommer opplever hun å få sympati fra folk.

Når det har skjedd så har folk sagt liksom «vet du hva, jeg beklager, jeg tenkte meg ikke om», altså, de skjønner hvorfor jeg ikke vil se det liksom (...) så jeg føler noen ganger at hvis jeg har gjort folk oppmerksom på det så har de kanskje og begynt å tenke litt mer gjennom hva det er de faktisk ser på. Så det tenker jeg har vært positivt på en måte da, for jeg tror, jeg tror, jeg vet ikke, men jeg tror noen har begynt å reflektere litt selv over hva de faktisk (...) det er ekte mennesker sine skjebner liksom. Det er ikke bare noe en ser på film, eller ja, på TV

4.1.2 «Nødt til å være ekstrem»

Nora føler bildebruken i nyhetsmedier har passert en grense, og synes det er synd at «vi ikke kan klare å bry oss om noe uten at vi har, ja, sett unger blitt skutt ned eller hva det nå skulle være». Hun tenker at hastigheten man beveger seg mellom saker på internett er en av årsakene til denne utviklingen. «Kanskje en er nødt til å være ekstrem for at folk skal få det med seg? (...) Synes det er litt skremmende hvert fall hvis folk blir mer og mer herdet mot å se sånne ting.» Imidlertid forstår hun at det groteske kan ha en tiltrekningskraft, som hun belyser ved å peke på litteratur. Hun er svært glad i bøker, og den siste boken hun hadde lest før intervjuet var Jens Bjørneboes «Krutttårnet», en del av trilogien «Bestialitetens historie». «Kanskje når det blir skjønnlitterært så klarer jeg å, når jeg vet at det er fiksjon så blir det annerledes, eller så forholder en seg til det annerledes.» Likevel er også dette tidvis problematisk: «Selv om det er fiksjon så vet jeg at det har rot i, i, ja, grusomme hendelser gjennom historien som gjør at det, ja, det er litt sånn, det er litt deprimerende å lese egentlig.»

4.1.3 «Da så jeg en liten gutt bli drept»

Hun forteller at hun selv syns det er dumt å måtte gi opp nyheter, samtidig som hun opplever at det er nok triste ting i sitt eget liv, og at hun derfor ikke har behov for å se det gjennom media også. Nora forteller om en traumatisk hendelse under en reise i utlandet, da hun så et barn bli påkjørt:

...så kom det en lastebil forbi og bare kjørte den der gutten som sto bakerst og drepte han på plassen. Knuste skallen og, ja. Og det var skikkelig ille liksom. Jeg tror den, det har vært mye med på at jeg, da har jeg faktisk, ja, da så jeg en liten gutt bli drept med egne øyne liksom, og jeg tenker at jeg orker ikke, har ikke lyst til å gjøre det flere ganger.

4.1.4 Flyttet til «gokk»

Nora opplevde senere at alt som hadde med nyheter å gjøre gikk ut over hennes sinnsro. Samtidig som hun sluttet å følge med på nyheter flyttet hun også tilbake til hjemkommunen der hun nå bor på en «isolert sauegård ute i gokk». Disse to handlingene forteller hun at var ledd i et forsøk på å konsentrere seg om seg selv og hva som gjør henne lykkelig. Hun beskriver at det som gir henne størst glede er naturen og nærheten til den:

Jeg tror at hvis folk faktisk kommer seg ut og drar seg opp på fjellet og ser liksom

verdens fineste solnedgang så kan det gjøre deg mye lykkeligere enn at profilbildet ditt får 100 likes på Facebook (...) egentlig kan det være ganske enkle ting som gjør deg lykkelig hvis du bare finner ut av hva de er på en måte. Og for meg er det, ja, gjøre hagearbeid (ler) og være ute i naturen og sånne ting (...) selv om det begynte som noe ubevisst så er det noe med å rense opp rent fysisk i hagen og luke vekk det du ikke vil ha på en måte. Og, og det kan være veldig mye meditativt i det på en måte, at du konsentrerer deg om å luke og ikke noe annet så du tenker ikke så mye. Du får rett og slett en pause, eller hjernen får en pause.

Foruten å arbeide i hagen møter Nora naturen gjennom ski, paragliding og klatring. Også i disse aktivitetene er konsentrasjon sentralt i gleden hun får fra det, men på en annen måte. Hun forklarer:

Driter jeg meg ut så går det til helvete liksom, så du er veldig konsentrert på det du holder på med og derfor, det gjør at du ikke, ja, du får en pause fra alle hverdagsproblemene og trivielle ting som opptar folk liksom. Det får jeg en pause fra. Så jeg tror det er mye av det som, ja, gjør at jeg liker det så godt, og, og at det er ute i naturen da så du føler deg liksom mer i ett med (trekker pusten) med det som er rundt deg.

Nora har også valg å engasjere seg i frivillig arbeid knyttet til sikkerhet rundt disse fritidsaktivitetene.

4.1.5 «Vi må slutte å lete etter olje»

Miljøsaken vil «alltid være overordnet» for Nora, selv dersom livssituasjonen endrer seg for eksempel ved at hun får barn. Derfor stemmer hun på Miljøpartiet De Grønne:

Hva de andre partiene holder på med det bryr jeg meg faktisk ikke om for jeg vet at ingen av de står for det jeg har lyst til. Og det er ingen parti som går klart ut og sier at vi må slutte å lete etter olje for eksempel som jeg vil at vi skal da. Så derfor gidder jeg ikke, eller liksom da bruker jeg ikke tid på å sette meg inn i hva de mener om ting.

Imidlertid har ikke Nora alltid følt at hun har hatt nok kunnskap til å stemme, og har derfor bare avgitt stemme ved stortingsvalg én gang.

Nora viser også et engasjement for miljøet i tilknytning til lokale saker. Deriblant en sak som handlet om gruvedrift i hennes hjemtrakter. Først tenkte hun at dersom kommunen tillot gruvedriften ville hun ikke flytte hjem likevel. Hun sier: «Jeg vil ikke bo på en plass der politikerne driter i folk sine meninger og der de ikke tar hensyn til, eh, altså griper inn i naturen på en ganske grov måte uten å ta, ta inn over seg konsekvensene da». Etter en samtale med hennes mor kom hun frem til at hun heller ville reise hjem og være med i demonstrasjoner om kommunen tillater gruvedriften.

Jeg mener at man kan ikke bare gi opp selv om de har tatt en avgjørelse. Det går jo an å stoppe noe eller ombestemme seg, eller få informasjon som gjør at en får bedre innsikt og dermed forandrer på det.

4.1.6 «Jeg fikk så mye kjeft»

Når Nora snakker om miljøsaker får hun ofte høre at tankene hennes er urealistiske. I forbindelse med en sak om et trafikktiltak i lokalavisen skrev hun et innlegg. Mange andre var negative til tiltaket, men Nora ønsket å nyansere og argumentere for tiltaket med bakgrunn i miljø. Kommentarfeltet under Noras bidrag i debatten manglet ikke på negative innlegg. «Jeg fikk så mye kjeft og folk skrev jo at, for eksempel at hvis jeg var så jævligh glad i frisk luft så kunne jeg komme meg til helvete opp på fjellet.» Selv om hun var forberedt på tilbakemeldingene var hun ikke forberedt på hvor personlig hun tok det.

Så skjønnte jeg ganske fort at her er det like greit å bare melde seg ut, for vi er så uenig at det er nesten ikke vits i å, å diskutere, og hvert fall ikke når folk bare kommer med usaklige tilbakemeldinger så føles det helt meningsløst å diskutere med noen som ikke leser det du skriver, men bare er mest opptatt av hva de selv mener.

4.1.7 Støtte til rusavhengige

Til tross for et tydelig engasjement, forteller Nora at hun tenker hennes mulighet til å bidra i samfunnet er liten: «I det store og det hele så føler ikke jeg at min stemme har så veldig mye å si.» Nora opplever at studenthverdagen ikke etterlater henne med mye tid eller overskudd til å engasjere seg, og hun liker ikke å gjøre ting halvveis. «Jeg vil gå inn for det hvis jeg først skal gjøre det.» Hun forteller om mulighetene i å bli sterkere ved å stå sammen, og at følelsen av håpløshet er mindre når det er lokale saker i fremfor nasjonale og internasjonale. Samtidig har hun også blitt skuffet over manglende engasjement i lokale saker tidligere. I forbindelse med en sak omkring rusavhengige ble

studenter innen helsefag, deriblant Nora, oppfordret til å møte i en demonstrasjon, og hun hadde inntrykk av at mange ville møte opp. Selv møtte hun opp, men mange andre uteble.

Det føles veldig håpløst (...) alle som jeg hadde snakket med liksom, eh, og folk som jeg hadde, ja, folk vi hadde snakket med om, eh, (saken) da, de fleste mente samme som meg og alle hadde, alle liksom sier at de skal møte opp og sånn. Også gjør ikke folk det likevel.

4.1.8 «Jeg stoler ikke så veldig mye på media»

Nora er kjent med begrepene «vaktbikkje» og «den fjerde statsmakt» i forbindelse med nyhetsmedier, og hun er enig i at de innehar en viktig funksjon: «For å kunne ha og opprettholde demokrati så er det jo helt essensielt at folk er opplyst om hva som skjer og, ja, hvordan avgjørelser blir tatt og hvem som tar de og sånne ting». Altså at det er viktig å følge med for å kunne stemme. Nyheter betyr for Nora «politiske hendelser i Norge og utlandet og (...) mye politikk og samfunnsrelaterte saker». Selv om hun opplever nyhetenes funksjon som viktig, føler hun også at de ikke alltid oppfyller denne funksjonen.

Media har veldig stort ansvar og det er ikke alltid de tar det ansvaret (...) de tenker salg, og selvfølgelig må de tenke salg for å overleve, men, men når salg går over integritet liksom så da slutter jeg å lese avisene.

Hun opplever at skillet mellom nyheter og underholdning ofte kan være uklart, og hun mener det er «veldig mye forskjellig som får spalteplass som ikke finnes interessant i det hele tatt». «For eksempel kjendisstoff og, altså, ting som ikke interesserer meg, da. Kongefamilie og Tone Damli Aaberge og alt det der «Skal vi danse» og alle disse programmene.» I tillegg peker hun på at artikler om politikk og samfunn kan bli unyanserte når «journalisten egentlig ikke har satt seg helt inn i saken og bare fått den slengt etter seg og blitt bedt om å lage noe på det her, også har de egentlig ikke god nok innsikt til å gjøre det».

Nora er kritisk til nyhetsmedier ettersom hun opplever de som ensidige og at de velger saker som selger fremfor saker som er viktige. Hun forteller: «Jeg stoler ikke så veldig mye på media heller. Nettopp fordi de er kommersielle.» I forbindelse med manglende tillit til nyhetsmediene forteller Nora at hun ikke stoler på argumenter basert på informasjon derfra. «Når jeg leser Dagbladet for eksempel da så tar jeg alt med en klype salt liksom, jeg klarer ikke å ta noe av det helt alvorlig på en måte». Til forskjell fremhever hun NRK og Dag og Tid som mer pålitelige, og om

sistnevnte forteller hun:

Jeg stoler på at journalistene har gjort grundig forarbeid og, og at, eh, og de er flinke til å, til å presentere alternative saker liksom, altså, ja. Jeg føler at da får jeg et mer korrekt og nyansert bilde som, eh, ja, rett og slett som gjør at jeg stoler mer på det jeg leser.

4.1.9 Bevisst egoist

Nora forteller at hun bevisst har gått inn for å bli mye mer egoistisk, og å bry seg mindre om samfunnets krav. Hun forteller om en følelse av at hun ikke liker dette samfunnet, som bidrar til at hun trekker seg tilbake. «Jeg liker ikke utviklingen. Jeg er lei av Facebook og...jeg er lei av krav. Krav, eller krav til ting som jeg ikke synes er viktig på en måte.» Unntakene er de kravene hun stiller til seg selv, og som er relatert til hennes liv videre.

For eksempel i sammenheng med skolen at det er viktig for meg å, å gjøre det bra på skolen for jeg føler veldig stort ansvar. Når jeg blir ferdig (studert) til våren og skal ut og utøve yrket, så er det viktig for meg at jeg er god på det. For det at da er det, plutselig har du andre sin helse, altså, det har, ja, det er viktig for andre sin helse at jeg gjør en god jobb.

Mens hun først tenker at hennes funksjon i samfunnet er «veldig liten», forteller hun at det er gjennom yrkesretningen hun kan bidra. Hun føler veldig stolthet over utdanningen og yrket hun skal ut i. «Kanskje det er derfor jeg har valgt det og fordi at det, fordi at jeg vil jobbe med noe som jeg føler har litt mening, som ikke er meningsløst.»

4.1.10 «Rar og utenfor»

Under dette studiets Facebook-utlysning etter informanter kommenterte én at dersom han kjente noen som ikke leste nyheter ville det resultere i «brudd på all fremtidig kontakt». Denne kommentaren la Nora merke til da hun svarte på utlysningen. Hun opplever at det er et stigma knyttet til det å ikke lese nyheter.

Det er ikke akkurat sånn at jeg sier høyt liksom at det «å nei, jeg har ikke fått det med meg engang jeg» liksom. Jeg sier på en måte ikke til folk at jeg unngår nyheter, for da blir du sett på som litt rar og utenfor.

Selv om det ikke er ofte hun opplever stigmatisering, husker hun eksempler der det har skjedd:

«Selvfølgelig hender det at jeg må spørre liksom «ja, hvorfor snakker dere om det?» for jeg har ikke fått med meg hva som har skjedd liksom (...) for eksempel den kjøpesentermassakren da (Westgate Mall, Nairobi, Kenya). Den fikk jeg jo ikke med meg før liksom fire, fem dager etter at det hadde skjedd (...) og da merket jeg at folk rundt meg reagerte veldig på at jeg ikke hadde fått det med meg da».

Hun forsvarer seg ved å gjenta at for henne handler det ikke om at hun ikke er interessert, men at hun ønsker å skjerme seg selv: «Jeg tror de som kjenner meg vet at jeg kan være, altså, jeg er engasjert og jeg er ikke helt tilbakestående selv om jeg ikke følger med på nyhetene liksom».

Nora opplever imidlertid ikke at hennes lave nyhetsbruk er ubeleilig i hverdagen, og hun har ikke følt noe savn etter det. I hennes omgangskretser er det i liten grad nyheter som preger diskusjonene. Samtalene omfatter ofte det hun har til felles med de hun er med, som helse med sykepleierstudentene «Vi har kanskje diskutert mye mer ebolasmitten for eksempel enn vi har diskutert Gaza, hva skjer på Gaza nå.» På vinterhalvåret er det de hun står på ski med som hun bruker mest tid med, og de diskuterer som oftest skiinteressen, sjeldent politikk og samfunn. Av de miljøene Nora oppholder seg i er det hovedsakelig hjemme at nyhetene har størst posisjon, ettersom både foreldrene og besteforeldrene liker å holde seg oppdatert.

4.1.11 Oppsummerende beskrivelse: den lidende

Slik vi så i teorikapittelet er normene som legger føringer på pressens oppgave, slik som Vær varsom-plakaten (Norsk Presseforbund 2013) og NRK-plakaten (NRK 2015), lite opptatt av å oppfordre til varsomhet overfor et allment publikum i forbindelse med nyhetsbilder av lidelse. Höijer (2004:513) peker på at argumentasjonen for dekningen av slike saker finner styrke i moralske koder, altså at journalistikken er pliktige i å vise det. Boltanski (1999) mener at målet for slik dekning bør være dannelsen av en ansvarsfølelse, og å inspirere til påfølgende handling. Også Nora opplever en ansvarsfølelse i møtet med slike bilder, og ellers i livet. Blant annet er hennes valg av studieretning motivert av å kunne gjøre en forskjell for mennesker. Imidlertid går ansvarsfølelsen over i håpløshet når hun ser lidelse i nyhetsmedier, ettersom hun føler det ikke er «mulig å løse alle verdensproblemer alene». En slik opplevelse kan vi kjenne igjen blant Höijers (2004) fire former for medfølelse, der «powerlessness-filled compassion» er en av de. Nora forteller om aktive valg for å fjerne seg selv fra nyhetsinformasjon som et ledd i å leve et bedre liv, noe hun anser som en

egoistisk tankegang som ikke er uten moralske problemer. Imidlertid betyr denne egoismen at hun også engasjerer seg for de tingene hun bryr seg om, og i flere tilfeller sees dette i sammenheng med lokal- og nasjonalpolitiske saker. Hennes samfunnsengasjement for miljøpolitikk står ikke tilbake for hennes lave nyhetsbruk, som også var tilfelle for Woodstock (2014) informanter. På samme måte som hos Woodstock (ibid.) opplever hun at nyhetsmediene ikke tar ansvaret sitt på alvor, og at hun ikke kan stole på hva de rapporterer om som en følge av nyhetsmediene kommersielle interesser.

4.2 Den frakoblede

Maren er utdannet innen et serviceyrke, og arbeider som salgsmedarbeider. På jobben får de avisen hver dag, men «den går bare rett i søpla, for det er ingen som har tid til å lese den». Maren forteller at hun har vokst opp med en mor og far som så på nyheter, men da de gjorde det gikk hun heller og gjorde noe annet. «Jeg har aldri vært interessert i det (...) jeg kan ikke huske liksom at det er en sak som har virkelig interessert meg, eller som jeg har blitt, eh, veldig sånn opptatt av.» Hennes mediebruk retter seg for det meste mot underholdningsmedier, og hun forteller at hun har vanskeligheter med å forstå politiske nyheter. Maren opplever at det er en forventning i samfunnet om at man skal kunne forstå politikk. Imidlertid mener hun at det ikke er behov for alle i et samfunn å følge med på nyheter.

4.2.1 «Veldig mye sladder»

Verken i arbeidet eller blant vennene hennes har mangelen på nyhetsinformasjon vært et problem. Med venninnegjengen hun tilbringer mest tid med er samtaleemne som regel «veldig mye sladder», noe de så på tv eller jobbrelevante ting. Hun kan «ikke huske at det har blitt tatt opp nyheter i det hele tatt», noe hun syns er «helt topp». «Da har jeg liksom ikke noe behov for å følge med.» Imidlertid forteller hun at det kunne ha vært et problem dersom hennes sosiale liv hadde involvert flere samtaler om nyheter. «Det hadde vært veldig kjedelig hvis ikke jeg kunne deltatt i noen samtale.»

Ettersom hun ikke har opplevd noe behov for nyheter, har hun heller aldri prioritert det. Hun beskriver deler av mediebruken i hverdagen:

Når jeg kommer hjem fra jobb liksom så er det veldig mange andre ting jeg har lyst til å gjøre i stedet for. Det er ikke noe jeg prioriterer. Ehm, hører på radioen, det gjør jeg heller ikke. Jeg hører sjelden på det, eller det er vel egentlig musikk jeg hører på når jeg kjører bil, og når jeg er hjemme så ser jeg vel, når jeg først ser på TV så vil

jeg helst se på noe jeg, på en måte, har lyst til å se på, da. Fremfor noe jeg føler jeg må se på.

Et fast punkt i mediehverdagen til Maren er å gå inn på «seher.no», en nettside hun synes er underholdende, samtidig som hun forteller at det er flaut. Hun har også en stor interesse for nyheter om en spesiell artist: «Hvis det er en nyhet om Beyoncé liksom, da leser jeg side opp og side ned.» Selv om ikke «alt om Beyoncé er kjempeviktig» kan hun lese side opp og side ned om henne.

4.2.2 TV2 Nyhetskanalen «er døden»

Maren forteller at de fleste av hennes venner ser mer på nyheter enn henne, noe hun mener henger sammen med at de har hatt bedre muligheter for å bygge en vane. Mens de over lengre tid har «vært i faste forhold her hjemme», har hun periodevis vært bosatt utlandet, som har påvirket hvor mye informasjon hun får inn om norske forhold i hverdagen. Forskjellen er dermed at «de har fått et litt mer A4-liv litt tidligere» enn henne. Hun tenker seg at folk som «kanskje har livet mer på stell og vet hva de vil» også er den samme typen som ser på nyheter.

Kort tid etter intervjuet skulle Maren selv flytte inn med kjæresten. Ettersom hun og kjæresten har forskjellige mediepreferanser var hun skeptisk til den nye mediehverdagen det ville føre til. Hun beskriver seg selv som en «TV3-type», med program som «The Kardashians» og «Paradise Hotel» som favorittprogram. Kjærestens medievaner er mer rettet mot nyheter og sport, og han sier «nyhetene må stå på hver dag». Hos kjæresten står TV2 Nyhetskanalen ofte på, noe Maren uttrykker seg negativ til: «Der er det jo det samme om og om og om, og om igjen. Eh, og det blir ikke nyheter for meg, altså, det blir bare repetisjon (...) Nei, det må jo være det verste. Det er døden, altså». Når de flytter sammen antar hun derfor at hun vil bli «utsatt» for mer av den typen medieinnhold i hverdagen, selv om hun ikke ønsker det. «Så jeg vet ikke om vi må se på TLC annenhver dag (ler).» Maren forteller at det kan være positivt å få med seg flere nyheter, men samtidig klarer hun ikke å se hva det skal gjøre for henne.

4.2.3 «Boikotter NRK fullstendig»

Mangelen på nyhetslesing i hverdagen til Maren har «ikke vært et bevisst valg». Samtidig forteller hun om et problematisk forhold til NRK. Da Maren var liten og på besøk hos sin farmor og farfar husker hun at de alltid skulle se på «Dagsrevyen», som var det verste hun visste. Hun syns det var kjedelig, og at nyhetene gikk to ganger om kvelden gjorde ikke saken bedre. Siden da har hun hatt et «hatforhold til NRK», som innebærer at hun «boikotter NRK fullstendig». «Det eneste jeg forbinder NRK med det er «Dagsrevyen» og været (...) det er bare noe jeg får en sånn der ikke god

følelse når jeg ser på».

Boikotten betyr også at hun ikke ønsker å betale NRK-lisensen, som hun irriterer seg over. «Jeg vet jo at jeg må betale den uansett, men det er litt deilig å si at jeg ikke ser på NRK.» Hun boikotter ikke TV2, men setter heller aldri på kanalen siden den ikke er interessant for henne. «Jeg syns (ler) sporten og været og nyhetene, syns det er det eneste som går på TV2.»

Når nyhetsmengden på en kanal blir for stor, liker ikke Maren kanalen. Hun mister også interesse dersom hun opplever at en sak overdekkes. Når en avis skriver «15 sider om samme sak», blir det «gammelt nytt» som de «bare prøver å lage mer sak ut av». For eksempel saken om hunden Tønes som ble skutt av en bonde i august 2014. Saken ble mye omtalt i nyhetsmedier og på sosiale medier, og det ble blant annet arrangert fakkeltog som følge av hendelsen. Maren opplevde at saken ble «dratt helt vanvittig ut av proporsjoner», og hun reagerer med å ikke «gidde» å følge med.

4.2.4 Ikke behov for at alle er «helt oppslukt»

Til tross for hennes anstrengte forhold til nyhetsmedier, forteller hun at de er viktige.

Noe sted må det komme fra. Vi må vite hva som skjer, og hva som har skjedd. Ehm, og hadde vi jo ikke hatt nyheter, så hadde jo ingen visst en dritt om hva som skjedde rundt i verden. Ehm, hadde vi kanskje visst hva som skjedde i Norge, men ikke i Irak.

Hun fortsetter: «Og hadde ingen fulgt på nyheter sånn som meg, så hadde jo ingen visst en dritt heller. Så det er veldig bra at noen gjør det». Imidlertid føler Maren at man kan ha forskjellige roller i samfunnet, og at det ikke er behov for at alle er «helt oppslukt» i nyheter. Selv om hun forteller at det er «veldig viktig å holde seg oppdatert på hva som skjer», føler hun likefullt at det er unødvendig å følge med på nyheter. Hun skiller mellom det å oppsøke nyheter, og at man får høre det gjennom andre. Så lenge man får med seg de viktigste sakene er det godt nok. Maren påpeker at hun under oppholdene utenlands fikk med seg de største sakene som hendte i Norge, som 22. juli. «Det er jo ikke det at jeg ikke, jeg er helt uvitende om hva som skjer.» «Man får alltid med seg de store tingene (...) det viktigste i hvert fall.»

4.2.5 «Jeg syns de gjør det så tørt»

Det er primært gjennom Facebook hun får nyheter, og hun føler at hun klarer å holde seg «nogenlunde oppdatert på hva som skjer. Det mest interessante syns hun er når det er «konflikter». Hun liker at «folk krangler litt ordentlig (...) at det er liksom mer action, rett og slett», at de ikke er så «forsiktige» eller «redd». «Politikk kan jo være kjempegøy (...) men jeg syns de gjør det så tørt».

Hun tenker at hennes interesse og engasjement for politikk kunne økt dersom det var mer underholdende. Imidlertid forteller hun at det er lite trolig at det «hadde bidratt noe særlig positivt» til politikken, dersom det hadde blitt mer konfronterende.

Utenom Facebook nevner hun også podcaster som en kilde til nyheter, deriblant «Misjonen» og «Tusvik og Tønne». «Det er vel egentlig der jeg får nyhetene fra når jeg tenker meg om.» Hennes ønsker om underholdning oppfylles i større grad av disse programmene. «De er veldig sarkastiske om måten de snakker om nyhetene som har skjedd på (...) de gjør det gøy, da, å høre på nyheter.» Mens materialet som tulles med kan handle om hva som skjer i Norge og verden, sier hun det er mest morsomme saker, og ikke så mange alvorlige.

4.2.6 «Forventning i samfunnet»

Når Maren er en del av en samtale om nyheter beskriver hun en følelse av flauhet. Hun forteller at det kan oppstå for eksempel om hun ikke har fått med seg at det er krig et sted. «Ting jeg kanskje egentlig burde visst som jeg får helt sjokk over at har skjedd». Imidlertid er det vanskelig for henne å få med seg alt når hun ikke leser nyheter. «Jeg klarer ikke å følge med på alle de landene som det er krig i, rett og slett.» Selv om hun ikke opplever flauhet i denne forbindelsen ofte, føler hun at det ligger en «forventning i samfunnet» at man skal følge med på nyheter. Hun føler at andre tenker det «virker som om man ikke har blitt voksen», og at andre tenker «at man ikke bryr seg, da, om hva som skjer i verden». Maren mener det ikke er tilfellet, og at hun gjør det.

Maren, som Nora, la merke til kommentaren som dukket opp i forbindelse med utlysningen etter informanter på Facebook. Hun føler at de som ikke leser nyheter blir sett ned på av de som gjør det. Imidlertid mener hun at det ikke «gjør deg til noen bedre person å følge med på nyhetene».

Da hun gikk på barneskolen var det en periode der hun tenkte at hun var engasjert. Hun minnes en oppgave der elevene skulle være et politisk parti, og stemme ved et valg. Også på ungdomsskolen husker hun å ha fått en politisk gnist i forbindelse med en debatt i forkant av et valg. Å se mennesker som debatterte intenst syns hun var kjempespennende. «Jeg ble veldig sånn engasjert og revet med.» Gnisten som ble tent forsvant imidlertid raskt etter hver av disse inspirerende hendelsene, og hun forstod senere at politikk ikke var noe hun ville klare å følge med på. «Jeg kommer aldri til å kunne sett meg inn i hva det handler om.»

4.2.7 «Jeg vet jo ikke helt hva jeg stemmer for»

Pliktfølelsen strekker seg også til stemmegivning ved valg, og selv om hun føler at hun får med seg det viktigste, vil ikke dette si at hun alltid tenker at det er nok. Hun bruker ikke mer tid på å følge med under valgtider, og forteller at hun sikkert kunne satt seg mer inn i det. Mesteparten av

kunnskapen hennes om de forskjellige partiene stammer fra barneskolen, og etter det har hun plassert seg selv der hennes meninger hører hjemme på skalaen. Ved forrige stortingsvalg forteller hun at hun stemte på de som allerede satt i regjering, ettersom hun var fornøyd med situasjonen og at vi ikke «trengte å forandre på noe særlig». Imidlertid sier hun også: «Jeg vet jo ikke helt hva jeg stemmer for, og om det er riktig, liksom. Det er jo mere fordi at det er blitt en sånn greie at man må stemme, da.»

4.2.8 «Jeg gjør jo mitt for å bidra»

Maren tenker at samfunnet har behov for mennesker med forskjellige preferanser. «Hvis alle skulle blitt leger (...) hva skulle vi gjort når vi skulle klipt håret da?» Samme holdning bruker hun på spørsmålet om det er noen spesielle som det er viktig at følger med på nyheter: «De som interesserer seg for det, rett og slett.» Slik det er nå føler hun det «fungerer greit» siden hun tenker det er nok som følge med, og veldig få som gjør som henne. Hennes måte å bidra til samfunnet føler hun er gjennom gjennom jobben, gjennom å betale skatt, og gjennom å være en vanlig borger som «hvert fall ikke gjør noe galt». «Jeg gjør jo mitt for å bidra, eh, med det jeg kan, rett og slett.» Dermed opplever ikke Maren at hennes bidrag til samfunnet er manglende på grunn av at hun ikke følger med på nyheter.

4.2.9 Oppsummerende beskrivelse: den frakoblede

Flere studier viser en sammenheng mellom lav deltakelse i samfunnet og lav preferanse for, og bruk av politiske nyheter (Putnam 2000; Wollebæk og Selle 2003; Prior 2005). Marens mediepreferanser innebærer ikke bare en forkjærlighet for kjendistoff og reality-TV, det innebærer også en avsmak på nyhetsmedier. Hun forteller om et hat mot NRK, og hun synes TV2 Nyhetskanalen er «det verste». Mens hun opplever nyhetsmedier og rollen de har i samfunnet som positiv, forteller hun at et økt nyhetskonsument ikke ville vært positivt for henne selv. Maren forteller at det ligger en forventning i samfunnet om at man skal følge med på nyheter, men forsvaret sin egen posisjon ved å si at det ikke er behov for at alle følger med, slik også Schudson (1998) påpekte i sin «Monitorial Citizen». Hun føler selv at hun får med seg det viktigste, men uttalelsen om at hun i valgammenheng ikke helt vet hva hun stemmer på, vitner om at hun ikke får med seg nok til å delta. Det er vanskelig å vite om den lave kunnskapen er en effekt av lav preferanse, eller om lav preferanse er knyttet til vanskene hun forteller om for å engasjere seg, og dermed forstå. Opinionsledere og Couldry et. al. (2007) praksisfellesskap er relevant i denne sammenhengen på grunn av sitt fravær. Mens Maren har noen kilder for nyhetsinformasjon, forteller hun at mesteparten av det hun vet om de politiske partiene stammer fra undervisning på barneskolen.

4.3 Den strategisk unngående

David studerer økonomifag, og forteller om en travel hverdag med klare prioriteringer knyttet til studiene og ulike verv. Nyheter vies lite oppmerksomhet i denne hverdagen. Han plukker opp en avis en gang i blant av kjedsommelighet, og han har ikke sett Dagsrevyen på flere år. David sier at han «som de fleste andre» er oppvokst i en sammenheng hvor foreldre er svært engasjerte, og Dagsrevyen er en «fast post på programmet».

David beskriver seg selv som at han er opptatt av å ta aktive valg og være tydelig i meningene sine, noe han mener er mangelvare i dagens samfunn. Han uttrykker at han er opptatt av å ta inn informasjon som kan hjelpe han til å bli bedre i det fremtidige arbeidet hans. Målt opp mot dette opplever han at det å følge med på nyheter ikke er «fornuftig tidsbruk». Han uttrykker seg også kritisk i omtalen av nyhetsmedier og dagens journalistiske praksis, og forteller om en lav tillit til informasjonen som kommer derfra. I stedet for å oppsøke nyhetssider, foretrekker han å benytte seg av nettverket sitt til å hente inn informasjon når det er nødvendig.

4.3.1 «Tid er jo en stor grunn til det»

David forteller at han ikke er veldig interessert i politikk: «Politikk er politikk (ler). Det handler veldig mye om å love veldig mye for å få en posisjon, og til syvende og sist mer eller mindre misbruke posisjonen ved å ikke utnytte den sjansen man har». Ettersom han opplever at politikk er at «man sitter rundt et bord og prater og ingenting skjer», forteller han at det er unødvendig å bruke tid på det. Det er «lite handling, mye prat». Selv om han ikke interesserer seg for det, opplever han at det er relevant. «Det påvirker jo min tilværelse (...) og det er jo med å prege min fremtid, så vel som andres. Så det er klart, jeg kan jo ikke ignorere politikken heller, føler jeg.» Samtidig påpeker han:

En av grunnene er nok at jeg ikke har hatt veldig mye interesse for det, eh, jeg har hatt andre ting som har vært mer interessant, og som jeg da har heller valgt å prioritere tiden min på. Ehm, så tid er jo en stor grunn til det.

Han ser det som fordelaktig å fjerne det han opplever som irrelevant informasjonen fra hverdagen sin.

4.3.2 «Personlig utvikling»

Informasjonsbehovet til David sentrerer seg mye rundt personlig utvikling. I hovedsak handler det om innsamling av kunnskap som vil være relevant for han på et vis.

Det går jo mer i å lese bøker i alt fra personlig utvikling med oppbygging, karakter, personlighet, til lederskap og mer den slags (...) hvordan fungerer godt som et team (...) hvordan ha god innflytelse, hvordan påvirke folk (...) hvordan jeg må opptre selv, hva jeg kan gjøre for å få mer innflytelse.

Informasjonen han tar inn behøver ikke bare være positiv, den kan også være «krass» og «konfronterende» av hans valg, men den burde være noe han «til syvende og sist» antar at er «oppbyggende» og «godt» for ham. Han nevner økonomen Daniel Kahnemans bok «Thinking, Fast and Slow» om adferdspsykologi og økonomi som et eksempel på slik informasjon. Personlig utvikling som tanke dukker også opp i beskrivelsen hans av hva han bruker tiden på i løpet av en gjennomsnittsdag: «Mesteparten av dagen går til da enten skole eller annen personlig utvikling eller dagligdagse gjøremål.» Også tiden han bruker på underholdningsmedier trekkes inn i dette perspektivet. Han forteller om en preferanse for TV-serier som er «ærelig» og har en «ektehet». «Jeg liker å tenke, og jeg liker å reflektere, og jeg liker å bli utfordret.»

4.3.3 «Det er stort sett negative ting»

Nyheter fremstår ofte som en motsetning til bøker som Kahnemans. David tenker at det er veldig lite av det som engasjerer han på en måte som er konstruktiv eller oppbyggende. «Det er stort sett negative ting, destruktivt på mange måter (...) så hvorfor skal jeg da bruke tid på å bryte med selv ned ved å, eh, få masse input som jeg egentlig ikke trenger likevel?» Han mener verdensbildet som kommer frem i mediene ikke representerer de positive tingene nok. At det er nedbrytende for David oppleves på en annen måte enn hos Nora. «Det er vel mest at jeg fort blir provosert (...) ehm, og det gjør jo at det går mye både tankeenergi og tid med til å tenke på det og reflektere rundt det, som til syvende og sist ikke fører meg noe videre.» Han påpeker at han ikke føler noe behov for å fjerne seg fra det faktum at det finnes menneskelig lidelse. «Jeg har selv vært en del ute og reist og sett mye av disse tingene selv (...) men jeg har fortsatt ikke et behov for å fylle hodet mitt med det til daglig.»

Det er kun i forbindelse med spesifikke hendelser David forteller at han leser nyheter. Som økonomistudent tenker David at han har interesse av å forstå den økonomiske situasjonen i Norge og i Europa, og tidvis har han lest Dagens Næringsliv og andre aviser for å oppdatere seg på samfunnsøkonomi i forbindelse med finanskrisen.

Jeg var interessert i å se, er det noe mulighet for å klare å se litt på hvordan

situasjonen er og dermed klare å tenke seg til hva kan være en typ løsning på disse problemene. Hvordan, eller hvor ligger utfordringene, hvor ligger, på en måte, sperrende for at dette ikke er en sak som løser seg?

Da han opplevde at situasjonen begynte å «flate seg ut», stanset han også å følge med på situasjonen.

4.3.4 «Mista helt tilliten»

David forteller at han synes nyhetsmedier «er en veldig sentral ting (...) det handler om å informere befolkningen, eh, og det er en effektiv måte å få informasjon ut.» «Jeg føler at hvis media blir brukt på en god måte, og formidler noe som er relevant, så, ehm, tror jeg jo at medier er noe som bør være relevant, og bør være aktuelt for de aller aller fleste.» Samtidig som han er kritisk til verdensbildet som vises i nyhetene, er han også kritisk til innholdet ellers. «Utfordringen blir jo å få den relevante informasjonen ut som kan være med å påvirke positivt.» Potensialet i nyhetsmediene blir imidlertid ifølge David «misbrukt til mere sladder enn det er til nyttig informasjon man trenger». Blant annet føler han at «VG har gått mer i retning av Se og Hør, enn noe fornuftig (ler) informasjonskanal». Misbruket har også foregått «over såpass lang tid» at David «har mista helt tilliten til den informasjonen» han får fra nyhetsmediene. Det er ikke bare sladder som har forårsaket denne holdningen hos David, han opplever også et «vinklingsjag» han føler er uheldig:

Media er veldig vinklet i en retning, ofte politisk motivert og har på en måte et veldig snevert bilde på ting. I stedet for at jeg kan være et sted, sanse det selv, og oppleve det, og faktisk kunne gjøre opp min egen mening, så blir jeg i stedet tvunget på en mening som en eller annen journalist har bestemt seg for at skal være meningen rundt saken.

Utviklingen i denne opplevde mangelen på relevant innhold mener han handler om et «økonomisk spill og markedsspill». «Jeg tror nok medier først og fremst er ute etter å få lesere eller seere, og at det handler om å finne de sakene som gjør at de får flest seere og lesere.» David forteller at en slik kommersiell tankegang fører til at innholdet må provosere eller engasjere. Han mener nyhetsmedier retter seg for mye mot å tjene penger, og at de er et produkt på lik linje med «en bok, eller en bolle på Narvesen».

4.3.5 Andre er mer «pålitelige kilder»

I stedet for å henvende seg til nyhetsmedier dersom han har spørsmål, benytter David seg noen ganger av sitt eget nettverk. Han beskriver de som et filter: «Jeg kan alltid få med meg den informasjonen ved å prate med et par folk, så det tar meg fem minutter også har jeg den informasjonen jeg trenger.» Foruten tid spart forteller David også om andre fordeler ved denne måten å tilegne seg kunnskap på: «Jeg får mye mer pålitelig informasjon ved å prøve å finne kilder selv, enn å prøve å finne et medie som har en, en eller annen vinkling som provoserer nok (humrer).» Et eksempel på dette er dekningen av konflikten mellom Israel og Palestina, der David mener forskjellen i vinklinger hos norske og britiske medier beviser at medier er «påvirket» og «ensvinklet». Ønsker han informasjon om saken tar han derfor heller kontakt med en han kjenner som har vært der nede og som er der nede hvert fall en gang årlig, og som har «førstehåndserfaring med hva som foregår der». En slik samtale viser for David «en helt annen verden enn i og for seg begge nyhetsbilder gir».

David mener det er viktig å i hvert fall til en viss grad engasjere seg, og informere seg selv om hva som foregår. «Om det er gjennom medier, om det er å aktivt søke det, eller om det er gjennom å være en del av et fellesskap hvor man faktisk prater om sånne ting til daglig.» Eksempelen over illustrerer de to siste, og han forteller også at han har flere bekjente som er «ganske politisk interesserte» og som «sitter midt oppi det, mer eller mindre». Det er mer aktuelt for han å gå til de og spørre om han skulle ha spørsmål enn å gå til nyhetsmedier, ettersom han anser de som mer «pålitelig» og «tryggere» kilder enn én avis. Med unntak av valgtider er det imidlertid ikke ofte han benytter seg av disse kildene. Det er også sjelden at diskusjoner i hverdagen dreier seg om politikk, verken på skolen eller hjemme med konen.

4.3.6 «Folk tenker det er mitt valg»

Mangelen på nyhetslesing opplever David sjeldent som et problem. Hans inntrykk er «stort sett at folk tenker det er mitt valg, det gjør jeg som jeg vil med. Ikke opplevd noe konkret. hvert fall ikke noe motstand mot det, ikke i noe stor grad i hvert fall.» I samtale med andre virker det for han som om det er flere som ikke er like oppdatert, og som ikke følger like nøye med. Det er også noen som er enig, og støtter det. Han opplever ikke at vennene hans er motstandere av at han bruker liten tid på nyhetsmedier. Når han spørres om hvilke mulige ulemper det kan ha trekker han frem at det kan være mindre å snakke om. «Færre felles temaer å ta opp i, ja, samtale av et eller annet slag, kanskje.» Imidlertid opplever han ikke dette som et stort problem.

4.3.7 «Det er veldig mye passivitet»

Områdene David engasjerer seg i selv er relatert til studiet og studiestedet. Imidlertid har han aldri ytret seg i offentligheten gjennom debattinnlegg eller lignende. På spørsmål om i hvilken grad han føler han bidrar i samfunnet, trekker han pusten før han svarer:

Jeg vet ikke hvor mye jeg faktisk bidrar. Eh, jeg synes det er vanskelig å se selv. Ehm, for jeg vet selv hva jeg tenker, jeg vet hva jeg selv mener, eh (ler), jeg vet stort sett hva jeg sier i hvert fall (ler), men...jeg prøver å ha en aktiv rolle. Og tar initiativ der jeg kan.

Det å ha en aktiv rolle betyr blant annet å forsøke å være tydelig i sitt engasjement og om sin egen mening, en tankegang han mener mangler i dagens norske samfunn:

Det er veldig mye passivitet og ja, nesten litt sånn apati overfor det å ha tydelige meninger. Det er litt sånn «jaja, det er nå bare» eller «samme det» (...) hvis man ikke sier noe så sier man egentlig det samme som alle andre (...) nøytral er ikke nødvendigvis nøytral. Det betyr bare bekrefte hva resten av massene sier, uten å kritisk vurdere det, som fort har en tendens til å kunne få ting ganske...langt ute på skeiva.

David tror at ved å være mer aktiv i eget liv vil man kunne være med å påvirke samfunnet til et mye bedre sted, uten at det nødvendigvis krever veldig mye. Det som kreves er ifølge han å tenke og reflektere, og å ikke være bastant, men ydmyk om man tar feil. Han nyanserer videre: «Da må jeg sitere Henry Ford, ehm, «Thinking is the hardest thing there is, maybe that's why so few engage in it».» Dermed mener David at det i realiteten er veldig få som er veldig tydelige, men de som er veldig tydelige har som regel veldig stor påvirkning. «På en måte så vil jeg jo se på det som en plikt å benytte seg av den ytringsfriheten og den muligheten man har til å si sin mening helt åpent uten å få problem for det.» Senere revurderer han pliktbegrepet til å heller være «en anbefaling eller rådgiving» eller et «insentiv».

4.3.8 Oppsummerende beskrivelse: den strategisk unngående

Samfunnet har blitt karakterisert av flere som et med økt fokus på individualisering (Lund 2012; Putnam 2000; Schudson 1998; Couldy et al. 2007). I norsk sammenheng peker Selle og Wollebæk (2012) på at dette påvirker hvordan vi engasjerer oss, i at man trekkes mot egenorienterte prosjekt,

fremfor å knytte det lokale og nasjonale ved en samfunnsorientering. David forteller om et ønske om å være tydelig i sine meninger, og å engasjere seg der han opplever at det er nødvendig. De stedene han faktisk har engasjert seg er nært knyttet til hans personlige hverdag, gjennom ulike verv ved hans utdanningsinstitusjon. Samtidig forteller han om et ønske om personlig utvikling for å kunne bli bedre på det han ønsker å jobbe med, også i forbindelse med utenomfaglig mediebruk. Couldry et al. (2007:34) sitt syn på frihetene ved individualisering knyttet til «self-actualisation and intensified reflexivity» eksemplifiseres av David gjennom at hans prioriteringer utelukker nyheter fra mediedietten, ettersom det ikke er nyttig for å nå hans mål. Han unngår nyheter også på grunn av en lav tillit til informasjonen i nyhetsmedier. Han har større tillit til venner og andre bekjente som av erfaring eller utdanning kan noe om de aktuelle temaene. I motsetning til Maren virker det ikke å mangle verken på opinionsledere eller Couldry et al. (2007) sine praksisfellesskap i Davids hverdag. Han stoler heller ikke på politikere, som han mener kaster bort en mulighet til å gjøre en endring. Slik Morrisett (2003, referert i *ibid.*:193) peker på vil ikke folk bruke tid på å følge nyheter, med mindre de har tiltro til at staten vil følge opp tilbakemeldingene de får.

4.4 Oppsummering

Vi har nå sett nærmere på tre ulike typer egenforklaringer til lavt nyhetsbruk (den lidende, den frakoblede, og den strategisk unngående), og tilhørende synspunkt på nyheters samfunnsrolle og den demokratiske borgerens samfunnsrolle. De tre typene skiller seg fra hverandre på flere områder. Maren og David har et sammenlignbart utgangspunkt ettersom begge forteller at de uinteressert i nyheter om politikk, men detaljene er ulike. Mens Marens tilfelle i større grad handler om andre preferanser og lavt sosialt behov, er det i Davids tilfelle prioriteringer og lavt ansett nytteverdi av nyheter som styrer. David viser også en bedre forståelse for politisk innhold enn Maren, men han har liten tillit til både det politiske systemet og nyhetsmedier. Nora sin følelse av hjelpeløshet er helt ved siden av disse to. Heller enn å velge selv hva hun prioriterer, har hun på et vis blitt tvunget til å prioritere vekk nyhetene. Mens hun opplever sine valg knyttet til selvopprettholdelse som egoistiske, er hun tilknyttet samfunnet rundt henne, både lokalt og nasjonalt, særlig gjennom hennes engasjement og interesse for miljøsaken.

Informantene har også ulike oppfatninger av hvordan nyheter oppfyller kravene som stilles til de, og hvorvidt nyheter er relevant for deres rolle som borger i et demokrati. Alle tre er enige i at nyhetsmedier er viktige for demokratiet. Nora og David ligner hverandre i sin kritikk mot det de opplever som kommersialiseringen av nyhetsmediene, og begge forteller om lav tillit til nyhetsmedier i håndteringen av viktige saker. Begge forteller også at de ikke ønsker å ta inn over seg negativ informasjon fra nyhetsmedier, men for Nora veier dette tyngre i valget å fjerne seg fra

nyhetsmedier. Maren, på den andre siden, tenker at en økt underholdningsverdi av politiske nyheter kunne økt sannsynligheten for at hun fulgte med, samtidig som hun også tenker en slik endring ikke er positiv for andre.

Kapittel 5: Ikke-nyhetslesere om seg selv, nyheter, og borgerplikt

Selv om teorier om det demokratiske samfunnet legger vekt på en deltakende borger, vil få leve opp til den høyeste standarden. Noen opplever et lavt behov å for inkludere seg i samfunnsdebatten, mens andre føler diskursens innhold og/eller form er til hindring for deres deltakelse. I dette kapittelet skal jeg belyse forskningsspørsmålene ved å trekke frem hva informantene fortalte i sine intervjuer gjennom en tematisk analyse. I stedet for å trekke frem en og en informant, undersøker jeg heller hvordan alle informantene uttaler seg om et bestemt tema, dersom deres uttalelser er relevante for temaet.

Første del av kapittelet tar for seg hvordan informantene forteller om sitt lave nyhetsbruk og plasserer de relevante uttalelsene innenfor typene fra forrige kapittel. Med andre ord vil en informant ofte høre hjemme i et skille mellom disse tre. Dette bidrar til å nyansere forståelsen av hvordan en informant kan være lidende, frakoblet, og strategisk unngående. Videre undersøker jeg hvorvidt informantene tenker at nyheter har en viktig funksjon i demokratiet, og trekker frem kritikk informantene retter mot oppfyllelsen av denne funksjonen. Deretter diskuteres informantenes opplevelse av nyheters nærvær i en digital hverdag. Til slutt trekker jeg frem hva informantene tenker om sin rolle og sine plikter som demokratisk borger, med særlig vekt på hvordan nyheter plasseres innenfor dette perspektivet.

5.1 De lidende

Som Nora er det flere som opplever nyheter som vanskelige og vonde, men de uttrykker det på andre måter. Lidelse er hovedsakelig knyttet til tre forhold som nå skal undersøkes: en følelse av motløshet, depresjon, og mangelen på stabilitet i livet. Noen viser en høy grad av empati og hudløshet, mens andre forteller om et problematisk forhold til nyheter basert på perioder med overeksponering for nyhetsstoff. Tidligere problemer med depresjon eller en særlig belastende livssituasjon kan bidra til mangelen på ressurser for å takle det de finner vanskelig. En slik ustabilitet gjør at vonde nyheter fungerer som salt i såret. Dette minner om Höijers (2004) funn av «compassion fatigue» relatert til nyhetslesing, men i denne sammenhengen er det direkte knyttet til unnvikelse av nyheter.

Flere opplever en personlighetskonflikt mellom deres vanskeligheter til å ta inn over seg nyheter, og et uttalt ønske om å engasjere seg i saker de ser på nyhetene. Dermed er nyhetene til hindring for deres deltakelse. Woodstock (2014) fant lignende uttalelser hos sine informanter, som også assosierte nyheter med negative følelser. Dermed problematiseres vekten som legges på preferanser som avgjørende for nyhetsbruk, også psykologiske trekk må tas i betraktning. Informantene tar aktive valg med hensyn til selvopprettholdelse, som fører til at engasjementet

deres ikke får mulighet til å rette seg mot denne sfæren, men kanskje forflyttes til andre deler av livet deres.

5.1.1 Motløshet

Höijer (2004) finner fire forskjellige typer medfølelse som kommer til uttrykk når man ser lidelse i nyhetsbilder. Én av disse, «powerlessness-filled compassion» (ibid.:523), er et felles tema blant informantene. Hilde uttrykker en motløshet relatert til nyheter som ligner den vi så hos Nora. Hun sier om nyhetene at «fokuset er så ofte på det grusomme ved mennesket, eller det grusomme og urettferdige ved verden.» Hilde føler et ønske om å hjelpe til, og å «være noe godt i verden». Imidlertid føler hun problemene som vises frem i nyhetene er uoverkommelige. «Det er så stort, det er så vondt.» På verdensbasis føler hun seg liten og ubetydelig, «som en dråpe i havet». Samtidig forteller hun at det ikke er på verdensbasis hun ser for seg å gjøre en forskjell, men på individnivå. Relatert til andre dråper i havet opplever hun ikke motløshet. Hun forteller om gjentatte forsøk med å se på nyheter, men hun opplever at det alltid leder til en destruktiv påvirkning på hennes psyke. For å beskytte seg selv fjerner hun seg fra nyheter. Hun tenker at det kan være siden hun ikke er blitt herdet for grusomhetene i nyhetene enda. «Jeg tar det rett og slett for mye innover meg.» En tilleggsfaktor er et uttalt ønske om å beskytte hennes eget bilde av mennesker som gode, som hun tenker ikke vises frem i nyhetene ofte nok. Hilde motkjemper på denne måten nyhetsmedienes omtalte evne til å kultivere et verdensbilde på bakgrunn av overdekning av et tema (Newhagen 1998).

Også andre opplever personlighetskonflikter i møtet med et nyhetsbilde dominert av grusomheter. Thomas merket at det han så i aviser gjorde han mer ulykkelig, og utfordringene han så ble for store, og for mange for problemløseren i ham. «Nyheterne var bare sånn uendelig strøm av ting jeg aldri kunne fikse med mindre jeg dedikerte livet mitt til å løse en eneste en av de.» Boltanski (1999) peker på at hensikten med å vise lidelse er å inspirere til handling, og at mangel på handling i sammenheng med nyhetsmediers bilder av lidelse innebærer moralske komplikasjoner. I disse tilfellene er mengden lidelse problematisk, og virker å lamme informantens handlingsevne. Prior (2005) mener det hovedsaklig er mangelen på motivasjon som står i veien for at nyhetsmedier kan opplyse folket, men trolig tenkte han ikke at det var nyhetene selv som kunne ta fra en motivasjonen, slik det virker å være i disse tilfellene.

Ole forteller også at nyheter har en negativ effekt på ham, men han problematiserer også at dette medvirker til at han isolerer seg fra nyhetene:

Jeg føler at i den ene enden der vi er pliktig til å, å observere og følge med. I den

andre enden så må man og...ta vare på sin egen sinnstilstand. Man kan ikke føle seg pliktig til å, å ta inn over seg alle de lidelsene som eksisterer.

Han tenker at man må ta hensyn til sin egen «menneskelige kapasitet» for slikt negativt innhold.

5.1.2 Depresjon

Flere av informantene forteller om depresjoner i deler av livet. Potts og Sanchez (1994) finner at TV-nyheter ikke bedrer slike tilstander, og informantene som forteller om slike tilstander, forteller også at de faser ut nyhetene over tid knyttet til en økt forståelse av nyhetenes innvirkning på psyken deres. Thomas er én av de som forteller om et slikt forhold. I oppveksten var nyheter og politikk en tydelig del av livet hans. Både hjemme og på jobben hadde han tilgang til alle de største avisene, men denne tilgangen skapte en overflod Thomas ikke likte. «Hver eneste morgen så hadde jeg virkelig hver eneste avis trykket inn i trynet.» Adferdsmestringsstrategier for depresjoner råder til å øke hyggelige opplevelser (Beckham og Adams 1984, referert i *ibid.*:80), og Thomas forteller at han merket en klar forbedring da han kuttet ut aviser og nyheter. Dermed har han fortsatt med denne formen for selvbeskyttelse. Også Woodstocks (2014) informanter forteller om en bedret sinnstilstand av fra å fjerne nyheter.

5.1.3 Stabilitet

En informant forteller også om depresjoner i sammenheng med en stor endring i livssituasjonen. Svært ung ble Lise mor til et barn med en diagnose som krever mye omsorg og tålmodighet. Hverdagen opplever hun som svært krevende og følelsesladet, som har medvirket til problemer med depresjoner i perioder av hennes liv som ung mor. Hun forteller at dette over tid kan ha påvirket hennes toleranse for historier om lidelse, og at det ikke har vært rom for å utsette seg selv for «vanskelige følelser». Likevel er hun usikker på om det er dette som er årsaken til at hun ikke følger nyheter. Lise forteller at det var dekningen av jordskjelvet på Haiti i 2010, som skapte store ødeleggelser og tok mange menneskeliv, som gjorde at hun stanset å se på nyheter. Skildringen hennes av sin egen reaksjon på bildene derfra levner imidlertid liten tvil om at endringer i hennes situasjon var sterkt medvirkende til at nyheter forsvant fra mediedietten hennes.

Jeg bare gråt og gråt fordi jeg så en liten gutt som sto der, og han hadde mistet foreldrene sine, og han lignet på sønnen min, og det var så vondt å se på, og jeg orket ikke, og jeg sa til meg selv jeg orker ikke å se på mer nyheter (...) det ble for vanskelig for meg, for trist.

I likhet med Hilde og Thomas følte hun seg maktesløs for det hun så, men hennes historie er svært forskjellig fra deres. Imidlertid rører Lise ved en tanke som kan stemme både for henne og de andre. «Når man ikke har det bra, så kanskje man...det skal mindre til før at det ting blir vanskelig, eller man ikke tåler».

5.2 De frakoblede

Studier av mediebruk viser ofte en sammenheng mellom mengde politisk kunnskap og inntak av politiske nyheter, og i nyere tid pekes mediepreferanser på som sterkeste prediktor på nettopp dette forholdet (Prior 2005). Hvilke prioriteringer informantene gjør av medieinnhold kan relateres til at de opplever en manglende relevans for politiske nyheter i hverdagen. Enten for politiske nyheter generelt, eller for nyhetsmediers innhold og presentasjonsmåte av både disse og andre nyheter. Som Maren er det flere som har liten interesse for politiske nyheter, og som samtidig har lav kunnskap om politikk. For eksempel viser dette seg i en motsetning til de lidende, ved at enkelte forteller om at grusomheter i nyhetsbildet oppleves fjernt. Det er imidlertid ikke klart hvordan disse faktorene har spilt inn på hverandre eller hvilken av de som kom først.

Utenom preferanser viser statistikk at jo høyere utdanningsnivå man har, jo lengre tid bruker man på nyhetslesing (Vaage 2015). Imidlertid er det ingenting i dette studiet som tyder på at ikke-nyhetslesere har lavere utdanning enn de fleste andre. Som tidligere nevnt har samtlige av informantene tatt, eller tar en utdanning på høyskole eller universitetsnivå, en fagutdanning, eller begge. Det samme gjelder denne gruppen, og det er heller ingen andre demografiske indikatorer som synliggjøres av informantene under dette temaet.

5.2.1 Manglende interesse/opplevd relevans/relasjon til politikk

Blant de frakoblede er det altså ulike forklaringer til lav preferanse for politiske nyheter. Van den Bulck (2006) fant at nyheter ikke får innpass hos noen på grunn av et utvidet tilbud av innhold som er mer interessant. Petter forteller lignende om en lavere interesse for nyheter enn annet innhold. «Det er alltid noe annet som er bedre å se på, eller mer underholdende.» Tilgangen gjør at Petter ikke har noen problemer med å fylle fritiden med underholdning, som spill og TV-serier. Mens det for noen er tidspress fra arbeid eller skole som begrenser muligheten til å følge nyheter, stammer Petters følelse av tidspress fra det voksende fritidstilbudet. Hans situasjon gjenspeiles i Vaages statistikk (2014), som blant annet finner at nordmenn bruker økt tid på trening og underholdningsmedier. Samtidig forteller Petter om et mønster lik det Prior (2005) beskriver over, lavt konsum av politiske nyheter henger sammen med at Petter synes det er vanskelig å forstå

detaljene i politikken. Motivasjonen til å øke forståelsen svekkes også av at informasjonsmengden oppleves som svært omfangsrik, som «en bok på 1000 sider». Men Prior (2005) også peker på en positiv korrelasjon mellom politisk kunnskap og et minimum av eksponering for politiske nyheter, er det ikke kjent hvordan læringskurven vil være dersom man begynner på nullpunktet og beveger seg opp til minimum.

Lav motivasjon for å øke nyhetsbruket finnes også hos Johanne, som forteller at hun «aldri har hatt noe behov for det». «Det er ikke noen, verken samfunnsrelaterte eller politiske saker jeg interesserer meg for.» Couldry et al. (2007:169) så et lignende forhold, der de med lav politisk interesse hadde en sterk oppfatning av at nyhetsmediers innhold var irrelevante for de. Johanne forteller videre at i tilfeller der det oppstår diskusjoner om politikk rundt henne går det «inn det ene øret og ut det andre».

Ikke alle av de frakoblede er uinteressert i politikk, men heller uinteressert i måten de opplever at politikken foregår på, og måten det dekkes av nyhetsmediene på. Geir forteller at han har en interesse for dyptgående saker, og har selv en bachelor i IKT og media. Imidlertid føler han at det han liker av journalistikk drukner i stoff som er uinteressant for ham. Han tenker det først og fremst er den økte tilgangen på stoff, og hurtigheten i bransjen etter smarttelefonens inntog som har ført til dette. I stedet for å tilby seriøse nyheter som utfordrer leseren, mener han at nyhetsmedier i dag mangler slike saker, og heller bidrar til å «fjerne alvoret i ting». Han opplever at når det gjøres godt arbeid i journalistikken blir det «fremhausa og applaudert», men argumenterer med at slik «skal det jo egentlig ikke være, for sånn skal jo alle saker være». Kravene han stiller til nyhetsmediene er høye, lik Strömbäcks (2005) modell for et «deliberative democracy», der nyhetsmedier skal føre en diskusjon preget av blant annet rasjonalitet og intellektuell redelighet. Dermed er det nyhetsmediers manglende oppfyllelse av disse oppgavene som gjør at hans interesse faller.

5.3 De strategisk unngående

Woodstocks (2014) informanter så ikke nyhetene som hjelpeløse relatert til sitt engasjement. Enkelte av informantene i dette studiet forteller også at de ikke opplever et høyt konsum av tradisjonelle nyheter som nyttige for sine livsprosjekt. Tvert i mot er de irrelevante, delvis på samme grunnlag som Geir forteller om over. Til forskjell for Geir er de strategisk unngående opptatt av at informasjonen de tar inn skal kunne nyttegjøres i forbindelse med å nå mål, ikke kun være interessant. Dermed vender det seg fra preferanse til prioritering, ofte i forbindelse med en studiesituasjon. David fortalte om effektiv tidsbruk, og et ønske om informasjon som kunne bidra til hans personlige utvikling. Både han og andre forteller også at de vil begynne å lese nyheter dersom

det vil være nødvendig i en arbeidssituasjon, til tross for at de samtidig forteller om lav preferanse for nyheter om politikk og samfunn. Man kan slik sett argumentere for at de har potensiale til å være nyhetsjunkier (Prior 2007b), men med en annen motivasjon enn politisk interesserte har⁹. I dagens situasjon oppleves imidlertid nyhetene som skadelige, men annerledes enn hos de lidende. Tid brukt på nyheter hindrer muligheten til å nå visjonene de har for seg selv, og måten de uttrykker seg om disse målene virker mer målrettet enn andre informanter.

5.3.1 Begrenset tid og nytte

Som student innenfor estetiske fag har Ole et ønske om å skape noe, heller enn å bruke tid på å observere. Han beskriver mediebruket sitt i lys av prioriteringer knyttet til nettopp dette, og informasjonen han tar til seg optimaliseres mot å bedre hans evner, med unntak av mediebruk som er knyttet til avslapping. Nyheter har imidlertid ingen nytteverdi relatert til dette arbeidet. Ole reflekterer videre over nytteverdien av nyheter og forteller at for han er ikke nyheter iboende positivt, men det man gjør med informasjonen kan være det. Bare å ta til seg informasjon dersom det ikke har noe utfall for en selv mener han er meningsløst. Hans måte å gjennomføre sitt «individuelle prosjekt» innebærer således en tydelig bevissthet og artikulert refleksjon over valg. En slik karakteristikk minner om hva Couldry et al. (2007:34) beskrev som positive sider knyttet til individualisering gjennom «self-actualisation and intensified reflexivity».

Dette synet på individualiseringens muligheter er også relevant for Petters situasjon. Han sier: «Jeg velger å fokusere på de tingene som er i nærheten av meg i stedet for det andre.» Han mener det er viktigst å være reflektert over ens egen situasjon og akkurat det en selv jobber med, noe han uttrykker med å vise til egen erfaring. Petter arbeider på et kommunalt tiltak for unge, og anser at den viktigste delen av jobben er å være sosial. Flere ganger har han fått høre at det kan være nyttig å følge nyhetene for å bedre forstå situasjonen til de som bruker tiltaket, men han opplever ikke at hans lave nyhetsbruk er et hinder. Tvert i mot tenker han at det er enklere å være «blid og positiv» om man ikke ser på nyhetene, ettersom de er fulle av «negativ dritt». Også Woodstocks (2014:845) informanter fortalte at nyheter var uviktige relatert til arbeid, og at de hadde lettere for å være positive uten eksponering for nyheter. Petter opplever heller ikke at nyhetsinformasjon er viktig relatert til hans sosiale liv utenfor arbeidet.

Nytteperspektivet finnes også hos Thomas, men med en sterkere tilknytning til prioritering av tid for å kunne oppnå tydelige mål. Han går et økonomifaglig studie, og arbeider samtidig med oppstarten av en egen bedrift utenfor. Begge medvirker til lange dager der alt er «timeboxet».

---

9 Det kunne vært interessant å sammenligne å undersøke unge politikeres mediebruk, for å se om en lignende argumentasjon dukker opp der.

Tidspresset har ført til endringer i hans sosiale liv, og han bruker mindre tid med venner utenfor skole og mindre tid på engasjement i frivillige verv, som han tidligere brukte mye tid på. Om endringene i mediebruket sier han: «Jeg har kuttet alt det generelle og leser kun den lille delen som er kjemperelevant for meg.» Fragmentering møter spesialisering i dette tilfellet som minner om hvordan Schudson (1998:310) mente det var mer nødvendig å godta en fordeling blant folk over ulike tema, heller enn å opprettholde idealet om den allvitende borgeren. I tråd med tanken om nyhetsinformasjon som viktig for borgere i et samfunn, mener Blekesaune et al. (2010:13) imidlertid at muligheten til å kutte spesifikke typer medieinnhold kan være problematisk. Behovet for å kutte ut informasjon opplever imidlertid Thomas som en nødvendig ferdighet i en mediehverdag som han mener lider av «informasjonsoverflyt». «Du kan bruke hele livet ditt på å se på kattevideoer på YouTube.» Mens det er stor forskjell på utbyttet man kan få av nyheter versus kattevideoer, forteller Thomas samtidig at generelle nyheter oppleves som lite relevant for han. I en presset hverdag vil både tid brukt på nyheter og kattevideoer innebære et tidsmisbruk. Argumentasjonen innebærer dermed at et ideal der generelle nyheter har høy verdi, og bruker det som et mål på samfunnsengasjement, blir upraktisk for de strategisk unngående.

5.4 Viktige nyheter?

I denne delen skal vi undersøke dette relatert til hva de forteller at denne funksjonen innebærer, altså hva nyhetsmediers samfunnsoppdrag er. Nyhetsmedier sees på som viktig på samfunnsnivå og informantene reproducerer verdiene som illegges pressen av seg selv og av staten, særlig tanken om at nyhetsmedier skal bidra til å opplyse folket. Disse normative og lovpålagte verdiene bærer likhet til Strömbäcks (2005) modell for et «deliberative democracy». Av hans fire modeller innehar den deliberative de mest omfattende kravene til borgere og nyhetsmedier. Imidlertid er det en gjennomgående tanke at deres opplevelse av hvordan nyhetsmedier gjennomfører sitt oppdrag ikke samsvarer med denne modellen. Flere av informantene opplever at nyhetsmediene forsømmer sin demokratiske funksjon.

De fleste av informantene retter kritikk mot kommersialiseringen av nyhetsjournalistikken, med nettaviser og klikkjournalistikk som versting. Nyhetene oppleves ofte som dominert av uinteressant stoff, mens det viktige stoffet er av dårlig kvalitet. Dette synet er som nevnt tilstede hos de fleste, men fremmes særlig av de frakoblede. Samtidig er det et delt syn på hvorvidt nyheter burde bli mer underholdende, eller om de allerede er for fokusert på å underholde. Flere føler at politiske nyheter blir underprioritert. Informantene som har vanskeligheter med å se lidelse, som Nora og Lise, er i større grad kritiske til hvordan grusomheter vises i nyhetene, og ønsker mindre av det. Nora stiller spørsmålet om kanskje nyhetene må «nødt til å være ekstreme for at folk skal få det

med seg?». David mener imidlertid at det er lite oppbyggende med så mange negative saker. Både David og Hilde opplever en ubalanse i dekningen, og ønsker seg flere positive saker som viser positive hendelser og situasjoner der problemer blir løst. En slik balanse ligner kravene til nyhetsmedier i Strömbäcks (ibid.) modell for et «participatory democracy».

5.4.1 Hva er nyhetsmediers funksjon?

Ifølge Petter har alle en nytte av å lese nyheter. Han mener det bidrar til refleksjon og en mer opplyst befolkning. Nora mener også det er en essensiell del av demokratiet å vite hvordan og av hvem avgjørelser taes. Det er en gjennomgående tanke hos informantene at nyhetsmediers rolle i samfunnet er å bidra til et opplyst folk «fra småbarnsmødre til høyt utdannede» (Geir), og at de har et ansvar om å «diktere dagsagendaen» (Ole). Nyhetsmedier er selv ansvarlige for å formidle noe relevant (David). De viktigste nyhetene er de som det «kommer noe positivt ut av» (Petter), og nyheter som kan ha en «potensiell eller reell effekt på større deler av samfunnet (...) burde være rapportert mer omfattende og ettertrykkelig» (Ole). Å vite om hva som skjer rundt omkring i verden er positivt ettersom vi forsøker å «gjøre verden et bedre sted å bo» (Petter).

Geir tenker at saker som effektivt berører større deler av befolkningen er viktigere enn andre. Thomas nevner at eksempler på slike saker kan være Thomas rapporter om «finansiell kriminalitet og miljøkriminalitet». Han påpeker også at «whistleblowers» og journalistene som arbeider med slike kilder er sterkt delaktige i å ivareta nyhetsmediers rolle som vaktbikkje i samfunnet. Nyheter kan også fungere som «et lite rettsystem» ifølge Petter, og særlig hurtigheten som er iboende i dagens nyhetsmedier gir de potensiale til å være mer effektive enn et faktisk rettsystem. Når også nyhetene er med på å knytte folk sammen over hele verden, mener han det er vanskeligere å gjøre negative ting «før andre deler av verden reagerer». Boltanskis (1999:20-21) påstand om at nyhetsdekning skal inspirere til handling hos folket gjenspeiles, men slik vi har sett er det flere som uttrykker problemer med et slikt ansvar til tross for at de erkjenner denne delen av nyheters rolle. Reaksjonen er således svært annerledes enn hva Boltanski skisserer. Imidlertid mener Thomas at ikke alle behøver å lese nyheter for at de skal kunne ha den tiltenkte effekten. Han tror heller ikke det vil mangle på mennesker som leser nyheter fremover. Dersom nedgangen fortsetter og det fører til drastiske kutt kan dette være problemfylt, og blant annet Johanne forteller at det kan svekke kommunikasjonsmulighetene i byen og kommunen hun bor i. Hun spør: «Hva skal man gjøre hvis man ikke har avisa? Hvordan skal man bringe beskjeder videre?» Geir trekker frem et lignende problem, men forteller imidlertid at det «kan hende det tvinger nyhetsmedier til å finne en bedre løsning».

Selv om informantene mener en av nyhetsmediers hovedfunksjoner er å holde folket

opplyst, opplever flere at den rollen ikke lenger utspilles utelukkende av nyhetsmedier. Nyhetsmedier hadde en større status før, tenker Geir. Han mener nyheter ikke lenger er flyktige, mens det tidligere var slik at man måtte «følge med for å ikke gå glipp av nyhetene». Nå som alt er tilgjengelig på nett til enhver tid forsvinner dette aspektet. Han spør: «Hvorfor lese de nå når du kan lese de i morgen?». Også Ole tenker at nyhetene var viktigere før. Man er i mindre grad nå enn tidligere avhengig av nyhetsmedier som en kilde til informasjon. Han tenker videre at dersom «det formaliserte nyhetssystemet» forsvant, ville potensialet som ligger i internett med tanke på informasjonsflyt være med på å fylle nyhetenes funksjon veldig fort. Derimot kan han tenke seg at dersom «nyhetssystemet forholder seg til ansvaret sitt til å informere og på en ansvarlig måte diktere dagsagendaen» i dag, vil det ha en negativ effekt om de forsvant.

5.4.2 Hvordan oppfyller nyhetsmediene den funksjonen?

Informantene trekker frem flere problemer med hvordan nyhetsmediene utfører oppgavene de er satt til å gjøre. Unntakene er Ole og Petter, som mener nyhetsmediene gjør jobben sin, men det varierer. Petter forteller: «Avisa kan jo være dårlig en dag og bedre en annen dag (...) noen ganger så er det kanskje ikke så mye som har skjedd fra dag til dag.» Geir mener problemet er at «folk blir opplyst på feil ting». Han tenker at nyhetsmediene ikke forsøker å lamme folket, men at det blir en effekt av feil fokus. Ifølge Geir har det skjedd en sjangerblanding mellom nyheter og underholdning, noe han forteller om som uheldig. «Det skal ikke nødvendigvis være gøy med nyheter, det skal være opplysende og alvorlig.» Slik vi så i forrige kapittel opplevde Maren at nyheter om politikk var «tørt», men også hun var enig i at underholdningsverdien måtte underprioriteres.

Mens Blekesaune et al. (2010:13) mener den økende nedgangen av interesse for nyhetsmedier er en demokratisk utfordring, er kritikken Geir fremstiller også en tydelig demokratisk utfordring dersom det er delaktig i å øke den synkende interessen. En slik innholdskritikk mot nyhetsmedier er heller ikke ukjent hverken fra forskning eller fra journalistiske fagkretser selv. Kritikken som rettes mot innholdet virker å være åpenbart tilknyttet forståelsen av nyhetsmediers funksjon i samfunnet, slik den ble beskrevet av informantene ovenfor. I begge tilfeller virker det å være relativt bred enighet blant de forskjellige gruppene.

Et område informantene føler det fokuseres mye på er helse og kosthold. Johanne mener «det er alt for mye kroppshysteri i aviser», og hun tror «som hun Linnea Myhre sier, at man kan få egne spiseforstyrrelser av å følge med i media». Hun opplever at nyhetsmediene misbruker sin posisjon i samfunnet når de den ene dagen skriver at «det er bra med lavkarbo», mens «den andre dagen så er det ikke bra i det hele tatt». Lise forteller om noe lignende, og hun reagerer på at saker

om kosthold ofte har faktafeil.

Informantene opplever også at det skrives mye om kjendisers liv, som for eksempel saken om Petter Northugs fyllekjøring. Johanne opplevde at det var «en artikkel om det hver eneste dag», selv om det nesten ikke var noen endring. Hun nevner selv at hun ofte klikker seg inn på slike saker samt agurknytt, men det utelukker ikke at hun kan være kritisk til innholdet. Thomas spesifiserer videre at journalistikk som eksponerer privatlivet til en som har gjort en tabbe ofte mangler en vinkling. Han sier: «Det står bare at «her er de dårlige mennesker» (...) det står ikke noe om hvordan de endte opp der.» Han opplever et lignende system i skandalesaker om politikeres privatliv. Dersom det «lønner seg å rapportere om skandaler i alle sine former», mener Ole det er et bevis på et «uperfekt system».

Som tidligere nevnt mener Geir at slike «sensasjonelle» saker er ødeleggende, ettersom det ofte viser seg at de ikke er sensasjonelle likevel. Sammen med banale saker mener han de er med på å fjerne alvoret i nyhetene. Også Thomas reagerer på banale saker, eller det han kaller «clickbaiting», slik som overskrifter som «Her hopper hun i vannet». De fleste nevner slike saker i forbindelse med journalistikk på nettaviser, og disse er særlig gjenstand for kritikk relatert til den demokratiske funksjonen. Hilde opplever at nettavisene er fulle av «nakenhet og pupper og sex og kjendiser». Lise sammenligner nyskapninger som VGTV med det å drive en blogg ettersom flere av innslagene er hentet fra YouTube. Det er vanskelig å se forskjellen på «VG på nett og fotballfrue sin blogg», mener hun. Også David retter kritikk mot VG, som han mener «har gått mer i retning av Se og Hør» enn en fornuftig informasjonskanal. Potensialet blir ødelagt, og misbrukt til sladder heller enn nyttig informasjon.

Flere av informantene mener det burde være mer politiske nyheter, enn det fremstår for de at det er. Særlig Lise er også kritisk til hvordan de politiske nyhetene som eksisterer presenteres. Hun mener deknningen av politiske debatter ofte er platt og unyanserte. Nyhetsmediene setter «grupper i samfunnet opp mot hverandre» som for eksempel i spørsmål som «hvem skal få pengene? Eldre eller barna?». Likedan opplever hun det med fremstillingen av politiske partier gjennom vinklinger som «Erna mot Jens», og den påfølgende debatten som hun mener inneholder for mye personangrep og folk som «anklager hverandre for å ikke gjøre jobben sin». Hun opplever at dette skaper mer strid enn fellesskap. «Jeg er ikke så veldig opptatt av hva Jens og Erna synes om hverandre. Jeg er mer opptatt av hva skal de gjøre for mitt land, min sønn, min familie.» I de hele tatt mener Lise at nyhetsmedier må «tjene en bedre funksjon i samfunnet enn det de gjør nå».

Informantene kombinerer også innholdskritikken med en kritikk av den kommersielle modellen de opplever at mediene styres etter. David mener «økonomisk spill og markedsspill» ligger bak

mangelen på relevant innhold. Aviser er «selgere» som tar i bruk «salgstriks», forteller Johanne. Hun mener å gjenkjenne et slikt triks i form av spalteplass tilegnet f.eks. Justin Bieber, noe hun forteller at går på bekostning av viktige politiske saker. Petter opplever at kjendisfaktoren også lever gjennom populariteten til f.eks en sak om at Kjell Inge Røkke har kjøpt seg ny båt. Han forklarer at «folk liker å lese om luksus», og at de kan «drømme seg litt vekk» gjennom den typen innhold. Til forskjell er det ikke en stor sak av «Gunnar har kjøpt seg en ny spade (...) du kan ikke drømme deg vekk til spaden til Gunnar». Slike saker kan trolig beskrives som mindre samfunnsrelevant enn andre, men med et høyere potensial for generering av inntekt. Imidlertid mener Thomas at også saker om dagligdagse voldshendelser og voldtekt brukes som salgstriks. Når saker som dekker slike hendelser ikke diskuterer de som et overordnet tema, mener han at det bare handler om å «selge klikk». Blant de som er kritiske til den kommersielle modellen er det imidlertid også forståelse å spore. Johanne forteller at «med så mange aviser så er det nødt til å bli sånn i kampen om å få lesere», og Petter mener nyhetsmediene ikke har et valg, «de må bare skrive om det som interesserer folk».

Som Johanne er inne på kan en mulig effekt av en slik kommersiell modell være at viktige saker blir underrapportert. Höijer (2004:513) peker på at det er moralske koder som danner ansvarsgrunnlaget for denne dekningen, men hun legger også til at nyhetsmedier er selektive i hvilke av offrene de viser (ibid.:516-517). Den antatte salgbarheten til det «ideelle offer» knyttes til faktorer som kjønn, alder, og etnisitet. Ole mener noen kriger eller konflikter ikke dekkes når det «ikke har så høy kommersiell verdi å rapportere om det», for eksempel når det er fjernt fra oss, en tanke som deles av Nora og Lise. Denne fjernheten behøver ikke være i geografisk forstand, men kan kanskje knyttes til mangelen på et «ideelt offer».

5.4.3 Hvilke nyhetsmedier er dårlige og hvilke er gode?

Informantene har et relativt tradisjonelt syn på *hvilke* nyhetsmedier som er gode, og som vi har sett tidligere kan dette knyttes til et like tradisjonelt syn på *hva* som gjør nyhetsmediene gode. Dette kan problematiseres, ettersom man ikke kan vite nøyaktig hva som gir denne forståelsen. Er det på bakgrunn av egen erfaring, gjennom samfunnslære, eller gjennom innflytelsesrike personer i deres omgangskrets at disse meningene oppstår? Variasjonen i hvilken eksponering informantene har hatt for nyhetsinnhold i løpet av livet sitt er stor, likeså er variasjonen i utdanningstype, samt variasjonen i tilgangen på opinionsledere. Dette gjelder for alle de tre typene studiet skisserer: de lidende, de frakoblede, og de strategisk unngående.

Som tidligere nevnt trekker informantene som regel frem nettaviser når de eksemplifiserer hva det er som feiler nyhetsmedier, og det kom frem at mye av kritikken handler om

kommersialiseringen av nyhetsmediene. Særlig VG og Dagbladet trekkes frem som «håpløse» (Geir), «søppel» (Thomas), og «det verste» (Lise). Geir mener de er blitt «mer Se og Hør (...) det er noe du kjøper når du vil underholdes». Noen mener også at Aftenposten har «degradert til å være akkurat sånn som de to andre (VG og Dagbladet)» (Thomas), ettersom de også «poster bare banale saker» (Geir). I det hele tatt er gjennomgående mye «copy-paste» (Geir).

Aftenposten får imidlertid godkjent av Hilde. Andre aviser og kanaler som blir omtalt i positive ordelag er Dagens Næringsliv (Petter), Bergens Tidende (Hilde), Dag og Tid (Nora), Morgenbladet (Geir), A-Magasinet (Geir), D2 (Geir), NRK (Geir og Nora), og BBC (Thomas).

Det finnes et viktig unntak fra denne inndelingen i gode og dårlige nyhetsmedier. Selv om flere av informantene opplever NRK som en seriøs tilbyder av journalistikk, er Lise uenig. I dagene før intervjuet bestemte hun seg for å forsøke og se på Dagsrevyen, men hun ble skuffet over det journalistiske nivået. Hun følte i at programmet var både nedlatende og fordummende, og at journalistene «gjør seg selv dum» og stilte «dumme spørsmål».

Jeg synes jo det er utrolig platt journalistikk, og, jeg hadde virkelig forventet, liksom, at jeg skulle bli mere opplyst person, da, av å se på Dagsrevyen, og det føler jeg ikke. Jeg føler som om det var, på en måte, litt sånn bortkastet tid. Eh, fordi at de lager det som en underholdning, de, de legger det opp på samme måte som de legger opp Master Chef, eller noe sånt. Med at det skal bli noe spennende til slutt, og, og hva kommer folk til å like og se.

I stedet for Dagsrevyen ønsker Lise å trekke frem et annet nyhetsprogram på NRK som hun mener fremstiller nyhetsinnhold på en tilfredsstillende måte, nemlig Super-Nytt. Lise, som Nora og Hilde, ønsker blant annet at nyhetene skal være varsomme med bildebruk relatert til krig og katastrofer, noe hun mener Super-Nytt gjør godt. «Man må være mer skånsom når man lager TV til barn, men de forteller det som har skjedd i verden da, på en nøktern måte.» Dette finner man igjen i NRK-plakaten (2015) der NRK ilegger seg selv et ansvar om å skjerme barn for skadelige former for innhold. Foruten oppfordringen om hensyn til ofre og pårørende gjennom VVP punkt 4.6 er det imidlertid ingen lignende normer som omfatter nyhetsdekning og medieinnhold for det allmenne publikum.

5.5 Nyheter overalt

Selv om informantene ikke selv følger med på nyheter er ikke det ensbetydende med at de er uvitende om hva som foregår i nyhetsbildet, eller at de lever i en boble. Flere opplever at nyheter er

overalt, og at de får nyheter både fra delt innhold i sosiale medier, og som innslag i daglige samtaler med venner, familie, og kolleger. Noen typer mediebruk gir også bedre muligheter for et innblikk i debatter om samfunnsproblemer, eller analyser av tegn i tiden. Gjennom de bevisste og tilfeldige måtene som nyheter og samfunnsinformasjon opptrer i informantenes dagligliv føler flere av informantene at nyhetsbehovet deres oppfylles. Dette minner om Zallers (2003) tanke om at nyhetene gjennom en alarmfunksjon skal kunne nå ut til alle borgere i et samfunn. Gjennom å delta i ulike kulturelle sfære vil man også kunne delta i en deliberativ tradisjon, og dermed forstå hvordan demokratiet fungerer, mener Gripsrud (2009). Imidlertid vil ikke alle deler av kulturen bringe med seg like grader av politisk informasjon, og heller ikke like ofte, slik Couldry et al. (2007:187) påpeker.

Mens nyhetsinformasjon oppleves som allestedsnærværende, benytter informantene muligheten til å anskaffe informasjon fra alternative kilder i ulik grad. For eksempel i forbindelse med valg nevner flere en økning i aktiv oppsøking av disse kildene. Lik Woodstocks (2014) informanter forteller de at andre kilder enn nyhetene gir mer relevant informasjon, samtidig som de stoler mer på de enn på nyhetsmediene. Dette minner om tostegshypotesen og opinionsledenes rolle i ervervelsen og analyseringen av politisk informasjon (Katz og Lazarsfeld 1955). Et relevant forhold er at tilgangen på opinionsledere og/eller nyhetsjunkier ikke er lik over hele utvalget. Informantenes sosiale nettverk spriker fra venninnegjenger som mest snakker om private forhold (Maren), til en lunsjgjeng som ofte diskuterer samfunnsproblemer (Ole). Med et annet ord kan man også kalle dette ulik tilgang på praksisfellesskap (Couldry et al. 2007:14), som er et område der en borger kan lære om verdien av et aktivt borgerskap. Diskusjonen av nyhetsinformasjon kan være et ledd i å bygge et slikt praksisfellesskap. De frakoblede forteller at nyhetsinformasjon ikke er særlig tilstedeværende i samtaler med venner, mens jeg har inntrykket av at det er tilstede i større grad hos flere innenfor de to andre typene. Likevel er det viktigste fellestrekket at muligheten for å få nyhetsinformasjon er tilstede hos alle, og få gjør bevisste grep for å fjerne seg selv fra resten av samfunnet.

5.5.1 Hvordan får de med seg nyheter?

De fleste informantene nevner Facebook som en kilde til informasjon, og som et sted der de kommer over nyheter. Imidlertid er det andre, som Nora, som bevisst fjerner venner fra «newsfeeden» sin nettopp fordi de deler nyheter. Også venner, foreldre, og arbeidskolleger nevnes som mer eller mindre vanlige kilder til nyheter, i tillegg til informasjon fra interesseorganisasjoner. Informantene tenker nyheter er «overalt hvor man er» (Johanne), og at man behøver ikke å følge avisen for å få nyheter (Petter). Lise føler at hun «får med seg det som er verdt å få med seg». Også

her kan man gjenkjenne Zallers (2003) påstand om at dersom dekningen er intens nok, eller langvarig nok, vil den etterhvert gjennomsyre andre medier.

Slik Downs (1967, referert i *ibid.*:119) mente den rasjonelle borgeren vil søke ut informasjon gjennom et nettverk av kilder, ikke ulikt hvordan David beskrev sin relasjon til nyheter i forrige kapittel. Også Ole forteller at han bruker folk rundt seg som et «filter». Han virker å benytte seg i utstrakt grad av sitt sosiale nettverk, og får nyheter gjennom venner og kollegaer som er politisk interessert og sosialt engasjert.

Jeg oppsøker de som sin mening og intellektuelle (humrer) kapasiteter jeg respekterer på forhånd, ehm, i andre emner for å høre deres meninger basert på det valget man står ovenfor, i stedet for å gå til en kilde som (...) eksisterer et stykke mellom...personlige meninger til de som utformer beskjedne, til kommersielle interesser, og selvfølgelig folk jeg ikke kjenner og ikke vet om, eh, meningene og...argumentene deres holder vann, da. Jeg har lyst til å få den informasjonen fra noen jeg stoler på.

Samtidig er han oppmerksom på at argumentene som presenteres i lunsjdiskusjonene antakelig er de samme som blir presentert i mediene. Det handler ikke nødvendigvis om direkte mistillit til pressen, men usikkerheten gjør at han skyr vekk fra de.

Gjennom Oles lunsjdiskusjoner forekommer det altså aktuelle saker, og dermed politiske saker. Ole trekker frem særlig en hendelse som utgangspunkt for flere samtaler. Som tidligere nevnt ble 2014 døpt til popfeminismens år av Dagens Næringsliv (Larssen 2014). Også i spillmiljøet var feminisme et tema gjennom diskusjoner om kvinnelige spillkarakterers utseende og rolle i spill. Spillutviklerne Zoe Quinn og Brianna Wu, og kulturkritikeren Anita Sarkeesian sto i spissen for denne debatten. Reaksjonene fra deler av spillmiljøet i det som etterhvert ble omtalt som «Gamergate» var svært kontroversiell, ettersom det haglet med trakassering og trusler mot de tre kvinnene. Som spillinteressert oppholder Ole seg på flere av nettsidene som var sentrale i debatten, og han fulgte den med stor interesse. Dette er ikke første gang han opplever at det dukker opp diskusjoner samfunnskritiske innspill gjennom debatter om spill og design. Det virker slik sett som om akkurat denne kulturelle sfæren inneholder muligheter for å gjøre demokratiet til en «levd erfaring», slik Gripsrud (2009) påpeker.

Imidlertid bruker de færreste av informantene disse potensielle kildene med et bevisst mål om å få kunnskap om nyheter. Maren, Johanne, Geir, Thomas, og Petter sier alle at nyhetsdiskusjoner ikke er en stor del av hverdagen deres. Dette åpner opp for at kunnskapshull kan

forekomme, og samtidig kan det være med på å minke effekten av Zallers (2003) «Burglar alarm». For eksempel forteller Petter at det gikk flere måneder før han oppdaget nyheten om den voldsomme tsunamien som traff Thailand i romjulen 2004. Riktignok var både Petters medievaner og mediesituasjon annerledes på det tidspunktet. Imidlertid tenker Ole at dersom man signaliserer at man ikke er interessert i nyheter, vil det kunne begrense muligheten til å få med seg nyheter. Flere av informantene som oppholder seg i sosiale grupperinger der nyhetsinformasjon til tider diskuteres, forteller at de har gitt nettopp slike signaler til vennegjengen, slik som Nora. Til tross for bevisstheten rundt dette føler Ole at dersom nyhetsinformasjonen «er viktig nok så dukker det opp, og vil bli diskutert». Ut i fra dette kan man tenke seg at det i hovedsak er de mer «dagligdagse» politiske nyhetene en ikke-nyhetsleser har mindre sjanse til å få med seg, uavhengig av de grove grupperingene skissert over.

5.6 Nyheter som norm og plikt

Vi har sett at mens mange forteller at nyheter er viktige for demokratiet, opplever de samtidig at nyhetsmediene ikke oppfyller sin demokratiske funksjon. Indirekte kan dette bidra til å legge mindre trykk på de for å lese nyheter, og det er også få av informantene som ser kontinuerlig nyhetslesing som en borgerplikt. I stedet beskrives nyheter som viktig i sammenheng med å stemme ved valg, og noen tar også grep for å opplyse seg i forkant av valg. De beskriver dermed et borgerideal som ligger nærmere Strömbäcks (2005) beskrivelse av et «competitive democracy», enn det flere retninger innenfor demokratisk teori tradisjonelt gjør. Denne modellen forutsetter at borgerne har meninger og kunnskap om politisk debatt og styrende parti, men det er tilstrekkelig å få denne informasjonen gjennom å overvåke nyhetsbildet, lik Schudsons (1998) «Monitorial Citizen».

Dette betyr ikke at det ikke eksisterer et samfunnsengasjementet blant informantene. Imidlertid er engasjementet sterkt tilknyttet den spesifikke delen av samfunnet de oppholder seg i, enten via utdanning eller livssituasjon, heller enn generelt rettet. Et trekk som minner om W. Lance Bennets (1998:75) beskrivelse av et engasjement som vender seg innover. Mens sakene for det meste angår de selv, er det også riktig å si at de er samfunnspolitiske saker, selv om de ikke nødvendigvis snakker om de slik. Også i denne sammenhengen skiller de frakoblede informantene seg fra resten, med lavere grad av engasjement og opplevd mulighet til å bidra. Informantene er med andre ord både politisk interesserte og uinteresserte, som minner om Shehata et al. (under publisering), som finner nyhetsunnavvikelse innenfor begge disse gruppene. Samtidig nyanserer dette Putnams (2000) og Wollebæk og Selles (2003) funn av lavt engasjement som korrelerende med lav nyhetslesing.

Slik Blekesaune et al. (2010) fremsatte, vil en nyhetslesende majoritetskultur kunne bidra til at ikke-nyhetslesende stigmatiseres. Flere opplever reaksjoner på sitt lave nyhetsbruk, og senere skal vi se at noen av informantene også opplever skamfølelse knyttet til andres perspektiv. Til tross for at flere har opplevd å få reaksjoner på medievanene sine føler få at det er noen form for ulempe i hverdagen, heller ikke sosialt. Reaksjonene kommer oftere for de som oppholder seg i et miljø der det finnes samfunnsengasjerte mennesker, men i liten grad hos de som ikke naturlig snakker om samfunnsspørsmål med venner. Det er tegn til at de frakoblede også i større grad bruker mer tid med likesinnede, men det er viktig å påpeke at informasjonen om informantenes omgangskretser er mangelfull.

5.6.1 Rolle og plikt som borger

Når informantene blir spurt om hvilken rolle, eller hvilke plikter de føler de har i samfunnet, er det få som umiddelbart nevner nyhetslesing i sammenheng med dette. Heller enn nyhetslesing, kobles borgerrollen sammen med det å stemme ved valg, betale skatt, være lovlydig, kildesortere, reise kollektivt, og være en bevisst forbruker.

Petter arbeider tett med mennesker i en vanskelig situasjon i sin jobb, og føler han gjør sin del allerede uten at han behøver å involvere seg utenom. Han mener den norske stat stiller flere krav til borgere i dag enn før. Hele livsmønsteret er normbelagt, fra oppvekst, til «utdanning, fast jobb, hus, bil, og barn», og han har opplevd eksempler på lidelser knyttet til disse kravene i arbeidet hans. Han sier:

Den største grunnen til at folk detter ut og sånn er jo fordi de føler at ikke de kan følge normen, og at de blir sett ned på på en eller annen måte. Hvis du er 28 år og ikke har ferdig utdanning, og ikke har noe bra betalt jobb, liksom, jobber i kassa på Rimi, så. Hvis du ikke selv føler at du gjør en verdifull jobb på en måte, så, da kommer de her psykiske problemene som vi har så masse av. Det er jo helt vanvittig. Alle har jo en, en eller annen diagnose hvis du bare kikker nøye nok, liksom, i dagens øyne.

Normene som nevnes av Petter her er trolig de samme kravene Nora nevnte tidligere at hun ikke liker. Kravene opplever hun at retter seg mot uviktige ting, som er en del av en samfunnsutvikling hun ikke liker. Heller enn å følge disse kravene trekker hun seg tilbake, og fokuserer i stedet på kravene hun har til seg selv.

To av informantene har et syn på plikter og normer som inkluderer mer enn hva de andre

nevner. David mener man er pliktig, eller i det minste har insentiver til å benytte seg av ytringsfriheten. Ole er den eneste som selv nevner nyhetslesing i sammenheng med plikter. Han mener man har et «moralsk ansvar» og man er «pliktig» i å følge med når det er en krig eller katastrofe av et visst omfang, slik også Boltanski (1999) påpeker. På et tidspunkt begynte Ole å informere seg selv om, og støtte arbeidet som gjøres av hjelpeorganisasjoner, i sammenheng med opplevelsen av en slik plikt. Han forteller videre om at det er krav om å ha «en positiv effekt på samfunnet» utenom det som gagnar han selv. En slik pliktfølelse er noe «mentalt sunne folk kjenner på i ny og ne, og noe av det som driver oss». Denne sosiale plikten og ansvarsfølelsen som et system, mener Ole i en viss grad fungerer. Slike utsagn kan føres inn i demokratiteorien omkring borgerrollen, og sammenlignes med Dewey (1946, referert i Wyatt 2010), som hadde høye forventninger for borgernes bidrag til samfunnet. Oles utsagn tar også opp Schudsons (1998:308-311) bekymring for at forflyttelsen av ansvar til kampen om borgerrettigheter kan gjøre borgere til egoister, heller enn altruister i en slags rettighetsindividualisme. Imidlertid er ikke Ole overbevist om hvorvidt han enda bidrar i samfunnet. Han ser fremover og sier: «Men jeg kan leve med det nå fordi jeg føler at jeg bygger opp mot det, at det er noe jeg jobber i mot.»

Mens flere forteller at de er usikre på hvordan de kan bidra til samfunnet, utover det å være en vanlig borger (Geir og Johanne), er det andre som snakker om arbeidssituasjonen som en god mulighet til å bidra. Felles for disse er et syn på at nyheter ikke kan bidra til dette arbeidet på noe vis, utenfor hypotetiske situasjoner. Thomas planlegger å starte et IT-selskap, og med det skape både arbeidsplasser og tekniske løsninger for bedrifter. Han sier:

Jeg har laget et program (...) det brukes av ca. tusen personer. Og mitt neste mål er å lage noe som brukes av en million. (...) Jeg har bare lyst til å endre folks hverdag, jeg har lyst til å bidra til at hverdagen i bedrifter blir bedre.

Som tidligere nevnt har Thomas måttet gjøre tydelige prioriteringer i tidsbruk, og i disse utsagnene kan man lese at hans mål finner grobunn i et like tydelig samfunnsengasjement. David kan på flere måter sammenlignes med Thomas, blant annet ved at de har tydelige mål. Mens Thomas snakker om å hjelpe andre, forteller David mer om at han er opptatt av «personlig utvikling» og at han skal bli bedre i det fremtidige arbeidet sitt. Mens sluttresultatet kan bli likt er uttrykksformen ulik. Schudsons overnevnte bekymring for fremveksten av en egoistisk borger kan føre både til optimisme og pessimisme i møtet med disse to.

5.6.2 Politisk involvering og engasjement

På samme måte som det er kultur for nyhetslesing i Norge (Aalberg et al. 2013), er det også kultur for å stemme ved valg (SSB 2015), men som vi så tidligere har valgoppslutningen sunket betraktelig siden slutten av 80-tallet (Bergh 2013). Geir mener mange «kanskje later som om de er interessert i politikk», og at de stemmer nettopp fordi det er tradisjon for det i Norge. Andre, inkludert han selv, mener han «lar det skure og gå» ettersom de merker at det går bra med landet. Slik vi har sett måles tilliten til staten svært høyt i Norge sammenlignet med andre land (Skirbekk 2012:12). Imidlertid forteller Geir også om en avmaktsfølelse relatert til en erfaring med at politikere ikke holder det de lover. Han føler det skal mye til å få store politiske omveltninger i Norge, og at ikke han «som enkeltperson kan gjøre så mye annet enn å prøve og lese partiprogrammet og stemme riktig». Morrisett (2003, referert i Couldry et al. 2007:193) peker på at de som ikke har tiltro til at staten følger opp tilbakemeldingene de får, heller ikke vil involvere seg i politikken. Geir vedgår at det å stemme har lav prioritet for han, og han stemte heller ikke ved stortingsvalget i 2013. Historisk peker flere på mistillit som potensielt fremmede for borgerrettigheter (Schudson 1998:301) og avholdenhet fra å stemme fremmes også som en dyp form for protest (Wollebæk og Selle 2003:89). Geir tenker også at hans mangel på engasjement er en form for stille protest, er han også kritisk til sitt eget perspektiv: «En bør jo ikke tenke sånn, en bør jo absolutt prøve å gjøre noe med det.» Utenom personlige fotoprojekt rettet mot miljøspørsmålet nevner ikke Geir noen direkte form for engasjement i samfunnsspørsmål.

Kombinasjonen av disse to perspektivene, der det ene innebærer tillit til hvordan samfunnet fungerer, og det andre forteller om mistillit mot politikere og systemet, kompliserer diskusjonen. Muligens kan det være fruktbart å trekke inn Bhikhu Parekh (1993, referert i Wyatt 2010:86), som peker på at blant borgerne i et demokratisk samfunn vil de som føler seg tilknyttet samfunnet søke å bidra til å opprettholde det og forbedre det der de ser behov. Slik Geir beskriver seg selv virker det som om tilknytningen til samfunnet kan være lav, og at han ikke kan identifisere seg med det som foregår. Han forteller at han føler samfunnet er i ferd med å forkaste tradisjoner som han ønsker å beholde, deriblant yrkesstolthet. Han opplever at det slurves mye, både i politikken og journalistikken, men også i annet fagarbeid. En mulig forklaring på dette er ifølge han at «folk har en tendens til å velge det letteste og minste motstands vei».

I avsnittene over fremsatte Geir to teorier som man kan finne spor av blant andre informanter. Den første omhandlet at nordmenns motivasjon for å stemme delvis er styrt av selve tradisjonen for å stemme. Tidligere fortalte Maren at hun ikke helt visste hva hun stemte for, men gjorde det likevel fordi det var en «greie at man må stemme». Når Blekesaune et al. (2010:13-14) hevder at ikke-nyhetslesere kan bli stigmatisert i et land med høyt nyhetskonsument er det ingen grunn

til å tro at ikke det samme gjelder ikke-stemmende, og at dette igjen kan bidra til et press. Johanne har kun stemt én gang, og hun forteller at det kun var et opplevd press som brakte henne til valglokalet. Lik Maren mener hun det ligger forventninger i samfunnet til at man skal kunne noe om politikk. Imidlertid føler hun at det er vanskelig å se forskjell på partiene, og hun uttrykker forvirring rundt et valgsystem der man stemmer på et parti, men der det er sannsynlig at de vil komme i regjering med andre parti. En slik forvirring henger trolig sammen med lav kunnskap om det politiske systemet.

Den andre delen av Geirs teori fortalte at det til dels oppstår et lavt politisk engasjement fordi folk er fornøyde med landets tilstand. Også her gjenspeiles teorien i Maren, som ved stortingsvalget i 2013 stemte på de som styrte, ettersom hun var fornøyd med situasjonen. Heller ikke Petter føler et behov for forandring. Han mener det er «en trygghet å være norsk», men dersom tryggheten ikke ville vært like sterk tenker han at det kunne fått han til å følge mer med. Han forklarer: «Når man ikke er fornøyd med hvordan ting er så har man lyst til å gjøre en forandring.» Med andre ord mangler det klare insentiver til å følge med. Som tidligere nevnt har Petter også opplevd vanskeligheter med mengden informasjon som må til for å forstå politikken, og han har aldri avgitt stemme ved stortingsvalg. Imidlertid føler også han at han burde sette seg bedre inn i politikken.

Stemmegivning og eventuell informasjonsinnhenting i forkant av valg varierer. Lise forteller at hun normalt stemmer ved valg, og at hun aktivt forsøker å få med seg det viktigste i forkant. En dag oppdaget hun imidlertid at det var kommunevalg uten at hun hadde fulgt med. Hun husker hendelsen som svært traumatisk:

Plutselig var det valgdag, og jeg tenkte «shit, hva skal jeg stemme på?». Jeg har ikke fulgt med på valget, det er helt krise. Jeg har aldri, liksom, sett på meg selv som en person som ikke har fulgt med på valget. Jeg skammet meg veldig mye.

Til tross for mangelen på informasjon valgte hun å stemme. Imidlertid føler hun noen ganger at det å avgi stemme føles litt meningsløst når man ser resultatet. For eksempel reagerte hun med tårer da hun så at høyresiden gikk seirende ut av stortingsvalget i 2013. Hun sier: «Jeg synes det er helt grusomt å tenke på at for eksempel Solveig Horne er, liksom, minister for, for min sønn.»

Den politiske involveringen er altså svært forskjellig blant informantene når det kommer til generell politikk. Imidlertid er det et større engasjement rundt saker som i større grad angår de selv, og i disse tilfellene er informantene aktive i å ta til seg informasjon som er nødvendig, en strategisk oppsøkende adferd. Johanne føler at «vi er veldig opptatt av oss selv», og hun tenker at det kan bli

et problem senere.

Hvis ingen skal bry seg om noe felles, bare for det, eller, bare for det man går seg selv, liksom, så blir det jo. Vi blir jo verdens største egoistiske land (ler). Og Norge er vel kanskje kjent for å være litt sånn allerede. Sånn jeg, meg, og meg.

Benedict Anderson (1991) så mediene som svært sentrale i nasjonsbygging gjennom dannelsen av «imagined communities», fellesskap som skapes langt utover det kommunikasjon ansikt til ansikt har mulighet til. Dersom medieinnholdet befolkningen tar inn over seg i økende grad er rettet inn mot individualistiske behov, heller enn samfunnsanliggende, slik Johanne tenker, kan man samtidig argumentere for at bindingene i det imaginære samfunnet kan svekkes.

En slik selvopptatthet pekes på som en fare av også Schudson (1998:311). Imidlertid mener han også at kampen for like rettigheter og sosiale endringer har vært særdeles viktig for samfunnets utvikling (ibid.:308-311). I noen tilfeller er det tydelig at de positive sidene ved rettighetskamp og sosiale endringer fungerer bedre i sammenheng med egeninteresse. Vi så tidligere hvordan Nora både interesserte og direkte involverte seg i miljødebatten, med bakgrunn i en uttalt kjærlighet for naturen. Også i Lises situasjon kan man kjenne igjen disse to sidene. Hun var politisk aktiv og satt i et kulturråd for ungdom frem til hun ble gravid, og senere måtte prioritere barnet hennes. Det har gjort at hun følger med på sider som jobber med utviklingshemmedes rettigheter i Norge og i utlandet. Hun har også forsøkt å engasjere seg i den offentlige bevisstheten rundt hennes barns situasjon, blant annet ved å legge ut bilder på Facebook. Hun sier: «Jeg vil legge ut bilder av han fordi jeg vil ikke at alle bildene av barna som blir lagt ut skal bare være av de «perfekte» barna.» Engasjement har altså funnet utløp i nye medier, en forflytning som Bucy og Gregson (2001, referert i Ksiazek et al. 2010:564) påpekte og så som sannsynlig, om enn med andre insentiv. Slik Schudson (1998:295) peker på kan politisk handling også finne sted andre steder enn på rent politiske områder, og Lise føler at hun bidrar gjennom aktiviteten på Facebook.

Mens flere har lav interesse for politikk generelt, er det andre som skiller mellom lokalt og nasjonalt anliggende politikk. Thomas syns lokalsamfunnet er «mye mer interessant», og at lokale nyheter trolig er mer relevante ettersom diskusjonene «påvirker folk direkte» rundt han. Thomas har tidligere brukt tid på å oppdatere seg på lokale nyheter i forbindelse med et sterkt engasjement i studentdemokratiet ved sitt universitet.

Jeg lærte meg det jeg trengte å kunne om type kunnskapsdepartementet, om hvordan alt, hele utdanningsnorge fungerte (...) det appellerte mer til problemløseren i meg,

for da kunne jeg sette meg dypt inn i et felt og gjøre en forskjell.

Det innebar også å følge med i regionalavisen da den i en periode trykket flere debattinnlegg om utdanning. Thomas og David minner om hverandre her, da David også brukte tid på å forstå systemet som lå bak finanskrisen inntil sakens utvikling roet seg ned. Imidlertid hadde Thomas sin informasjonsinnhenting en mer umiddelbar praktisk nytte. Gjennom arbeidet med studie arbeidet bidro han til forbedringer i tekniske løsninger. Nytteperspektivet kan også skimtes når Thomas sier at dersom han i fremtiden f.eks. skulle jobbe med IT-løsninger for et mediehus, ville han nok en gang hatt et insentiv til å følge med på nyhetsnettsteder, også dette en tanke han deler med David.

Hvilken nytte informasjon har for Thomas er tydelig relatert til skiftende situasjoner, og han viser evne til å omstille seg. En konfliktsituasjon i et annet land førte til en stressende situasjon for en han arbeidet med. Han begynte å følge med på situasjonen. Han sier: «Jeg gjorde et lite unntak der da. For å liksom vite hvordan dagsformen hennes var (...) fordi jeg bryr meg om henne». Altså stammet ikke denne nyhetslesingen fra et samfunnsengasjement, men fra et personlig forhold. Thomas mener imidlertid at nyheter om en krig sjeldent vil ha samme nyttverdi som nyheter om lokale problemer, ettersom lokale saker påvirker menneskene rundt han oftere.

5.6.3 Hvordan reagerer andre?

Flere av informantene har fått reaksjoner på at de ikke følger med på nyheter. Imidlertid er reaksjonene sjeldne, uvanlige, og enkeltstående hendelser, mer enn systematiske tilfeller. Stigmaet som vedvarer stammer i større grad fra tanker om hvordan andre potensielt kunne reagert, uten at det nødvendigvis er basert på negative erfaringer. Reaksjonene informantene har hørt varierer fra overraskede spørsmål som «har du ikke hørt om det? Følger du ikke med på nyhetene?» (Geir) til mer «aktivt aggressive reaksjoner» som etterhvert går over til «mer passive, fortvila kommentarer» (Ole). Slik vi så bemerket både Maren og Nora en kommentar under utlysningen etter informanter på Facebook. Det eksisterende stigmaet gjør at Nora ikke forteller at hun ikke følger nyheter fordi man blir sett på som «litt rar og utenfor». Maren føler andre tenker at man ikke har blitt voksen, og at man ikke bryr seg, selv om det ikke behøver å være tilfellet.

Thomas husker godt en situasjon der han ble konfrontert om sitt lave nyhetsbruk. Under en diskusjon om en nyhetssak var det en som reagerte på at Thomas ikke kjente til den. Hun sa: «Det er umulig å ikke få det med seg hvis du leser nyhetene.» Thomas svarte: «Ja, jeg leser ikke nyhetene.» Hun svarte: «oi, men jeg har bestemt meg for lenge siden å ha prinsipp om å ikke ha venner som ikke er opplyst». Thomas følte seg truffet:

For det var sånn «ikke opplyst? Unnskyld meg, hva er det det skal bety?», eh, og jeg skjønner jo hva hun mener, det er ikke det, men det bare, jeg vet ikke, det var sånn vi kom inn i en lang, lang diskusjon om hvordan disse tingene hun leste og de tingene vi diskuterte og alle diskusjonene de hadde egentlig endret hverdagen deres, og påvirket hverdagen deres. Og personlig synes jeg ikke de klarte å komme opp med noen sterke argumenter for hvorfor det var så viktig. Det var bare den der gode, altså, de bare, det endte så ofte med at de sa «men det er så viktig» og så spurte jeg «hvorfor?» også klarer de virkelig ikke å svare godt på det.

Etter den situasjonen bestemte han seg imidlertid for å være mer restriktiv med hvem han forteller at han ikke leser nyheter til.

Ole har også opplevd å bli «konfrontert» og «direkte dømt», noe han syns var ubehagelig. Imidlertid har ikke ubehaget vært så sterkt at han har villet forandre seg. Samtidig har han følt på en skyldfølelse for at han «ikke er en mer aktiv observatør» og en «mer effektiv deltaker», selv om han tenker at det er et balansestykke. Manglende handling fører altså til moralske komplikasjoner i dette tilfellet, som minner om det tiltenkte reaksjonsmønsteret Boltanski (1999:20-21) fremhever i sin analyse av nyhetsdekning av lidelse. Samtidig er det likheter i Höijers (2004:523) studie av konfliktdekning og de fire ulike typene medfølelse hun fant, der én av de omhandlet skamfølelse over ens egen manglende involvering. Som vi har sett tidligere blant de lidende er dette perspektivet relevant for deres reaksjon på bildene. I dette tilfellet er imidlertid ikke eksponering for bildene, men mangelen på de som fører til skamfølelsen.

Skamfølelsen nevnt av Höijer (2004) er også tilstede hos Lise, men til forskjell fra Ole er den her relatert til de andres blikk på seg selv heller enn ens eget. Det å ikke lese nyheter «viser at man er en person som ikke bryr seg», og hun ønsker ikke å bli assosiert med det stereotype bildet hun tenker at mange har av en som ikke leser nyheter. Hun beskriver dette bildet som «trygda folk som går med joggebukse, (...) kanskje de er litt deprimert og går på lykkepiller, og stemmer FrP». Hun fortsetter: «Den personen jeg ser for meg er ikke den personen jeg vil være (...) jeg ser på meg selv som en veldig samfunnsengasjert person.» En person som er opplyst, som følger med, som jobber med mennesker, og er opptatt av kultur. Slik vi så tidligere opplevde hun det traumatisk da hun oppdaget at hun ikke hadde fulgt med på kommunevalget, trolig knyttet til denne redselen for bli stigmatisert. Ettersom hun tror andre også deler hennes fremsatte stereotypi av en ikke-nyhetsleser, tenker hun at å fortelle at en selv ikke leser nyheter er en «sånn ting man ikke skal si».

5.6.4 Finnes det ulemper?

Ingen av informantene opplever at deres lave nyhetsbruk er til et stort hinder for de i hverdagen. Den som legger mest tyngde i opplevelsen av en ulempe er Hilde som tenker at hun går glipp av informasjon som kan være med på å gjøre henne «til et mer reflektert menneske». Flere av informantene nevner mindre ulemper, oftest relatert til sosiale interaksjoner. De kan tenke seg at man kan falle utenfor samtaler. Imidlertid er det få av informantene som faktisk forteller at de har opplevd slike tilfeller, og det oppfattes i liten grad som et problem. De viser til at samtaler om nyhetssaker sjeldent dukker opp i vennegjengen.

Thomas så for seg at det ville være en større ulempe sosialt enn det det ble. En endring i studieretningen gjorde at han gikk fra å oppholde seg med samfunnsvitere og humaniorastudenter, til å oppholde seg med ingeniører. Samtaler om nyheter, politiske partier, meninger, og religion foregår langt oftere over kaffen på førstnevnte enn sistnevnte, ifølge han. Mens han opplever at de fleste av ingeniørene også leser nyheter, så har de ikke tid til å ta «en times diskusjon om hva som skjer på Gazastripen i år». Han sier: «Dersom jeg hadde havnet i diskusjoner som hadde med nyheter å gjøre så hadde det vært insentiv til å lese.»

5.7 Oppsummering

I dette kapitlet har informantutvalget bidratt til en nyansering av diskusjonen omkring de tre typene vi så i kapittel 4. Vi så at lidelsesperspektivet kan knyttes til en følelse av motløshet ovenfor grusomheter i nyhetsbildet, erfaring med depresjonstilstander i livet, og et plutselig brudd på stabilitet og livssituasjon. De frakoblede har gjerne en lav interesse for politikk, enten som følge av en manglende opplevd relasjon eller relevans til politikken. Dette siste punktet kan også gjenkjennes blant de strategisk unngående, men her uttrykkes det i større grad med utgangspunkt i et nytteperspektiv, heller enn et interesseperspektiv. Denne siste gruppen peker også på tidsbegrensninger. Som nevnt innledningsvis er ikke typene fullstendig separert fra hverandre, og informantene gir ofte flere enn én forklaring på deres lave nyhetsbruk.

Informantene reproducerer i stor grad beskrivelsen av nyhetsmedier som verdifulle for demokratiet, og som bidragsytende til den opplyste borger. Imidlertid pekte flere av de et mislighold av disse verdiene, og så problematisk på utviklingen av nyhetsmedier i dag. Klikkjournalistikk, såvel som politisk journalistikk fikk kritikk for både form og innhold. Videre så vi at flere av informantene føler de får med seg når det skjer store nyheter.. Særlig ettersom sosiale medier i ofte brukes til spredning av nyhetsstoff har det blitt vanskelig å unngå nyheter fullstendig i hverdagen. Trolig kan dette sees i sammenheng med at informantene i liten grad ellers forsøker å stenge seg ute fra resten av samfunnet. Relatert til rollen som demokratisk borger så vi at det var få som opplevde

nyhetslesing som en del av den, foruten i forbindelse til valgperioder. Heller enn nyhetslesing så flere av de andre muligheter til å bidra i samfunnet, og engasjerte seg også på de måtene de beskrev. Det var minst aktivt samfunnsengasjement å spore blant de frakoblede, altså de med lav preferanse for nyheter, slik også flere studier peker i retning av (se f.eks. Wollebæk og Selle 2003; Prior 2005; Ksiazek et al. 2010). Til slutt fant vi at flere av informantene hadde opplevd stigmatiserende kommentarer, eller tenkte at samfunnet potensielt kunne se ned på de på bakgrunn av deres lave nyhetsbruk. Imidlertid var det få av de som opplevde dette som en klar ulempe i forbindelse med deres nåværende situasjon.

Kapittel 6: Oppsummering og konklusjon

I dette studiet har følgende tre spørsmål ligget til grunn: (1) *Hvordan reflekterer 25-30-åringer med lavt nyhetsbruk rundt sin relasjon til og bruk av nyheter?* (2) *Hvilket syn har de på nyhetsmedienes demokratiske funksjon?* (3) *Hvordan passer nyhetslesing inn i deres forståelse av borgerens rolle i et demokrati?* Avslutningsvis skal jeg oppsummere hvilke likheter og ulikheter som har kommet frem i sammenheng med disse spørsmålene. Ikke-nyhetslesere er en svært sammensatt gruppe

6.1 Oppsummering

Relatert til det første forskningsspørsmålet fremstår tre hovedtyper ikke-nyhetslesende i mine intervju: den lidende, den frakoblede, og den strategisk unngående.

De lidende er mennesker som unngår nyheter ettersom de har problemer med å se menneskelig lidelse, og gjerne føler seg motløse overfor bildene de ser på nyhetene. Dette fant også Höijer (2004) blant en av fire typer reaksjoner blant nyhetsseere, men i dette tilfellet fører det til at nyhetene kuttes ut. Det er åpenbart at enkelte har et svært høyt nivå av empati, men denne forklaringen er også knyttet til problemer med depresjoner, traumatiske opplevelser, eller store endringer i livssituasjon. De forteller om et behov for å beskytte seg selv og sin egen sinnstilstand, og velger aktivt å fjerne nyheter fra sitt daglige informasjonsinntak. Samtidig forteller flere av de lidende om interesse og engasjement i politiske saker, gjerne knyttet til et spesifikt område de brenner for. Prior (2005) knytter lav preferanse for politiske medier med lav kunnskap om politikk. Imidlertid sammenfaller ikke dette argumentet med de lidende, som til tross for sin politiske interesse og sitt engasjement tvinges vekk fra generelle nyheter av hensyn til selvbeskyttelse. Altså betyr ikke nødvendigvis lav preferanse for politiske medier, lav preferanse for politikk generelt.

I motsetning til de lidende forteller *de frakoblede* om lav interesse og lavt engasjement for det nyhetene viser, både politiske nyheter og menneskelig lidelse. De opplever i liten grad en tilknytning til politikken, og dermed blir politisk informasjon heller ikke relevant for dem. Slik kan de minne om Couldry et al. (2007:70) sitt konsept «'pure' media connection», der man har et mediekonsum som ikke innebærer tilkobling til offentligheten, verken gjennom mediert eller opplevd. De fleste innenfor dette perspektivet har også vanskeligheter med å forstå politisk informasjon. Her kan man se en sammenheng med Priors (2005) studie, der de med lav preferanse for nyheter også hadde lav kunnskap om politikk. Imidlertid er det ikke kjent hvorvidt lav interesse førte til kunnskapsmangel, eller omvendt. Ved noen tilfeller ble den lave preferansen knyttet til en opplevelse av at de politiske nyhetene har lav kvalitet, heller enn en lav interesse for politiske nyheter generelt. I tillegg ble det trukket frem at nyhetsmediene støyes til av irrelevant stoff som undergraver deres oppgave.

For *de strategisk unngående* er mediebruk særlig knyttet til et nytteperspektiv. Informantene har gjerne klart definerte mål relatert til utdanning eller fremtidig arbeidsområde. For å oppnå disse målene er de også opptatt av å bruke tiden sin på en fornuftig måte, og det må foreligge klare insentiver til å innta informasjon. Preferansene deres på medieinnhold er også tett knyttet til studieretningen de går, og de viser et tydelig engasjement for dette feltet. Hvorvidt de skal bruke tid på nyheter avgjøres ved å se på den potensielle avkastningen det kan gi, eller hvilken relevans det har for situasjonen de er i. Imidlertid er det kun i spesielle tilfeller at politiske eller samfunnsøkonomiske nyheter ses på som nyttige nok. Slik kan de minne om Schudson (1998) «Monitorial Citizen», men det kan også minne om Couldry et al. (2007:70) sitt konsept «'pure' public connection», der man er tilkoblet offentligheten, men dette i liten grad skjer gjennom mediene. De er saksorienterte og engasjerte, men i liten grad opprettholder koblingen sin til offentligheten gjennom nyhetsmedier. Nyheters lave nytteverdi kan også ses blant Woodstocks (2014) informanter, som begrenset nyhetsbruken i hverdagen, uten å fjerne det fullstendig.

Relatert til det andre forskningsspørsmålet kan man finne igjen mange av de samme tenkte verdiene til nyhetsmedier hos informantene som i demokratiteori (f.eks. Dewey 1946, referert i Wyatt 2010; Habermas 1962, oversatt til engelsk i 1989), lover (Grunnloven §100 1814) og pressens egne normer (Norsk Presseforbund 2013). Nyhetsmedier er viktige for å bidra til en opplyst befolkning gjennom informasjon og debatt, og for å sette dagsorden. Imidlertid er de fleste informantene kritiske til flere aspekter ved hvordan nyhetsmediene utspiller funksjonen sin, og kritikken kommer frem fra alle de tre typene. De trekker frem at nyhetsmediene er styrt etter en kommersiell modell som forsøker å trekke til seg lesere med underholdning, sensasjonaliserende journalistikk, kjendiser, voldshendelser, og forbrukerjournalistikk ofte rettet mot helse. Samtidig er den politiske journalistikken ofte unyansert eller vinklet på person, ikke sak. I tillegg ønsker flere av informantene seg nyheter som forteller om problemer som blir løst, slik også Strömbäcks (2005) demokratimodell «participatory democracy» krever.

Ifølge Zaller (2003) burde nyhetsmediene produsere nyheter på en måte som henvender seg til Schudsons (1998) «Monitorial Citizen». Det er behov for et generelt publikum som holder oversikt over nyhetsbildet, inntil en stor sak inntreffer og alarmen går av og overdøyer alt annet. Zaller tenker seg at nyhetene på den måten vil gjennomsyre alle andre medier, og dermed nå ut til hele befolkningen. Det er grunnlag for å si at en slik effekt eksisterer også for ikke-nyhetslesende. Selv om få er opptatt av det, peker de på at det er uunngåelig å ikke få med seg hva som foregår i nyhetsbildet, om enn i svært grove trekk. Dette foregår i stor grad via sosiale medier, men mer spesifikke nisjenettsteder kan også bidra til å bringe videre generelle debatter som forekommer i

samfunnet. Slik Gripsrud (2009) peker på, fostres demokratisk forståelse også gjennom kulturen, men det er stor forskjell på hvilke deler av kulturen som kan relateres til samfunnspolitiske saker. Også venner og familie kan være resurspersoner i spesifikke tilfeller, men tilgangen på disse opinionsleaderne (Katz og Lazarsfeld 1955) varierer i stor grad, og hvor ofte informantene forsøker å tilegne seg kunnskap på denne måten er også svært ulik. Mens noen er aktive i informasjonsinnhenting, særlig i valgtider, er andre heller opptatt av å fjerne seg fra nyhetsbildet totalt. Ved å luke vekk kilder til nyheter på sosiale medier og i mediebruk, og ved å signalisere til venner og familie at de ikke ønsker/er interessert i å snakke om nyheter, vil de trolig svekke effekten av Zallers (2003) alarm.

Relatert til det tredje forskningsspørsmålet så vi til slutt hvordan informantene forklarte sin rolle som borger i et demokrati. Her kom det frem at nyheter i liten grad passer inn i dette bildet, og at informantene på tvers av typene ikke ser det som sentralt for sin egen rolle. Heller enn nyhetslesing innebærer borgerrollen at man skal være lovlydig, betale skatt, og stemme ved valg. Informantene stiller seg heller kritiske til en tanke om at man skal lese nyheter kun for nyhetenes skyld. Imidlertid forteller flere av informantene at de oppdaterer seg i forkant av valg, slik at de kan vite bedre hva de stemmer på.

Mens de stiller krav til at nyhetsmediene skal drive med folkeopplysning, stiller de langt svakere krav til hvorvidt og når borgerne, eller de selv, skal ta til seg informasjonen. Blant Strömbäcks (2005) modeller for demokrati finner man informantenes krav til nyheter blant de to mest omfattende («participatory democracy» og «deliberative democracy») og krav til borgerne blant de to minst omfattende («procedural democracy» og «competitive democracy»). Forskjellen kan også forklares ved å se på Schudsons (1998) «informed citizen» og «monitorial citizen», der nyhetsmediene måles opp mot en standard for nyhetsproduksjon som en «informed citizen» forventes å ta inn over seg, mens de selv kun er villige til å være en «monitorial citizen» ved valgtider.

Selv om informantene i liten grad trekker frem nyhetslesing som sentralt i borgerrollen har flere av de opplevd situasjoner der de har blitt stigmatisert for at de ikke leser nyheter. Flere forteller også om en skamfølelse, knyttet til det å være en ikke-nyhetsleser, basert på det stigmatiserende bildet de opplever at andre fører på de. Imidlertid er det få som opplever dette som en ulempe, og det er også lav grad av sosiale ulemper å spore.

Studiet antyder at ikke-nyhetslesende er svært forskjellige fra hverandre i samfunnsengasjement. Med unntak av den frakoblede typen, er det ikke nødvendigvis en sammenheng mellom lavt

nyhetsbruk og lavt engasjement i samfunnsaktuelle spørsmål. Blant de frakoblede kan man se deres lave interesse/opplevde relevans for politikk i sammenheng med spor av tilfredshet og/eller avmakt i forbindelse med det lave samfunnsengasjementet. Flere av informantene i de to andre typene har imidlertid et tydelig engasjement for samfunnspolitiske saker, for eksempel miljøspørsmålet, barn med spesielle behov, og studentpolitikk. I stedet for å bruke nyhetsmedier til å informere seg om disse sakene benytter informantene seg av spesialiserte informasjonskanaler. En kan inspireres til samfunnsdeltakelse også uten hjelp av tradisjonelle nyhetsmedier. Couldry, Livingstone og Markham (2007:34) peker på at en økt individualisering kan føre til «self-actualisation and intensified reflexivity», en mekanisme som synliggjøres av at informantenes engasjement oftest rettes mot lokale saker, eller saker som fremkommer av egen livssituasjon, interesser eller fritidsbruk. Det fremkommer også et engasjement for saker som ikke er direkte knyttet til en selv, nasjonale og internasjonale saker, men det er lite utstrakt. Informantene har et tydelig behov for å kunne relatere seg for problemområdet eller se en relevans for engasjementet sitt. Dersom de ikke ser et moralsk ansvar, har et ønske eller et behov for å forandre på ting, vil de heller ikke gjøre det.

6.2 Veien videre

Dette studiet og dets funn peker på et behov for ytterligere forskning på denne gruppen. Aldersavgrensningen på 25-30 år sørget for et homogent utvalg, og dermed en god mulighet for å sammenligne informantene i analysen. Imidlertid er det lite trolig at informantene jeg intervjuet er representative eller dekkende for denne aldersgruppen, og enda mindre andre aldersgrupper. Det er behov for en større heterogenitet i utvalget av ikke-nyhetslesere i videre forskning. Studier på andre med ulik aldersgruppe, utdanningsbakgrunn, livssituasjon og så videre, vil styrke forståelsen av endringene vi opplever i nordmenns nyhetskonsument, og særlig bakgrunnen for at noen stenger nyheter ute fra mediedietten. Dette studiet bidrar med en typologi som kan utvides med et survey rettet mot ikke-nyhetslesere, og ytterligere kvalitativ forskning for å kartlegge disse typene mer utfyllende. For eksempel kan rekrutteringen via Facebook ha gjort det vanskeligere å finne informanter som i større grad enn informantene i dette studiet lukker seg ute fra samfunnet og viser lavt samfunnsengasjement, siden bruk av sosiale medier innebærer en tilkobling til sosialt liv.

Slik vi har sett har det pågått en debatt mellom studier basert på klassisk demokratiteori (f.eks. Blekesaune et al. 2010) og teorier basert på kontekstualisering av mediebruk (f.eks. Schudson 1998). Uenigheten mellom disse er knyttet til hvilken plass nyhetsmedier skal ha i borgernes rolle, og hvordan det vil påvirke samfunnsengasjementet. Lavt nyhetsbruk kan i dette studiet knyttes til et svakt engasjement i samfunnsspørsmål, men som vi har sett, også et aktivt samfunnsengasjement. Det er behov for en bedre forståelse av hvordan mennesker i det norske

samfunn opplever deres mulighet til å bidra. Flere av informantene forteller at de opplever nyhetsmedienes kommersialitet som hindrene for oppfyllelsen av den demokratiske funksjonen deres, som i sin tur hindrer informantene i å følge nyhetsbildet, og utøve et mediert borgerskap. Samtidig er det behov for forskning omkring ulike kulturelle sfærer, og hvordan de muliggjør samfunnsbidrag. Muligens er det, slik Schudson (ibid.:310) påpeker, behov for et borgerideal som i tillegg til å ha et overordnet blikk, også åpner for muligheten til at man kan bidra gjennom ekspertise på et felt.

Litteraturliste

- Aalberg, T., Blekesaune, A. & Elvestad, E. (2013) Media Choice and Informed Democracy: Toward Increasing News Consumption Gaps in Europe? *The International Journal of Press/Politics*, 18(3), s. 281-303.
- Anderson, B. (1991) *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. New York, Verso.
- Bennett, W. L. (1998) The UnCivic Culture: Communication, Identity, and the Rise of Lifestyle Politics. *PS: Political Science & Politics*, 31 (04), s. 741-761.
- Bergh, J. (2013) *Valgdeltakelse i ulike aldersgrupper: Historisk utvikling og oppdaterte tall fra stortingsvalget 2013*. Oslo, Institutt for samfunnsforskning.
- Bjørnstad, N. (10. desember 2014) *Folk finner nyhetene på nett - Facebook er viktig nyhetskilde* [Internett], Bergen, Vox Publica. Tilgjengelig fra: <http://voxpublica.no/2014/12/folk-finner-nyhetene-paa-nett-facebook-er-viktig-nyhetskilde/> [Lest 22. januar 2015].
- Blekesaune, A., Elvestad, E. & Aalberg, T. (2010) Tuning out the World of News and Current Affairs—An Empirical Study of Europe's Disconnected Citizens. *European Sociological Review*, 28 (1), s. 110-126.
- Boltanski, L. (1999) *Distant Suffering: Morality, Media and Politics*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Burger, T. (1987) *Max Weber's Theory of Concept Formation: History, Laws, and Ideal Types*. Durham, Duke University Press.
- Couldry, N., Livingstone, S. M. & Markham, T. (2007) *Media Consumption and Public Engagement: Beyond the Presumption of Attention*. Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Elvestad, E. & Blekesaune, A. (2008) Newspaper Readers in Europe A Multilevel Study of Individual and National Differences. *European Journal of Communication*, 23 (4), s. 425-447.
- Enjolras, B., Karlsen, R., Steen-Johnsen, K. & Wollebæk, D. (2013) *Liker– liker ikke. Sosiale medier, samfunnsengasjement og offentlighet*. Oslo, Cappelen Damm akademisk.
- Figley, C. R. (1995) *Compassion Fatigue: Coping With Secondary Traumatic Stress Disorder In Those Who Treat The Traumatized*. New York, Psychology Press.
- Gentikow, B. (2005) *Hvordan utforsker man medieerfaringer?: kvalitativ metode*. Kristiansand, IJ forlaget.
- Gjerstad, L. (12. desember 2014) *BT: Satser på kritikk* [Internett], Oslo, Journalisten. Tilgjengelig fra: <http://journalisten.no/2014/12/satser-pa-kritikk> [Lest 12. desember 2014].
- Glaser, B. G. (1998) *Doing Grounded Theory: Issues and Discussions*. Sociology Press.

- Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (1967) *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Chicago, Aldine Publishing Company.
- Gripsrud, J. (2009) The Cultural Dimension of Democracy. I: Bondebjerg, I. & Madsen, P. red. *Media, Democracy and European Culture*. Chicago, Intellect Books, s. 197-214.
- Gripsrud, J. (2011) *Mediekultur, mediesamfunn*. Oslo, Universitetsforlaget AS.
- Gripsrud, J., Moe, H., Molander, A. & Murdock, G. (2011a) General Introduction. I: Gripsrud, J., Moe, H., Molander, A. & Murdock, G. red. *The Public Sphere: Volume I*. London, Sage Publications.
- Gripsrud, J., Moe, H., Molander, A. & Murdock, G. (2011b) Introduction: The Cultural Public Sphere. I: Gripsrud, J., Moe, H., Molander, A. & Murdock, G. red. *The Public Sphere: Volume III*. London, Sage Publications.
- Grunnloven. (1814) *Kongeriket Norges Grunnlov av 17. mai 1814*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17> [Lest 20. oktober 2014].
- Habermas, J. (1989) *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge, Massachusetts, Polity Press.
- Heritage, S. (11. februar 2015) *Jon Stewart's 10 best moments* [Internett], London, The Guardian. Tilgjengelig fra: http://www.theguardian.com/tv-and-radio/2015/feb/11/jon-stewarts-10-best-moments?CMP=fb_gu [Lest 15. februar 2015].
- Höijer, B. (2004) The discourse of global compassion: The audience and media reporting of human suffering. *Media, Culture & Society*, 26 (4), s. 513-531.
- Hollander, B. A. (2008) Tuning Out or Tuning Elsewhere? Partisanship, Polarization, and Media Migration from 1998 to 2006. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 85 (1), s. 23-40.
- Katz, E. & Lazarsfeld, P. F. (1955) *Personal Influence: The Part Played by People in the Flow of Mass Communication*. Glencoe, The Free Press.
- Ksiazek, T. B., Malthouse, E. C. & Webster, J. G. (2010) News-seekers and Avoiders: Exploring Patterns of Total News Consumption Across Media and the Relationship to Civic Participation. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 54 (4), s. 551-568.
- Kvale, S. (1997) *Den kvalitative forskningsintervju*. Lund, Studentlitteratur.
- Larssen, K. (18. desember 2014) *Popfeminismens år* [Internett], Oslo, Dagens Næringsliv. Tilgjengelig fra: <http://www.dn.no/d2/2014/12/18/2141/Tendens/popfeminismens-r> [Lest 15. februar 2015].
- Lund, J. (21. juli 2012) *Først meg selv, så meg selv* [Internett], Oslo, Aftenposten. Tilgjengelig fra: http://www.aftenposten.no/meninger/kommentarer/Forst-meg-selv_-sa-meg-selv-

[6947914.html](#) [Lest 22. mars 2015].

- medienorge. (2015a) *Lesing av papiravis og nettavis en gjennomsnittsdag* [Internett], Bergen, medienorge. Tilgjengelig fra: <http://medienorge.uib.no/statistikk/medium/avis/360> [Lest 31. mars 2015].
- medienorge. (2015b) *Fjernsynsseing fordelt på programkategorier* [Internett], Bergen, medienorge. Tilgjengelig fra: <http://medienorge.uib.no/statistikk/medium/tv/242> [Lest 31. mars 2015].
- Merton, R. K. (1949) *Social Theory and Social Structure*. New York, The Free Press.
- Mindich, D. T. (2005) *Tuned Out: Why Americans Under 40 Don't Follow the News*. New York, Oxford University Press.
- Newhagen, J. E. (1998) TV news images that induce anger, fear, and disgust: Effects on approach - avoidance and memory. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 42 (2), s. 265-276.
- Norsk Rikskringkasting. (11. mars 2015) *NRK-plakaten* [Internett], Oslo, NRK. Tilgjengelig fra: <http://www.nrk.no/informasjon/nrk-plakaten-1.12253428> [Lest 10. mai 2015].
- Østbye, H. & Aalberg, T. (2008) Media and politics in Norway. I: Aalberg, T., Ørsten, M. & Strömbäck, J. red. *Communicating Politics: Political Communication in the Nordic Countries*. Göteborg, Nordicom, s. 83-102.
- Potts, R. & Sanchez, D. (1994) Television Viewing and Depression: No News Is Good News. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 38 (1), s. 79-90.
- Presseforbund, N. (2013) *Vær Varsom-plakaten* [Internett], Norsk Presseforbund. Tilgjengelig fra: <http://presse.no/Etisk-regelverk/Vaer-Varsom-plakaten> [Lest 28. mai 2014].
- Prior, M. (2005) News vs. Entertainment: How Increasing Media Choice Widens Gaps in Political Knowledge and Turnout. *American Journal of Political Science*, 49 (3), s. 577-592.
- Prior, M. (2007a) *Post-broadcast Democracy: How Media Choice Increases Inequality in Political Involvement and Polarizes Elections*. Cambridge University Press.
- Prior, M. (2007b) News Junkies as Monitorial Citizens? Conditions for Political Accountability in a High-Choice Media Environment. *Conference on the Changing Media and Political Accountability*.
- Putnam, R. D. (1995) Tuning In, Tuning Out: The Strange Disappearance of Social Capital in America. *PS: Political science & politics*, 28 (04), s. 664-683.
- Putnam, R. D. (2000) *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York, Simon & Schuster.
- Reinemann, C., Stanyer, J., Scherr, S. & Legnante, G. (2012) Hard and soft news: A review of concepts, operationalizations and key findings. *Journalism*, 13 (2), s. 221-239.
- Schudson, M. (1998) *The Good Citizen: A History of American Civic Life*. New York, The Free

Press.

- Schudson, M. (2000) Good citizens and bad history: Today's political ideals in historical perspective. *The Communication Review*, 4 (1), s. 1-19.
- Selle, P. & Wollebæk, D. (2012) Sivilsamfunn og tillit. I: Skirbekk, H. & Grimen, H. red. *Tillit i Norge*. Oslo, Res Publica, s. 175-197.
- Shah, D. V., Cho, J., Nah, S., Gotlieb, M. R., Hwang, H., Lee, N. J., Scholl, R. M. & McLeod, D. M. (2007) Campaign ads, online messaging, and participation: Extending the communication mediation model. *Journal of Communication*, 57 (4), s. 676-703.
- Shehata, A., Wadbring, I. & Hopmann, D. N. (under publisering) *A Longitudinal Analysis of News-Avoidance Over Three Decades: From Public Service Monopoly to Smartphones*.
- Skirbekk, H. (2012) Tillitens betydning i Norge og Norden. I: Skirbekk, H. & Grimen, H. red. *Tillit i Norge*. Oslo, Res Publica, s. 11-28.
- SSB. (2015) *Tabell: 08243: Stortingsvalg. Valgdeltakelse i prosent (K)* [Internett], SSB.no, Statistisk Sentralbyrå. Tilgjengelig fra:
<https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=StortValgDeltPro&nvl=&PLanguage=0&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=valg&KortNavnWeb=stortingsvalg&StatVariant=&checked=true>
[Lest 3. mars 2015].
- Strömbäck, J. (2005) In Search of a Standard: four models of democracy and their normative implications for journalism. *Journalism Studies*, 6 (3), s. 331-345.
- Strömbäck, J., Djerf-Pierre, M. & Shehata, A. (2012) The Dynamics of Political Interest and News Media Consumption: A Longitudinal Perspective. *International Journal of Public Opinion Research*, 25 (4), s. 414-435.
- Vaage, O. F. (9. desember 2014) *Fritidsvaner i endring* [Internett], Oslo, SSB. Tilgjengelig fra:
<http://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/fritidsvaner-i-endring> [Lest 5. januar 2015].
- Vaage, O. F. (2015) *Norsk mediebarometer 2014*. Oslo, SSB.
- Valgloven. (2002) *Lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre av 28. juni 2002*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2002-06-28-57> [Lest 20. oktober 2014].
- Van den Bulck, J. (2006) Television News Avoidance: Exploratory Results From a One-Year Follow-Up Study. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 50 (2), s. 231-252.
- Webster, J. G. & Ksiazek, T. B. (2012) The Dynamics of Audience Fragmentation: Public Attention in an Age of Digital Media. *Journal of communication*, 62 (1), s. 39-56.

- Wollebæk, D. & Selle, P. (2003) Participation and Social Capital Formation: Norway in a Comparative Perspective. *Scandinavian Political Studies*, 26 (1), s. 67-91.
- Woodstock, L. (2014) The news-democracy narrative and the unexpected benefits of limited news consumption: The case of news resisters. *Journalism*, 15 (7), s. 834-849.
- Wyatt, W. N. (2010) The Ethical Obligations of News Consumers. I: Meyers, C. red. *Journalism Ethics: A Philosophical Approach*. New York, Oxford University Press, s. 283-294.
- Zaller, J. (2003) A New Standard of News Quality: Burglar Alarms for the Monitorial Citizen. *Political Communication*, 20 (2), s. 109-130.

Vedlegg

1. Intervjuguide
2. Samtykke

Vedlegg 1: Intervjuguide

Bakgrunnsinfo

For å begynne så vil jeg gjerne at du forteller litt kort om deg selv. Jeg er interessert i å få vite litt om bakgrunnen din, fordi det kan være interessant å se om det er likheter, eller forskjeller mellom deg og de andre jeg vil intervju.

Hvor gammel er du?

Har du noen utdanning? I så fall, hva? Jobber du nå? Hvor da? Hvor har du jobbet tidligere?

Har du noen hobbyer? Er det noe spesielt du bruker mye tid på i hverdagen?

Egne erfaringer med nyheter

Jeg har allerede fortalt deg litt om hva studiet mitt handler om. For å gjenta det så vil jeg undersøke hvorfor du ikke leser nyheter, og hva du tenker om nyheter, og politikk. Jeg har selv tenkt mye på at man kanskje ikke behøver å følge med på absolutt alt, hele tiden, av forskjellige årsaker. Så derfor vil jeg høre litt hva du tenker om det. Noen av spørsmålene kan være vanskelige å svare på, men jeg vil være veldig klar på at det ikke finnes noe fasitsvar. Det er hva du tenker og føler som er viktig for meg.

Kan du fortelle meg litt om ditt forhold til og bruk av nyheter?

Hva tenker du at er nyheter, og hva er ikke nyheter?

Hva slags informasjon er viktig for deg?

Hva interesserer du deg for?

Jeg vil gjerne at vi snevrer litt inn samtalen mot «tradisjonelle nyheter», av typen politiske, og samfunnsmessige nyheter, og debatter.

Kan du fortelle meg litt om hvorfor du ikke følger med på slike nyheter?

Mulige årsaker.

Strekker ikke tiden til?

Har du vanskeligheter med å forstå innholdet?

Er det deler av nyhetene du ikke liker å se?

For eksempel krig og lidelse?

Har du noen gang følt på en avmakt for det politiske systemet?

Hvordan er interessen din for denne typen nyheter?

Synes du at nyhetslesingen din er for liten?

Er det et problem?

Kan du huske en tid der du fulgte med? Hva var annerledes da?

Kan du huske om foreldrene dine fulgte med på nyhetene da du var liten?

Abonnerte dere på aviser? Hørte dere på radio med frokosten?

Da du var ung, kan du huske at noen fortalte deg at nyheter er viktige?

Var det en viktig person for deg?

Hva skjedde som gjorde at du stoppet?

Hva skal til for at du skal begynne å lese nyheter igjen?

Tror du det kommer til å skje? Hvorfor/hvorfor ikke? Kan du utdype?

Nå vil jeg gjerne spørre deg litt om dine egne opplevelser, og dine følelser når du er sammen med andre.

Hva tror du andre tenker om at ikke du leser nyheter?

Kan du huske en situasjon der du har følt på noe ubehag, eller sett det som en ulempe at du ikke følger med på nyhetene?

Kan du komme med et eksempel på en gang det skjedde?

Hva tenker du om det? Kan du utdype?

Er det noen som har reagert på at du ikke følger med på nyheter?

Hva tenker du om det? Kan du utdype?

Hva snakker du vanligvis med venner om? Og med de på arbeidsplassen?

Vil du si at du er en sosial person?

Hender det at venner, eller familie diskuterer noe som har skjedd i nyhetsbildet?

Kan du komme med et eksempel?

Kan du beskrive hva du tenker i en slik situasjon?

Bidrar du i diskusjonen selv?

Kan du huske situasjoner der du har vært en del av en samtale om nyheter, og ikke forstått innholdet i samtalen?

Skjer det ofte?

Har du noen gang lest nyheter, eller sett en nyhetssending kun for å vite noe om noe venner eller familie har snakket om?

Politisk engasjement

Jeg vil gjerne fortsette litt med noe som har sammenheng med det vi har snakket om til nå. For i Norge har vi en ganske god oppslutning ved valg, og vi er også det mest avislesende landet i verden. Det er bevist at det er en sterk sammenheng mellom nyhetslesing og en interesse for politikk, men det er kanskje ikke nødvendigvis slik at om man ikke følger med på nyheter, så er man heller ikke interessert i politikk.

Kan du fortelle meg litt om din interesse i politikk?

Har du på noe tidspunkt engasjert deg politisk?

Er det noen spesielle temaer du er spesielt opptatt av? Noen ting i samfunnet du ofte reagerer på?

Hvorfor er du interessert i dette?

Har du noen gang skrevet en kommentar, eller et innlegg noe sted? Enten om dette temaet, eller andre ting?

Følte du at det gjorden forskjell?
Hvilke tilbakemeldinger fikk du på det?
Er det noen interesseorganisasjoner du er opptatt av?
Hvorfor er du opptatt av det?
Har du noen gang engasjert deg i arbeidet deres?
Kan du fortelle om hva du tenker om lokalsamfunnet ditt?
Har du lyst til å forbedre det på noe vis?
Kan du komme med et eksempel?
Tror du at ditt engasjement kan bidra til å endre på det?
Er det noe med Norge som et land du vil forbedre?
Kan du komme med et eksempel?
Tror du at ditt engasjement kan bidra til å endre på det?

Samfunnsroller

Jeg vil fortsette litt med kombinasjonen av nyheter og politikk opp mot det styresettet vi har i Norge, demokratiet. Norge er blandt de landene i verden som gir mest støtte til nyhetsmedier, gjennom ordninger, som f.eks. lisenspenger til NRK. Dette forteller noe om den posisjonen som nyhetsmedier har i offentligheten i Norge. Jeg lurer litt på hvordan du ser på nyhetsmedienes rolle, og din egen rolle i samfunnet.

Hva tenker du er nyhetsmedienes funksjon i samfunnet?

Er det en viktig funksjon?
Hvem tenker du har nytte av å lese nyheter?
Hvorfor har/har ikke alle nytte av det?
Hva er nyheter?
Kan du komme med eksempel?
I utvalget mitt har jeg lett etter folk som ikke leser nyheter, som jeg ser på som stoff om politikk og samfunn. Synes du annet nyhetsinnhold, som kultur, kan være like viktig?
Hvorfor/hvorfor ikke?
Kan du beskrive hva slags inntrykk du har av nyhetsmedier?
Kan du gi eksempler på konkrete nyhetsmedier som du liker, eller ikke liker?
Hvorfor liker du/liker du ikke disse?
Hva synes du for eksempel om NRK lisensen? Og generelt om fritak fra moms, og andre støtteordninger til Norges nyhetsmedier?

Som jeg sa i sted vil jeg også snakke litt om din egen rolle i samfunnet.

Kan du fortelle om hvordan du ser på din funksjon som en del av det norske samfunnet?

Har du noen plikter?
Kom med eksempler.

Oppfyller du disse pliktene?

Stemmer du ved valg?

Hvorfor/hvorfor ikke? *Mange vil si at dette er en borgerplikt.*

Er det andre måter man kan bidra til samfunnet med?

Gjennom arbeid?

I hvilken grad føler du at du bidrar til samfunnet?

Kan du utdype?

Hva er årsaken til det?

I hvilken grad føler du at du er en del av Norge?

Kom med eksempler.

Informasjon utenom nyheter

De siste spørsmålene jeg vil stille deg handler litt mer om hva du bruker tid på ellers, både sosialt, og hva du bruker tid på av medier. Disse spørsmålene burde ikke være så vanskelige å svare på som kanskje de tidligere har vært.

Hva er din favoritttype underholdning? Vær gjerne spesifikk.

Kan du fortelle meg om ditt favoritt

Blad

Radioprogram

Tv-program

Nettside

App

Hvilket medium bruker du mest til underholdning?

Blir du noen gang stresset av de underholdningsmediet du bruker?

Hvor ofte bruker du internett?

Bruker du det mest på smarttelefon, tablet, eller pc?

Kan du fortelle meg hvilke sider du besøker oftest på internett?

Kan du fortelle litt om hvilke andre medier du benytter deg av?

Er du på sosiale medier? Hvilke? Hva får du ut av det?

Ser du på tv? Hvilke program? Hva får du ut av det?

Hører du på radio? Hvilke program? Hva får du ut av det?

Leser du magasiner, eller bøker? Hvilke? Hva får du ut av det?

Leser du blogger eller nettforum? Hvilke? Hva får du ut av det?

Hvor mye tid bruker du på de forskjellige tingene?

Avrundning

Jeg har ingen flere spørsmål nå. Har du noe du vil ta opp, eller spørre om før vi avslutter?

Tusen takk!

Gi avsluttende kommentar etter opptakeren er stanset.

Vedlegg 2: Samtykke

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt

Studie av ikke-nyhetslesende nordmenn mellom 25-30 år

Bakgrunn og formål

Studiets formål er å se på den utvalgte gruppens holdninger overfor nyheter om politikk, og samfunn, samt å undersøke årsaker til hvorfor de utvalgte ikke leser nyheter, slik nyheter er definert i oppgaven. I tillegg vil prosjektdeltakers mediebruk ellers, og tid brukt til arbeid, og hobbyer, også undersøkes. Informasjonen vil analyseres opp mot teori om hvordan nyhetsmedier fungerer i Norge.

Studiet er tilknyttet en masteroppgave ved Institutt for informasjons- og medievitenskap ved Universitetet i Bergen. Det gjennomføres på eget initiativ, uten tilknytning til andre institusjoner, og studiet har heller ingen oppdragsgiver.

Prosjektdeltaker er spurt om å delta basert på at deltakeren selv har tatt kontakt, eller ved at forskeren har fått opplysninger om at vedkommende kan passe inn i studiet. Informasjon om oppgaven ble spredt via Facebook.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Prosjektdeltakere vil intervjues i mellom 1-2 timer, og vil også bli bedt om å fylle ut et skjema som skisserer hvor mye tid de bruker på ulike medieplattformer på en gjennomsnittsdag. Skjemaene vil dateres for at forskeren skal holde orden på hvilken prosjektdeltaker skjemaene tilhører, uten at det behøver å stå navn tilknyttet. Intervjuet vil bli tatt opp på to forskjellige opptaksapparater. Forskeren vil også notere stikkord underveis i intervjuene.

Spørsmålene vil omhandle den tematikken som nevnes tidligere i beskrivelsen av studiet.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det er kun forskeren som vil ha tilgang til, og kunnskap om personopplysninger underveis i prosjektet. Opptaksfiler, og det transkriberte dokumentet vil aldri inkludere navn, hverken i dokumentet, eller i filnavn osv.

Det er ikke i forskerens interesse at prosjektdeltakerne er gjenkjennbare hverken i det lagrede grunnmaterialet, eller i den endelige publikasjonen.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 31.05.2015. Etter prosjektets avslutning vil originalopptakene, og de utfylte skjemaene slettes, men det transkriberte materialet vil lagres uten navn på prosjektdeltaker. Det lagrede materialet vil ikke tilgjengeliggjøres for andre enn forskeren, uten at det innhentes tillatelse fra prosjektdeltaker i forkant.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, men etter intervjuets løp er det ikke mulig å trekke informasjonen med mindre det er særskilte grunner til dette. Det gjentaes at undersøkelsen gjøres anonymt.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Anders Helgerud, tlf. 90188723, e-post andershelgerud@gmail.com

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

-----
(Signert av prosjektdeltaker, dato)

☐ *Jeg samtykker til å delta i intervju*

☐ *Jeg samtykker til at opplysningene jeg avgir transkriberes i etterkant av intervjuet, og at det transkriberte dokumentet ikke slettes ved prosjektslutt.*